

**TEMEL MOTOR BECERİLERİNİ KULLANABİLEN
OTİZM ÖZELLİĞİ GÖSTEREN ÇOCUKLARDA
İLETİŞİM BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE
ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİNİN KULLANIMI**

Burak SAĞIRKAYA
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Ahmet Bülent ALANER
Eylül, 2014
Afyonkarahisar

T.C
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMEL MOTOR BECERİLERİNİ KULLANABİLEN
OTİZM ÖZELLİĞİ GÖSTEREN ÇOCUKLARDA
İLETİŞİM BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE
ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİNİN KULLANIMI

Hazırlayan
Burak SAĞIRKAYA

Danışman
Prof. Dr. Ahmet Bülent ALANER

AFYONKARAHİSAR 2014

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Temel Motor Becerilerini Kullanabilen Otizm Özelliği Gösteren Çocuklarda İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Orff-Schulwerk Yönteminin Kullanımı” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

26.09.2014

Burak SAĞIRKAYA

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet Bülent ALANER

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN

: Yrd. Doç. Dr. Sevgi TAŞ

İmza

Müzik Anasanat Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Burak SAĞIRKAYA'nın "**Temel Motor Becerilerini Kullanabilen Otizm Özelliği Gösteren Çocuklarda İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Orff-Schulwerk Yönteminin Kullanımı**" başlıklı tezi, 26.09.2014 günü saat 14:00'te Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selçuk AKÇAY
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

TEMEL MOTOR BECERİLERİNİ KULLANABİLEN OTİZM ÖZELLİĞİ GÖSTEREN ÇOCUKLARDA İLETİŞİM BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİNİN KULLANIMI

Burak SAĞIRKAYA

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI**

Eylül 2014

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Bülent ALANER

Araştırma boyunca Orff-Schulwerk yaklaşımı bir yöntem (metot) olarak kullanılmıştır. Araştırma süreci pedagojik müzik terapi teknikleri ve Orff müzik terapi tekniği (Orff Musiktherapie) ile birleştirilip, sürecin otizmlili bir bireyin sosyalliğine ve iletişim kurma kabiliyetinin geliştirilmesindeki rolü incelenmiştir. Yapılan çalışma tek denekli deneysel araştırma modeli üzerine vaka analizi normları kullanılarak geliştirilmiştir. Araştırma verileri özel eğitim uzmanı gözetiminde, çocuk otizmlili bir birey ile bir yıllık bir çalışmanın kayıt altına alınmış görüntüleri ve tutulan raporlarına dayanarak hazırlanmıştır. Araştırma öncesinde Avrupa Birliği bursu ile Polonya Cumhuriyeti'nde, zihinsel engellilere ve otizmlili bireylere eğitim veren, ilgili okulda iki dönem müzik terapisti asistanlığı yapılarak, Türkiye, Almanya

ve Polonya'da ilgili kurumlardan Orff-Schulwerk yaklaşımı ve mzık ile terapi eğitimleri alınmıştır. Araştırmada karşılaştırmalı bilim ve eğitim bilimleri paralelliğinde mzık bilimi kullanılmıştır. Araştırma sonunda, kullanılan tekniklerle bireyin mekân bazlı iletişimi sürdürebildiği tespit edilmiştir. Bilimsel güvenirlik ve etik çerçevende saptanan verilerin, otizmde iletişim eğitimi, otizmde mzık eğitimi ve otizmde mzık terapisi çalışmalarına katkıda bulunması amaçlanmıştır. Araştırma çıktılarının otizmlilerin eğitimi ve iletişim aygıtlarının güçlendirilmesine yönelik yapılan çalışmalara ve ülkemizde mzık ile terapinin akademik bir bilim dalı olarak gelişmesine katkıda bulunacağı dşnlmektedir.

Anahtar Kelimeler: Orff-Schulwerk Yaklaşımı, Orff-Schulwerk Yöntemi, Pedagojik Mzık Terapi, Orff Mzık Terapi, Mzık Terapi, Otizm.

ABSTRACT

THE USABILITY OF THE ORFF-SCHULWERK METHOD REGARDING THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION SKILLS AMONG THE CHILDREN WITH AUTISM PROPERTY WHO ARE CAPABLE OF USING THE BASIC MOTOR SKILLS

Burak SAGIRKAYA

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF MUSIC**

September 2014

Advisor: Prof. Dr. Ahmet Bulent ALANER

Throughout the Study Orff-Schulwerk approach has been used as a method. Research process have been combined with pedagogical music therapy and Orff music therapy techniques. It has been studied Whether the research process will contribute autistic individuals' social communication skills or not. The research has been examined by means of a case analysis and quasi-experimental research. Research outputs has been realized under the supervision of a special education expert. Research outputs has been indited after studying during one year with a autistic child on the basis of the video footage and reports has been recorded during research. Before the research, with the scholarship of the European Union, the assistantship study was done in a school in Republic of Poland which gives education to individuals with mental disability and individuals with autism. Thus the necessary Orff-Schulwerk approach and music therapy education were received from the

related institutions both in Turkey, both in Germany and Poland. During the research process comparative sciences and educational sciences have been used in equidistant of the music science. The research has been revealed that the techniques which were used during the process, contributed to the autistic individual's sustainable communication skills on the basis of the autistic individual's life locality. The research datas which were determined in the framework of scientific reliability and morality have been aimed to contribute to communication education in autism, music education in autism and music therapy in autism. It has been thought that this research outputs will contribute for studies which will run on the education towards the strengthening of communication skills of individuals with autism, as well as has been thought that the research will contributed the development of music therapy as a branch of academic science in Turkey.

Key Words: Orff-Schulwerk Approach, Orff-Schulwerk Method, Pedagogic Music Therapy, Orff Music Therapy, Music Therapy, Autism.

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın hazırlanmasında yardımlarından dolayı danışman hocam, Sayın Prof. Dr. Ahmet Bülent ALANER'e, araştırmaya katkıları ve sabrı ile işlevsellik kazandıran Sayın Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN'e, araştırmanın gerçekleşmesine zemin ve mekân hazırlayan “Specjalny Osrodek Szkolno-Wychowawczy” okuluna ve “Afyonkarahisar Zihinsel Engelliler Rehabilitasyon Merkezi”ne, araştırmaya deneyimleri ile bilimsel ve tecrübesel zenginlik katan Müzik Terapisti Dr. Agnieszka GIL-RYNKIEWICZ ve eşi, değerli arkadaşım Sebastian RYNKIEWICZ'e, araştırma boyunca desteği ve yardımları ile hiçbir maddi ve manevi desteğini esirgemeyen hep yanımda olan kıymetli sanatçı ve öğretmen annem Huriye ŞENSOY'a, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Burak SAĞIRKAYA

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

1. ORFF-SCHULWERK	4
1.1. ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİ VE MÜZİK.....	6
1.2. ORFF-SCHULWERK EĞİTİMİ VE ORFF-SCHULWERK İLE EĞİTİLEBİLİRLİK	8
1.2.1 Orff-Schulwerk Yöntemi ile Bireylerdeki Sosyalleşme Olgusu ...	10
1.3. ORFF-SCHULWERK VE DRAMATURJİ	12
1.4. ORFF-SCHULWERK VE RİTİM.....	13
1.5. ORFF-SCHULWERK İLE OTİZMDE EĞİTİM	14
1.6. ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİNDE OTİZM	16
1.7. ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİ İLE OTİZMDE SOSYALLEŞME.....	16
1.8. RİTMİK HAREKETLİLİĞİN OTİZMLİ BİREYELERDE GÖRÜLEBİLEN STEREOTİPİK DAVRANIŞLARA ETKİSİ.....	17
1.9. ORFF-SCHULWERK YAKLAŞIMI MI YOKSA YÖNTEMİ Mİ?	18
2. OTİZM.....	20
2.1. ENGELLİ OLARAK OTİZMLİ BİREYLER	22
2.2. OTİZM VE MÜZİKSEL ALGI.....	23
2.4. OTİZM VE DRAMATURJİ.....	24
2.5. OTİZMDE SOSYALLEŞME VE SOSYALLEŞTİRİLME OLGUSU.....	26
3. MÜZİK TERAPİSİ – MÜZİK İLE TERAPİ.....	29
Amasya Darüşşifası:.....	32

<i>Resim: Amasya Darüşşifası</i>	32
3.1. MÜZİK TERAPİNİN EĞİTİLEBİLİRLİK OLGUSU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	33
3.2. MÜZİK TERAPİNİN OTİZMDE KULLANILABİLİRLİĞİ	34
3.3. ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİNİN MÜZİK İLE TERAPİDE KULLANILABİLİRLİĞİ: ORFF MÜZİK TERAPİ	36
3.4. OTİZMLİ BİREYLERDE GÖRÜLEBİLEN MÜZİK BARIYERİNİN MÜZİK TERAPİ İLE ATILABİLİRLİĞİ	38
3.5. DRAMATURJİK ÇALIŞMALARIN METAMORFOZSAL YAPISI VE METRONOMUNUN MÜZİK İLE TERAPİDE KULLANIMI	40
4. PROBLEM VE ALT PROBLEMLER	43
5. ARAŞTIRMANIN AMACI	44
6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	45
7. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	45
8. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	46
9. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	47

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	50
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	54
3. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	54
4. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ	55
4.1. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	58
2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	106
3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	126
4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR VE YORUM	144

SONUÇ VE ÖNERİLER	159
--------------------------------	------------

KAYNAKÇA	167
-----------------------	------------

EKLER	173
--------------------	------------

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Araştırmanın Modeli - Deneysel Çalışma Yöntem Tablosu.....	53
Tablo 2.	Bireyin Ani Sosyal İletişimi Sürdürebilirliği	60
Tablo 3.	Ritmik ve Meloritmik Çalışmaların Kullanılabilirliği	61
Tablo 4.	Birinci Evre gözlem ve Değerlendirme Formu	80
Tablo 5.	İkinci Evre Gözlem ve Değerlendirme Formu.....	100
Tablo 6.	Üçüncü Evre Gözlem ve Değerlendirme Formu.....	120
Tablo 7.	Dramaturji Yöntemi ile Sosyalleşme Olgusunun Gelişimi.....	127
Tablo 8.	Dramaturjinin İşlenebilirliği	129
Tablo 9.	Dördüncü Evre Gözlem ve Değerlendirme Formu	138
Tablo 10.	Elementer Müzik Yönteminin İşlenebilirliği	145
Tablo 11.	Bireyin Ani Sosyal İletişime Cevap Verebilirliği	145
Tablo 12.	Ritmik Çalışmaların Dramaturji Üzerinden Kullanılabilirliği	146
Tablo 13.	Beşinci Evre Gözlem ve Değerlendirme Formu	153

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1.	Rapor I. Evre	66
Fotoğraf 2.	Rapor I. Evre	68
Fotoğraf 3.	Rapor I. Evre	69
Fotoğraf 4.	Rapor I. Evre	69
Fotoğraf 5.	Rapor I. Evre	69
Fotoğraf 6.	Rapor I. Evre	70
Fotoğraf 7.	Rapor I. Evre	72
Fotoğraf 8.	Rapor I. Evre	73
Fotoğraf 9.	Rapor I. Evre	78
Fotoğraf 10.	Rapor I. Evre	78
Fotoğraf 11.	Rapor II. Evre	87
Fotoğraf 12.	Rapor II. Evre	91
Fotoğraf 13.	Rapor II. Evre	91
Fotoğraf 14.	Rapor II. Evre	93
Fotoğraf 15.	Rapor II. Evre	94
Fotoğraf 16.	Rapor II. Evre	94
Fotoğraf 17.	Rapor II. Evre	95
Fotoğraf 18.	Rapor II. Evre	97
Fotoğraf 19.	Rapor II. Evre	98
Fotoğraf 20.	Rapor III. Evre	109
Fotoğraf 21.	Rapor III. Evre	109
Fotoğraf 22.	Rapor III. Evre	110
Fotoğraf 23.	Rapor III. Evre	112
Fotoğraf 24.	Rapor III. Evre	112
Fotoğraf 25.	Rapor III. Evre	112
Fotoğraf 26.	Rapor III. Evre	115
Fotoğraf 27.	Rapor III. Evre	116
Fotoğraf 28.	Rapor III. Evre	117
Fotoğraf 29.	Rapor III. Evre	118
Fotoğraf 30.	Rapor III. Evre	118
Fotoğraf 31.	Rapor IV. Evre	134
Fotoğraf 32.	Rapor IV. Evre	134
Fotoğraf 33.	Rapor V. Evre	151
Fotoğraf 34.	Rapor V. Evre	151
Fotoğraf 35.	Rapor V. Evre	151
Fotoğraf 36.	Rapor V. Evre	152

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1.	İletişim Sürecinde Müzik.....	188
Grafik 2.	İletişim Sürecinde Hareket	189

GİRİŞ

Bireylerin gereksinimleri ve meydana gelen problemlerin çözümleri günün getirileri ile ilişkilendirilebilir. Bireyler her geçen gün gelişen ve atılım gösteren oluşumlar karşısında yapıcı olmak ve meydana gelen problemleri daha kısa sürede ortadan kaldırmak için yeni oluşumlara başvururlar ya da yeni oluşumları meydana getirirler. Bunlar da yeni problemleri meydana getirdikleri gibi yeni eğitim, bilim ve çalışma alanlarını doğururlar. İşte bu noktada gelişen insan, sürekliliğin devamı adına, gelecekteki gücünü geçmişten ve doğadan katlanarak almak ile mükelleftir. İnsan ile doğru orantılı olarak Müzikte gün geçtikçe değişmekte ve gelişmektedir. Müzik günü yönlendiren, yeni bilim dalları doğuran ve var olanlar ile sürekli hareket eden, yaşayan bir organizmadır.

Yukarıdaki savdan yola çıkarak müziğin maddesel özünü bir enerji bandı olarak ele alabiliriz. Nasıl ısı, ışık, ve sanal gerçeklik olarak karşımıza çıkan enerji biçimleri, görmediğimiz ama hissettiğimiz bazen de hissedemediğimiz fakat varlığını yadsıyamayacağımız enerji bantlarıysa, müziği anlamlandıran sesde bir enerji olarak kendi dalga boyu penceresinden beynimize girer ve bir anlam bulur. Fakat enerji bantlarından ses enerjisinin öğrenilmiş bir bilgi haline dönüşebilmesi için öncelikle beynin bunu kabul etmesi gerekir. Beynin sesi önce tını, sonra anlamlı bir müzik tümcesi (melodi, ritim) olarak algılaması ile de mutluluk, neşe, elem, öfke, nefret gibi belirli duygu alanlarını tetikleyen belirli hormonal salgımlar başlar. İşte bu tetiklemeyle bir enerji akışı ortaya çıkar. Eğer bu akışın beyin tarafından işlenişinde bir kusur varsa bu tıbbi bir süreçtir. Ancak akışın istenilen tepkiyi bireyde uyandırması ile müzik terapiden bahsetmeye başlanabilir. Bireylerin dinlediği aynı müzik bütününden zevk, acı, öfke gibi duygu farklılıkları göstermelerinin sebebini ise otoriteler, bireylerin içinde buldukları sosyo-kültürel yapıya, toplumsal algıya, aileye, eğitime, biriktirilmiş bilinçaltına, genetik birikimlere ve öğrenilmiş bilgiye bağlamaktadırlar. O halde frekans, tını, ve müzik bileşkesini kullanarak farklı kişilerin beyinde, kendilerine faydalı olacak alanları belirleyip harekete geçirmek mümkün müdür?

Müzik ve onun yaydığı dalgalar beynimizde farklı türevlerin oluşmasına ve o türevlerin içinde bulunduğumuz psikolojik ve sosyal bütünlüğün etkilenmesine neden olduğunu söylenmektedir. İnsan beyninin huzur, korku ve öfke durumunda iken yaydığı frekans dalgalarının müziğin sonsuz yapısallığında değiştiği öteden beri bilinen bir olgudur. Peki bu süreçte beynin gerekli hormonları salgılayıp, bireydeki psiko-motor gelişimine etkisi ne boyuttadır?

Müzikle ruh sağlığı arasında böyle bir neden sonuç ilişkisi gerçekten var mıdır?

Yukarıdaki bilgiler ve sorular ışığında, bu *araştırmada var olan sorunsal* Alman besteci ve eğitimci Carl Orff'un günümüzde Orff-Schulwerk yaklaşımı olarak adlandırılan ve meloritmik enstrümanlardan ürettiği, ritmik, hareketsel hedef yöntemin, temel ince ve kaba motor aygıtlarını kullanabilen otizmlili bir çocuk bireyin iletişim becerilerinin geliştirilmesinde kullanılabilirliğinin ne boyutta olduğudur. Bu yöntem sadece okul öncesi pedagojik alanda mı kullanılmalıdır? Yoksa bilimin diğer dalları ile sentezlenerek, yönteme yeni bir kimlik kazandırılabilir mi? Temel ritmik yapıyı baz alan ve Alman pedagojik müzik eğitim sistemini kökeninden etkilemiş olan yaklaşım, özü olan elementer yapıdan çıkıp evrensel eğitim sisteminin bir parçası olmayı başarmıştır. Bu başarının zihinsel engelli ve otizmlili bireylerin hedef eğitiminde kullanılabilirliği mümkün müdür? Ritim, ses ve devinim (hareket) üçgeni çocukların ilk dönemlerinden itibaren ergenlik hatta hayat boyu eğitimlerinde olumlu sonuçlar doğurduğu bilinmektedir. Ülkemizde deneme aşamasında olan fakat Batıda birçok zihinsel engelli rehabilitasyon ve eğitim merkezinde üçgenin kullanımının, bilim ışığında olumlu sonuçlar verdiği araştırmalar ile ortaya konmuştur. Bu Araştırmanın bir ayağı olarak Polonya Cumhuriyeti'nde zihinsel engellilere, sanatsal eğitim ve rehabilitasyon çalışmaları veren SOSW: Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy kurumunda (Bkz: Kaynaklar) müzik terapisti ile yapılan 2 dönemlik asistanlık çalışması sırasında görülmüştür ki elementer müziğin iskeletsel yapısının kullanımı özellikle temel motor aygıtlarını kullanan çocuk otizmlili bireyler üzerinde başarılı olmaktadır. Yine de, sosyalleşme ve toplumsal iletişime en geç cevap veren grup otizmlili bireylerdir.

Buna göre *araştırmanın temeli* iletişime cevap verebilecek, temel motor aygıtlarını kullanabilen çocuk otizmlı bir birey üzerine odaklanmıştır. Erkeklerde otizm oranının yüksekliği ve daha çabuk dönüt alınabilmesi, *araştırmanın çerçevesini* oluşturmuştur. İletişimin çok boyutluluğu, alışkanlıklarının dışına çıkmaktan pek de haz alamayan otizmlı bireylerde, ani öfke kontrolsüzlüğü, korku gibi atakların tepkisel dışa vurumuna neden olabilmektedir. Sosyal yaşantı içerisinde var olan bireylerin farkında olmadan gün içerisinde gerçekleştirdikleri iletişim silsilesi, otizmlı bireylerde en büyük temel sorunlardan biri olarak görünmektedir. Bu bağlamda *araştırmanın konusunu* otizmlı bireyde ani iletişim aktiviteleri sırasında meydana gelebilecek olumsuz tepkimelerin, olumlu etkilere dönüştürülebilmesinin ve yapıcı bir iletişim mekanizmasının geliştirilmesinin incelenmesi oluşturmaktadır. Bütün bu konular ile bu *araştırmanın hedefini* ise “Pedagojik Müzik Terapi” (Orff Müzik Terapi) ve Orff-Schulwerk yöntemi ışığında dramaturjik ve ritmik kombinasyonları kullanılarak, otizmlı bireyin sürdürebildiği iletişim dönütlerinin en az yıkıcı boyuta indirgenmesi oluşturmaktadır. Araştırma süresince Orff-Schulwerk yönteminin müzik terapi ile kullanılabilirliği incelenmiş, müzik terapiye pedagojik bir yaklaşımın getirilmesi, bilgi-eğitim-bilim ışığında yeni tekniklerin geliştirilmesi, yapılacak bilimsel çalışmalara temel oluşturması için araştırma süreci raporlar ve görsel kayıtlar ile sunulmuştur. Araştırmanın eksikliklerinin yapılacak yeni çalışmalar ve araştırmalar ile gün ışığına çıkarılacağı ve bilime katkı sağlayacağı düşünülmektedir

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

1. ORFF-SCHULWERK

Gün geçtikçe gelişen pedagojik müzik eğitimi, günümüzde bir ihtiyaç haline gelmiş, çocuk gelişimi biliminin, ayrılmaz bir parçası olmuştur. Son yıllarda yapılan bilimsel etkileşimli çalışmalar deneysel müziğin sadece çocuk ve yetişkinlerin değil, zihinsel engelli ve özellikle otizmliler olarak adlandırılan yaygın gelişim bozukluğu içindeki bireylerin, gelişim süreçlerinde yardımcı araç olarak kullanılabilirliğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda müzik pedagojisine büyük katkıları olmuş, Alman araştırmacı ve besteci Carl Orff, günümüzde bu bilim dalının gelişmesini sağlayan, ilk adımları 20.yy'ın başlarında atmıştır. Orff-Schulwerk yaklaşımı olarak bilinen bu yöntem; deneysel müzik, deneyimsel müzik, ritmik müzik, elementer müzik gibi birçok başlık verilerek adlandırılmıştır. Yöntem için terminolojik olarak, Ojale-Koçak ve Erol “Orff Pedagojisi”(2006) ve kullanılan sisteme de “Elementer Müzik” (2006) (Ay, 2003) (Nykrin, 1994) olarak ifade edilmesi en belirgin tanımlamalardır. “Orff, yöntemi “elementer” (elementarius) müzik olarak tanımlanır. Elementer müzik; hem özgün hem temel hem de ilk ilkelerden yola çıkarak yapılan müzik anlamına gelir” (Ay, 2003: 29). Yöntem temelinde birey tarafından, doğadaki her türlü sabit tınının, ses olarak dramaturji ile birlikte kullanımına dayanır. “Orff pedagojisi konuşma, şarkı söyleme ve ses oluşturma, hareket ve dansla birlikte vurmali çalgıların kullanılması ile uygulanır” (Ojale-Koçak ve Erol 2006). Daha genel bir anlatımla bireyin başka bir bireyle iletişim halinde iken ve nesnelere kullanılarak ortaya çıkarılan seslerin, eş güdümü aracılığı ile hayal gücünü geliştiren, dramaturji yolu ile yapılan non-formal müzik eğitimidir.

Araştırmanın temel yapısını oluşturan, Orff-Schulwerk yönteminin günümüzde pedagojik müzik eğitim sistemini yeniden yapılandıran unsurlardan biri olması ve C. Orff'un eğitimci kimliğinin yanında müzisyen, tarihçi ve besteci kimliğine de temel hatları ile değinilmesi, araştırma için bir yapı taşı olacaktır.

“Alman besteci ve müzik eğitimci **CARL ORFF** (1895-1982) 1914 yılına kadar Münih Müzik Akademisi Kompozisyon Bölümünde eğitim almıştır. 1917 yılı I. Dünya Savaşı sırasında asker olarak görev yapar. Akabinde Münih Oda Tiyatrosunda ki orkestra şefliğini sürdürmüştür. Takip eden yıllarda Mannheim Ulusal Tiyatrosu ve Darmstadt Devlet Tiyatrosunun şefliklerini üstlenir”(Altar, 2001: 309-313. III. cilt).

Bir dönem Heinrich Kaminsky'nin kompozisyon öğrencisi olan C. Orff'un kültürel ve folklorik birikimini ve eserlerindeki yüksek buluşçuluğu gözlemlemenin yolu Kaminsky'den geçer.

“Carl Orff'un Etnik, Folklorik, mistik, kısacası kültürel açılarından büyük ölçüde feyiz aldığı yukarı Bavyera Bölgesinin tüm özelliklerini, hayatı boyunca kendine özgü yaratma esprisine gereğince yansıtabilmesinde de Kaminsky'nin son derece etkili olduğu bir gerçektir” (Altar, 2001: 309. III. cilt).

“Nitekim Orff'un çocuklar için standart hale getirdiği çalgılar farklı müzik kültürlerinde, özellikle Avrupa müzik kültürü dışında kalanlardan derlenmiştir” (Kugler, 2002: akt: Kalyoncu, Orff Info, sayı 13. 2008: 2).

Hayatını eğitime ve sanata adanmış C. Orff'un yapıtları klasik çok sesli müzik literatürünün başyapıtları listesine zorlanmadan girmiştir. 1930-35 yıllarında Münih Bach Derneğinde yönettiği konserlerdeki çağdaş anlayış ona üstün bir başarı ya taşımıştır. Takip eden 1950'li yıllarda Bavyera Güzel Sanatlar Akademisi üyeliği ve Fransa Liyakat Nişanı ile onurlandırılmıştır. Besteciyi eser veriş süresinde en çok etkileyen akım Ekspresyonist akımı olmuş, eserlerinde görülen farklı tematik yapılar ve buluşçuluğu onu döneminin karakteristik yapısının üstüne taşımıştır. Nihayetinde oluşturduğu teknikler ve geçmişten gelen birikiminin bir sentezi olan Carmina Burana'yı yazmasına vesile olmuştur. Bu eserle C. Orff'un müzik kariyerinde doruk noktasına ulaştığı söylenebilir.

“Gerek Carmina Burana gerekse bestecinin 1943 yılında yazdığı Die Kluge (Akıllı Kız) Adlı Sahne Eseri, Carl Orff'un öteki eserleri yanında en başta gelen yaratışlardır ve uluslararası opera repertuarında da layık olduğu yeri almış olan bu opera dokuz dile çevrilmiştir” (Altar, 2001: 310. III. cilt).

Carl Orff uzun yıllar Claudio Monteverdi'yi incelemiş ve verdiği sahne eserlerinde onun modernize yönünü seçmiştir.

Cevat Memduh Altar Opera Tarihi 3. Ciltte C. Orff'un eser veriş sürecini 5 grupta inceler.

- “A) Masallar Grubu,
- B) Bavyera Türünde Yazılmış Dünya Tiyatro Grubu,
- C) Triondi-Tören Eserlerin Grubu,
- D) Claudio Monteverdi'nin Yeniden İşlenen Lamenti-Yakınma İçerikli Eserleri Grubu,
- E) Antik Trajediler Grubu” (Altar, 2001: 311-312. III. cilt).

Carl Orff'un 16 müzikli sahne eseri mevcuttur ve 7'si dünya repertuvarlarına alınmıştır. Bu 7 eser sırası ile:

- “Carmina Burana Sahne Kantatı (1937)
- Ay (Der Mond) Masal-Oyunu (1939)
- Akıllı Kız (Die Kluge) Masal-Oyunu (1943)
- Catullus'un Şarkıları (Catulli Carmina) Sahne Kantatı (1943)
- Antigone Trajedisi (1949)
- Afrodit'in Zaferi (Triofo di Afrodita) Sahne Konseri (1951)
- Tiran Oidipus (Oedipus Der Tyran) Opera (1959)
- Prometheus Sahne Oyunu (1968)'dur” (Altar, 2001: 309-326. III. cilt).

Carl Orff hayatı boyunca, bir imparatorluğun yıkılışına, I. ve II. Dünya Savaşlarına, Diktatör Rejimlerine, komünizmin gelmesi ile birlikte Soğuk Savaşa, II. Dünya Savaşından sonra ulusların tekrar doğuşuna ve 60'lar ile Globalleşen Dünya'ya tanık olmuş çok renkli, hızlı bir çağın ve kuşağın nefesindedir. **ORFF-SCHULWERK** yöntemini anlamak, onun çıkış noktasını iyi kavramak ve Orff'un bıraktığı bu mirasın hızlı gelişimini, globalleştikçe sentezlenen yapısını kavramak, Carl Orff'un yaşamını, sonra da içinde bulunduğu Dünya tarihini incelemekle anlaşılabilieceği aşikârdır.

1.1. ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİ VE MÜZİK

C. Orff'un görüşüne göre müzik eğitimi merkezi olarak armoniden değil karmaşık olmayan ritimden geçer. Ritim ise beraberinde hareketi getirir. Ritim, hareket bileşkesinde var olan dans ise müziği tamlayan ana unsur olarak görülür. Bu temel düşünceden; “1920'li yıllarda Avrupa gençliğinde beden eğitimi, spor, dans ve jimnastik uygulamaları için yeni bir inanış oluşmaya başlamıştır” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 17). Takip eden yıllarda C. Orff, Dorothee Günter ile tanışır ve “1924'de Münih'de Günter ile yetişkin ve gençlere yönelik jimnastik, müzik ve dans okulu olan Günterhschule'yi kurar. Burada ritmik eğitim, müzik ve dansın iç içe

geçtiği bir müzik eğitimi ile ilgili görüşlerinin gerçekleştirme olanağı bulur” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 18). Bu dönemde C. Orff’un müziğin dans ile iç içe geçtiği yeni pedagojik bakış açısı meyvelerini vermeye başlar. Carl Orff; “Karl Maendler’in yardımıyla düşüncelerini gerçekleştirme olanağı bulur. Maendler’in geliştirdiği ve yeniden yapılandırılmış soprano, alto, tenor ve bas çalgılara, blok flüt ailesi de eklenir” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 18). Süreç, bireye ritim ve hareket bileşkesine kolay geçişi sağlayacak tahta ve metal düzeneklerden kurulmuş melodik diyapazona sahip, ksilofon, metalofon ve Glockenspiel gibi enstrümanlar seçilerek verilmesi ile ilerler. Bunu üzerine tekrar modifiye edilmiş ve kullanımı daha kolaylaştırılmış birçok enstrüman ile birlikte Güntherschule topluluğu kurulmuş olur ve bu topluluk için Orff eserler vermeye başlar. Sonraları Orff bu yapıtların yorumlanışını ve işleniş sürecini “Neo-Primitive” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009) olarak adlandırır. Seçilen enstrümanların birçoğu Latin Amerika, Okyanusya ve Afrika’da birçok halk tarafından günlük ritüel ve seremonilerde kullanılmaktadır. Jungmair’e göre; (2003) Orff-Schulwerk anlayışı, yarım yüzyıldan fazla bir zaman diliminde tüm dünyada yaygınlık kazanmış ve her ülkenin kendi kültürel özelliklerine göre uyarlanmış (Akt: Sungurtekin, 2005: 11).

1930 yılında “Ritmik-Ezgisel Alıştırmalar” adlı ilk Schulwerk eseri çıkmış bunu sırasıyla davul ve vurmali çalgılar için yayınladığı yapıtlar izlemiştir. En dikkat çekici eseri ise “ Farklı Çalgılar için Enstrümantal Parçalar ve Danstır”. Orff’un gerek eğitimci gerekse besteci olarak yapıtlarındaki temel unsur, elementer müzik kavramını sürekli işlemesi ve ritmik yapıya evrensel bir folklorik boyut kazandırmasıdır. Kalyoncu’nun Orff ve folklorik unsurlardan bahsederken Anadolu kültürüne göndermede bulunmuştur. “Halk müziği ve danslarımızdaki uygulamaların bir kısmı, Orff’un temel aldığı müzik ve hareket birlikteliği, ostinatoya dayalı müzik yapma gibi bazı noktaların bizim kültürümüz içinde geçerli olduğunu göstermektedir” (Kalyoncu, Orff Info, sayı 13. 2008: 21).

“II. Dünya Savaşı’nda Güntherschule yıkılır fakat takip eden yıllarda “Schulfurk” adlı radyo programında Orff’un daha önceleri bestelediği eserler çalınır. Bu eserlerin ilgi görmesi yöntemin çocuk eğitiminde de uygulanabileceği görüşünü ortaya çıkarır ve Orff’un eserlerinin yayılmasına olanak sağlar. Bunun üzerine Schulwerk bir öneri ile çocuklara yönelik yeni bir düzenleme içine girmeye karar verir ve ilk çalışmalarını 1948 yılında 8-12 yaşlarındaki çocuklarla Güntherschule’den kalan çalgıları kullanarak radyoda yayınlamaya başlar.

Sürecin sağlıklı geçmesi ile Orff arkadaşı Keetman ile 1950-55 yıllarında Orff Metodunu tamamen topluma kazandıracak ve daha sağlıklı anlaşılmasını sağlayacak 5 ciltlik, ‘Çocuklar için Müzik’ kitaplarını yayınladı. Kitapların bir gramofon kaydı yapılır fakat Schulwerk’in kaygıları ona 1963 yılında Orff Enstitüsü’nü kurmaya yönlendirir” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 17-19).

Enstitü kısa zamanda uluslararası misafir hoca ve öğrencileri kabul etmeye başlar. Dünya genelinde ilk başlarda Schulwerk olarak bilinen bu yöntem, Orff’un yazdığı 5 ciltlik “Çocuklar için Müzik” kitaplarının farklı dillere çevrilmesi ile bugün ki şeklini alır.

Uluslararası arenada bu eğitim hareketliliği Orff-Schulwerk “Yöntemi” ya da “Yaklaşımı” ifadeleri ile terminolojileştirilebilmektedir (Bkz: Madde 1.9.). Ne var ki; yaklaşım kelimesinin yöntemin içerisinde barındırdığı yapıcı etkiyi tam olarak sağlayıp sağlayamadığı üzerine düşünülmektedir. Ülkemizde birçok kurumda yaklaşım Sadece Orff Metodu olarak bilinmektedir. Özellikle okul öncesi kurumların birçoğunda yaklaşım bir branş dersi olarak görülüp, eğitimcisine; Orff Eğitmeni, derse de Orff dersi gibi yanlış terminoloji kullanımı ile farklı algıların ortaya çıktığı gözlemlenmektedir.

1.2. ORFF-SCHULWERK EĞİTİMİ VE ORFF-SCHULWERK İLE EĞİTİLEBİLİRLİK

Elementer eğitimi sırasında birey gerek folklorik, gerekse etnik müzik öğelerini, ses ve kelime öbekleri ile kullanıp, kendi birikiminden gelen doğaçlama-hareketleri ile müziğe şekil verir. Neo-Primitive süreç olarak kabul edilebilecek bu süreçle birey kendi eğitimine ilk adımlarını atmış kabul edilmektedir. Carl Orff’un temel çıkış noktası ise kullanımı kolay, temel odaklı birkaç müzik aleti icat edilmesi ve bunları Neo-Primitive adı verdiği deneyselliğinin bir uzantısı olan ve özünde Carmina Burana’nın da çıkış noktasını oluşturan yöntemin desteklenmesidir. Nitekim Schulwerk’de; “Müziğin çocuk için çok doğal olan temel elementini müzik eğitiminin merkezine yerleştirir” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 21). II. Dünya Savaşı’ndan sonra görülmektedir ki hızlı değişim süreci, bireylerde ki algının değişmesine ve eğitime getirilen yeni ihtiyaç ve yaklaşımların doğmasına olanak tanımıştır. Sistemin bir yönetime dönüşmesindeki temel unsur, savaş sonrası çok acil

eğitilmesi gereken bir toplumun eğitiminde de kullanılabilirliği ve temel ihtiyacın karşılanabilmesi için en hızlı ve yapıcı buluş olmasıdır. Orff-Schulwerk yönteminin II. Dünya Savaşından sonraki boyutu ile incelemek ve sürekli gelişen global pragmatik, yapılandırmacı eğitimi yöntemi (modeli) ile sentezlemek doğru bir yaklaşım olacaktır. Ritmi pedagojik eğitimin merkezine oturtan ve ritmik, ilkel-“Primitive” (karmaşık olmayan) algı bütünleri tercih edilen bu yöntemde, temelde ostinato bir bas kullanılmakta, onun üzerine çeşitli ritmik yapılarda ritmik enstrümanlar ve nihayetinde insan sesi, ksilofon gibi meloritmik enstrümanlar tercih edilmektedir. “Ostinato, ritmik çalgılarla ve beden perküsyonu ile yinelenen ritmik motifler olabileceği gibi ritmik konuşmalar ve ezgilerle de oluşturulabilir” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 21). Ritmik yapıya folklorik ve bedensel dramaturjik öğelerin eklenmesi ile yöntem tam şeklini almaktadır. Geniş diyapazonlarda ki enstrümanların, farklı ritmik yapılarda bir araya gelmesi, hece öbeklerinin üzerine bedensel dramaturjinin giydirilmesi ile Primitive süreç tamamlanmaktadır. Bu düzenek tam uygulanabildiğinde yöntemin, bireye grup içinde paylaşımcı ve eğitsel bir sorumluluk verdiği, kas gelişim evrelerini desteklediği, psiko-motor ve psiko-sosyal algı arttırdığı ve çok sesliliği tam temelden veren evrensel algıya pozitif bir aşılama yaptığı bilinmektedir. Temel müzik Eğitiminin 4 yaşındaki bir bireye uygulanabilirliği 3-4 dakikayı geçmezken yöntem, bireyi hayal gücünün sınırsızlığına bırakmakta eğlenirken öğrenmeyi teşvik etmektedir. Kolay uygulanabilen benzer yöntemlerin ülkemizde yeni gelişmekte olan “Beden Perküsyonu” (<http://kekeca.net/>), “Müziko-Drama” (müzikli dramatisasyon) gibi hayat boyu eğitim kavramının bir uzantısı olarak sentezlenip artacağı görülmektedir.

“Orff-Schulwerk aynı zamanda disiplinlerarası bir yaklaşımdır” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 24). Yaklaşımın yöntem boyutu incelendiğinde, bireylerin sadece gelişim çağında değil, hayat boyu öğrenme ve gelişme bandında da katkısı bilinmektedir. Birey terapisi ve grup terapisi gibi psikolojinin ilgi alanlarında, gelişimsel drama ya da doğaçlama gibi, grup içi dinamikleri arttıran, sosyalleşme olgusunu destekleyen ve takım ruhunu güçlendiren birçok dinamik terapi yönteminin, Orff çalgılarından ve Orff-Schulwerk yönteminden faydalanarak yeni teknikler geliştirmeleri mümkün gözükmektedir.

Yukarıdaki tanımlamalardan yola çıkarak; Orff-Schulwerk yöntemi, engelli bireylerin eğitimi, motor becerinin gelişimi ve sosyalleşmesi yolunda kullanılabilir mi? Bahsedilen olguların bütünü olarak, iletişim bağlamında ki günlük toplumsal düzenekleri, yüksek uyarıcılar olarak yadsıyan otizmlili bireylerin, bu etmenlerden en az şekilde etkilenmelerini sağlayabilecek bir yöntem geliştirilebilir mi? Hellbrügge göre;(1981) erken tedavi sağlayarak ve erken çocukluk gelişiminin eşsiz olanaklarından faydalanarak gelişim problemleri teşhis edilebilir ve bu şekilde gelişimsel sorunları olan çocukların sosyal entegrasyonu erken yaşlarda sağlanabilir. Bireyin temel sosyalleşebilme düzeyi, onun bireysel algı düzeyine bağlıyken, yöntem sayesinde, otizmlili bireylerin ani iletişim hareketlerinin meydana getirebileceği etmenlerden, içsel olarak en az zararı almaları, bilimin ve akademik müzik terapinin yardımcı bir araç olarak Orff-Schulwerk yöntemini kullanması mümkün görülmektedir.

1.2.1 Orff-Schulwerk Yöntemi ile Bireylerdeki Sosyalleşme Olgusu

“Orff’a göre anti-müzikal çocuklara çok ender rastlanır. Hemen hemen tüm çocuklarda ulaşılabilecek ve eğitilebilecek bir nokta vardır” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 20). Gelişim aşamasında, bu eğitimi bireye sağlayacak kaynakların yetersizliği ve ilgisizliği, bireylerin yeteneklerinin baskılanmasına ve var olan ritim duygusunun gelişmiş boyutu olan müzikten kopmalarına neden olabilmektedir. Bireyin dünyaya getirdiği, doğuşsal yetenekler arasında, ritmin yeri yadsınamaz. Gelişim süreci boyunca, ritim duygusu, bireyin hem dış dünyadan sürekli aldığı, hem de kendini tanıma yolunda sarf ettiği doğal bir öğrenme dürtüsüdür. Çocuklar gözlemlendiğinde ritim, oral hareketler ve dansın bireyler arası iletişimi güçlendirdiği ve kendini ifade aracı olarak kullanma bilirliliğinin payının büyük olduğu görülmektedir.

“Ritim algısının ve yaratıcılığın gelişmesinde, çocuğun kendi bedenini ritmik bir çalgı olarak kullanması ve doğaçlamalar önemli bir yer tutar” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 21). Bireylerin kendilerini tanıma yolunda ve kendi kendilerini eğitebilirlik yolunda doğaçlama ve buluşçu ritim duygusunun destekleyen temel etmenler, doğa, toplum ve onun türevleridir. Jungmair’e göre; C. Orff’un elementer

müzik ve hareket eğitimi, insanın bütün duygu ve algılama organlarını kapsar ve bunları çalıştırır (2002: 4-5).

Gelişim dönemindeki bireylerde, somut kavramlar asıldır. Bireyde var olma dürtüsünün kaynağı hareket edebilme, hareket ise içerisinde ritmi barındırdığı bilinmektedir. Hareket ile oluşan bu olgu bütünü, birey bir grup içinde iken daha dinamikleşmektedir. Hareket dansa, ritim müziğe, oral sirkülasyon ise şarkılara, tekerlemelere ve kelimelere dönüşmektedir. Doğaçlamadan doğan bu oyunlar silsilesi, sanki ahitsel bir bütünün parçası gibi birbirini tamamlamaktadır. Süreç bireyler arasındaki dinamikleri güçlendirdiği gibi, aslında grup içi müziği dolayısı ile sosyalleşme olgusunu da güçlendirmektedir. Müzikte var olan bu sürecin karşılığı “Elementer Müzik” olarak ifade edilmektedir. “Elementer Müzik asla tek başına müzik değildir, hareket, dans ve konuşma birliğinden oluşan müziktir” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 21). Buda göstermektedir ki temel motor becerileri olgunlaşmış bireylerde Elementer müzik bir öğrenme aracı iken aynı zamanda grup içi dinamiklerin ve gelişebilen Sosyo-Kültürel yapıların iletişim aracı olabilmektedir. “Elementer müzik dünyaya, doğal olana, bedensel olana yakındır. Herkesin öğrenebileceği ve deneyimleyeceği sınırlar içindedir ve çocuğa uygundur” (Bilen, Özevin, Canakay, 2009: 21). O halde iletişim konusunda bariyerlere sahip otizmli bir bireyde, bu yöntemin kullanılabilirliği mümkün müdür?

Orff-Schulwerk yönteminin terapisel boyutu ile burada karşılaşılmaktadır. Yöntemindeki elementer müzik olgusu motor aygıtlarının tümünü temel seviyede kullanabilen otizmli bir bireyde ki iletişim karışıklığına yapıcı bir yenilemeyi getireceği düşünülmektedir. Bilen, Özevin, Canakay sürecin ana hatlarının “keşif ve deneyim” olarak nitelendirmektedirler. Elementer müziğin gözlem ve deneyim ile bireyi buluşçuluğa yönlendiren aşağıdaki bölüm, müzik terapinin modern birikimini içerik bakımından destekleyiciliği ile ilginçtir.

“Müziğin elemanları ilk olarak en basit neredeyse ham formunda keşfedilir. Keşfetme ve deneyimleme aşama aşama daha karmaşık seviyelere ulaşır. Mekânı, sesi, formu keşfetmeyle ilgili etkinlikler sürecin her seviyesinde yer alır. Mekânı keşfetme, mekânın yatay ve dikey tüm alanlarını özgürce kullanabilme yetilerini geliştirirken hareket kalitesinin de (hafif-ağır, aşağı-yukarı, çeri-dışarı, yumuşak-sert) keşfedilmesine yol açar. Sesin keşfi kedi miyavlaması... Eşyanın düşmesi... Buradan çeşitli davullar, ritim çubukları... Organize seslere gidilir... Hareket yoluyla mekân, çocuğun kendi sesi ve çalgılar aracılığıyla ses keşfedilirken,

formun keşfedilmesi doğaçlama yolu ile olur. Sürecin her aşamasında taklitten yaratıcılığa ulaşılır” (Bilen, Özevin, Canakay 2009: 23).

Basitten karmaşığa açılan süreç Voigt'ta göre; (1999) sesler ile oynarken rol yapma, ritim ile meloritmik hareketliliğe geçme gelişim bozukluğu yaşayan çocuk bireylere kendi kendilerine müzik terapi yapma olanağı tanımaktadır. Fakat Yöntemin yapı taşı bir yön gösterici ve bir grup sirkülasyonu olmadan işlevselliğini kazanamamaktadır. Bu da süreci otizmlili bireye ulaşma ve birlikte hareket etme aşamasına taşımaktadır.

1.3. ORFF-SCHULWERK VE DRAMATURJİ

Orff-Schulwerk yönteminde mekânın yönetimi yadsınamaz boyuttur. Yaratıcı drama ise mekân, içinde yaşanacak bir olgudan çok özümünecek ve değişime açık bir obje olarak düşünölmektedir.

“Yaratıcı drama; herhangi bir konuyu, doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerden yararlanarak, bir grupla ve grup üyelerinin birikimlerinden, yaşantılarından yola çıkarak canlandırmaktır. Bu canlandırma süreçlerinde oyunun genel özelliklerinden yararlanır; yaratıcı drama süreci bir lider, drama eğitmeni eşliğinde ve yapılacak çalışmanın amacına, grubun yapısına göre önceden belirlenmiş bir mekânda gerçekleştirilir” (Adıgüzel, 2006: 17-27. I. Cilt).

Yöntem bu noktada dramaturji ile kesişmekte bireyde ki hareketlilik sürecini etkileyecek kişisel buluşçuluğa fayda sağlayabilecek bir mekâna ihtiyaç duymaktadır. Nasıl ki; C. Orff için çalgılar yetisine doğuştan sahip oluşumuz, bedensel müziğe karşılık geliyorsa, (dokunma, algılama ve hissetme, ritim) mekânda, içinde özümünecek ve yapılan doğaçlamaya paralel katkısı olacak bir etmen olmalıdır. “Hareket yoluyla mekân, çocuğun kendi sesi ve çalgılar aracılığıyla ses keşfedilirken, formun keşfedilmesi doğaçlama yolu ile olur” (Bilen, Özevin, Canakay 2009: 23). Çağdaş Dramaturji de ise irticalen yapılan bir hikâyeye doğaçlama olgusunun ve grup içi dinamiklerin eklenmesi baz alınmıştır. “Yapılandırılmış bir derste, hazırlık ve ısınma çalışmalarıyla başlayan ve canlandırmalarla devam eden uygulamalar, değerlendirme-tartışma aşaması ile son bulur” (Kırkmaz, Yılmaz, 2008: 10). Grup içi dinamiklerin daha baskın olduğu dramaturji olgusunun Orff-Schulwerk yöntemi ile sosyal duyu ve algıların yüksek derecede çalışmasını desteklediği kanısı göz önünde bulundurulmaktadır.

Alışkanlıklarına sınırsız bağlı ve mekân değişikliğinden yüksek derecede etkilenen otizmlilerde, ilk etapta yukarıda bahsedilen yöntemin kendi hızlı devingenliğinin minimuma indirilmesi gerekmektedir. Çünkü otizmliler için sürecin farklı çalıştığı her bir yeni mekândaki etmenlerin birey üzerindeki negatif etkisi olduğu bilinmektedir. Bu yüzden birey ilk olarak mekân ile tanıştırılmalıdır. Dramaturjide mekân, konu ve oyun piramidinin kademeli yükselişi, bireyde taklit (önceden gözlemlenen bir olgu) dürtüsünü açığa çıkartırken, otizmlilerde bu süreç önce mekâna alışma, tanıma ve özümseme gibi farklı çalışmaktadır. A. Çoban'ın oyun terapisi olarak bahsettiği dramaturjik çalışmaların temel işlevini sıraladığı altı maddenin bu konuya ışık tutması ilginçtir.

1. Çevredeki uyaranlara ilgi duyma ve kendini sakinleştirme,
2. Başkaları ile ilişki kurma,
3. Jestlerle iletişim kurabilme,
4. Karmaşık jestler oluşturabilme,
5. Düşünceler oluşturabilme,
6. Düşünceler arasında tepkiler kurabilme” (Çoban, 2005: 124).

Motor aygıtlarını kullanabilen erkek otizmlilerde bahsedilenler sağlanabiliyorsa, direktif ve yardım ile elementer müzik aracılığı ile dramaturjik çalışmalara geçilebilir. Süreç içerisinde ilk olarak ritmik enstrümanlar devreye girecektir. Sonunda dramaturjik konunun (burada dramaturjik konu Primitif hareketlilik olabilir) akışına göre otizmlilerde belirli ritimlerde, belirli aralıklarda ritmik enstrümanlar çalması sağlanabilir. Akabinde birey kendini grup dinamiğine kanalize olmuş açık hissediyorsa, doğaçlama sürecinde yeterlilikleri boyutunda bir görev verilebilir. “Çocuklar genellikle çok yavaş ilerler ya da aylar, yıllar boyunca hiç ilerleme göstermezler” (Wing, 2010: 157). Wing açıklamasına göre bu karmaşık sürecin, motor aygıtlarını kullanabilen ve iletişime yatkın, otizmlilerde, Orff-Schulwerk yönteminin ve dramanın ortak kullanımından doğan terapötik boyutun uzun vadede sonuç göstereceği aşikârdır.

1.4. ORFF-SCHULWERK VE RİTİM

Grup çalışması ve sosyalleşme kavramı içinde ele alınan ortak müzikli oyun, oyun kurallarının kabulü ve bunlara uyulması doğaçlama ile birlikte bir dizi sosyal davranış biçimi doğurmaktadır. Algılamadan hareket edilemeyeceği gibi, hareket de

fikir olmadan anlamlandırılmaz. Ritim, hareketin tınılar ile bütünleşmesi ve evrende ses olarak yayılmasıdır. Orff-Schulwerk yöntemi ritim eğitimin temelini oluşturur. Sesin elementer müziğe aktarımı, oradan da müzik pedagojisine ve diğer bilim dalları ile etkileşimi ritim kaynaklıdır. Hareket, mekân, sosyallik olgusunun temelinde ritim yatmaktadır. “Orff pedagojisi dil, müzik ve dansın bir arada kullanıldığı entegre bir sistemdir. Bu üç dalın ortak yanı hepsinin ritim esaslı olmasıdır. Orff pedagojisinin çıkış noktası ritimdir” (Oyala-Koçak ve Erol, 2006: 8). Ritim yerel bir ritim olabileceği gibi, kıtalararası, kültürler ve toplumlararası bir ritim olgusu da olabilir. Ritim bireyi yeni doğaçlamalara oradan da gelişimsel müziğe çıkarır. Bu savdan yola çıkarak Orff-Schulwerk yönteminde ritmin ana merkezi oluşturduğu görülmektedir.

Jungmair’e göre; Carl Orff’un elementer müzik ve hareket pedagojisi, temelde her çocuğun kendine özgü bir yeteneği olduğunu kabul eder. Orff’un her zaman talep ettiği, müzik ve hareket eğitimidir. Orff’a göre müzik ve hareket eğitiminde söz konusu olan sadece müzik eğitimi değil, insanın yetiştirilmesidir. (akt: Oyala-Koçak ve Erol, 2006: 8). Koçak ve Erol’a göre; “Orff pedagojisinin çıkış noktası ritimdir”. Ortak bir senkronizasyonda kullanılan dil, müzik ve dans üçgeni ritim esaslıdır (2009: 8). Çalışmanın temeli, otizmli bir bireyde iletişim aygıtlarının geliştirilmesi üzerinedir. Elementer müzikte, ritmin merkezi önemi bilindiğine göre bu merkezi olguyu terapisel boyutta, iletişim aygıtlarını güçlendirmeye yönelik kullanımında izlenecek yol ritmi ve hareket eğitimidir.

1.5. ORFF-SCHULWERK İLE OTİZMDE EĞİTİM

Gertrude Orff’un geliştirdiği “Orff Müzik Terapi” tekniği Voigt’ta göre; Almanya’da geliştirilen ve gelişimsel problemleri olan engelli çocukların tedavisinde kullanılan bir yaklaşımdır. Voigt çalışmaları sırasında; Orff-Schulwerk öğelerinin terapi sırasında bireylerin aktif olarak katılımını sağlamak amacıyla tedaviye dahil edildiğini ve Orff müzik terapisinde, gelişimsel sorunları olan çocukların ebeveynlerinin ve kardeşlerini sürece dahil olmasını gerektiğinden bahseder. Çünkü Voigt’a göre; gelişimsel bozukluklarının karmaşıklığı, tedavinin bir oyun sürecinde işlenmesini ve aile fertlerinin daha duyarlı bir etkileşim kullanmalarını sağlar.

Tedavinin gelişimi çocukların ihtiyaçları ve aileleri ile karşılıklı iletişim üzere uyarlanmıştır (<https://normt.uib.no/>).

Voigt'un saptaması Orff-Schulwerk yönteminde var olan temel grup içi etkileşimin yani elementer yapının kullanılmasının birey üzerindeki faydalarını gösterir niteliktedir. Bu hedeflere ulaşmak için ise Çoban şu tekniklerin kullanılması gerektiğinden bahseder.

- a. Seslendirme alıştırmaları,
- b. Şarklı söyleme sıklıkla bedenle eşlik etme,
- c. Dans ritmik alıştırmalar ve taklit teknikleri,
- d. Müzikal oyunlar,
- e. Müzik aleti çalma,
- f. Müzik dinleme (2005: 126).

Görüldüğü üzere Çoban elementer terapi tekniklerini ve birey üzerinde eğitilebilirliğinin yolunu burada özetlemiştir.

Tedavi sırasında ritmik müzik, meloritmik müzik, dans ve hareketsel eğitim araçları kullanarak bireylerde pozitif bir yaklaşım geliştirilmesinin mümkün olduğu görülmektedir.

“Orff pedagojisi konuşma, şarkı söyleme ve ses oluşturma, hareket ve dansla birlikte vurmali çalgıların kullanılmasıyla uygulanır. Keşfederek öğrenme, doğaçlama ve ders konusunun canlandırmalarla işlenmesi yoluyla çocukların kendilerini dil, müzik ve dansla ifade etmeleri ve yaratıcılıkları teşvik edilir” (Koçak ve Erol, 2006:8).

Yine Çoban'a göre otizmlili çocuklarda müzik terapi sürecinde işlenmesi gereken basamaklar şunlardır.

1. Dil gelişimi,
2. Sosyal ve duygusal gelişim,
3. Kavram gelişimi ve zihinsel gelişim,
4. Duyusal ve hareketsel gelişim (2005: 126). İlginçtir; Çoban burada Orff-

Schulwerk elementer müzik pedagojisi faaliyet alanını sıralarken Orff müzik terapi (pedagojik müzik terapi) tekniğinin aşamalarını da iletmiştir. Bu gelişimsel sıralama otizmlili çocuk birey üzerinde Orff müzik terapi tekniklerinin kullanımı ve elde edilecek pozitif sonuçların varlığını gösterir niteliktedir.

1.6. ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİNDE OTİZM

Otizimde yaygın bilinen Asperger sendromu, Rett sendromu, Atipik otizmin genel bir derecelendirme olduğu ve otoritelerin otizmlili bireyleri, her bireye özgü bir tutum ile yaklaşılması gerektiğini vurguladıkları bilinmektedir. “Otizmlili çocuklarda tipik özellikler dışında, birbirine karşıt olan karakteristik davranış özellikleri de mevcuttur. Otizmlili çocukların tanımlanması bireyselliğe indirgenmediğinde, iki çocuğun davranışları arasında zıtlıklara rastlamak olasıdır” (Özbey, 2009: 71). Bu bağlamda otizmin bir gelişim bozukluğu, hastalıktan çok bir algı düzeyi olduğu otoriteler tarafından uzun süredir tartışılmaktadır. Araştırma sırasında ulaşılabilen kaynaklarda, Orff-Schulwerk yönteminin otizmlili bireyler ile irdelenmesi sonucu bireylerdeki sosyalleşme olgusunda ve yapıcı beynin geliştirilmesinde kullanılabilirliğinin pozitif sonuç vereceği anlaşılmıştır. “Bazı müzik terapistleri, Otistik bozuklukları olan çocuklarla ya da yetişkinlerle çalışmaya büyük ilgi gösterirler, çünkü bu çocuklar ve yetişkinlerin pek çoğu, konuşmadan çok müziğe yanıt verir” (Wing, 2010: 225).

Bu yöntemin birey üzerinde geçerliliği, çalıştırıcının yonteme, müziğe, dramaturjik eğitim birikimine hem de otizme, bilimsel ve psikolojik boyutta yaklaştığı gibi pedagojik eğitimi vakıf, özel eğitimde yetkinliğe sahip bir kişi olmasını gerekir. Bu vasıfların tek bir çatı altında toplanması uzun yıllar gerektiren bir birikime ve eğitim sürecine bağlıdır.

1.7. ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİ İLE OTİZMDE SOSYALLEŞME

“O, yapayalnızdır. Hiçbir arkadaşı ve dostu yoktur; o yalnızlık ilkesinin binlerce ferdinden biridir” (Özbey, 2005:11). Otizmlili çocuklarda öne çıkan en büyük etmen, iletişim ve sosyal beceri yetersizliğidir. İçe kapanma aşırı tepki ve çevresinde olan bitenleri çoğu zaman algılayamama etmeni otizmlili bireyde, çoğu zaman aşırı tepkilere sebep olabilmektedir.

“İnsanın sosyalleşmesi çok karmaşık bir süreçtir. İnsan, etrafında bulunanların, her gün karşılaştığı sayısız olayların ve kişilerin, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel koşulların, gelenek, töre ve yasaların, fiziksel çevrenin ve sayılmakla bitmeyen daha pek çok etkenin etkisindedir. Bu etkenlerin karmaşık etkileşimi

sonunda insan bir kişi olarak belirir. Bu etkenlerin oluşturduğu karmaşık bütün hiçbir zaman iki ayrı insan için tıpatıp aynı olmayacağından, hiçbir kimse bir diğerinin tıpatıp aynı sı değildir” (Kağıtıbaşı, 1999: 326).

Orff-Schulwerk yöntemi, sesi bireye bir amaç değil bir araç olarak verir. Tufan’a göre; Müziğin irrasyonel yönü, otizmli çocuğun, yine mantığa sığmayan dünyasına adım atmamızı sağlar (2005). Müziğin kendine has dili onu evrensel boyuta taşır, konuşmada zorluk çeken birçok otizmli bireyin kendini, sayılar, sesler ve müzik yolu ile ifade etmeyi yeğlediği bilinen bir gerçektir. “Bütün duyguların açık tutulduğu çok kanallı öğrenmede, duyguların birbirini desteklemesi ile öğrenilen daha kolay benimsenmektedir” (Oyala-Koçak ve Erol, 2006: 9). Yapılan bu araştırmada, otizmli çocuk bir bireyde kullanılan elementer müzik ve pedagojik müzik yöntemlerinin ve modellerinin işlevsel olabileceği savına ulaştırmıştır. Birey doğaçlamayı belki istenilen düzeyde yapamayacaktır, fakat sesin tınısına verdiği tepki, devingen hareketler ve grup içi yapılan oyunlar, müzik ile kendini bir iletişim kanalı içine sokacağı aşıkrdır.

“Orff-Schulwerk yaklaşımında müzik ve hareket eğitimi her zaman bir grupla uygulanır. Burada bireysel çalışma, grup ve grubun çalışma süreci üzerinde ve ayrıca bu süreçte verilen sonuçlar üzerinde büyük etki gösterir. Birlikte müzik yaparak ve dans ederek sosyal ilişkiler kurulur” (Koçak ve Erol, 2006: 9).

Bu sav Orff-Schulwerk yönteminin sadece günlük yaşantıda istenilen normları sağlayan bireylerin eğitiminde değil, otizmli bireylerin sosyalleşebilme yolunda yardımcı bir terapi aracı olarak kullanılabilirliğini doğrular niteliktedir.

1.8. RİTMİK HAREKETLİLİĞİN OTİZMLİ BİREYELERDE GÖRÜLEBİLEN STEREOTİPİK DAVRANIşLARA ETKİSİ

Otizmli çocuklarda sosyal uyum zorluğu, takıntılı ve tekrarlayıcı davranışlar belirgin özellikler arasındadır. “Yineleyici, tekrarlanan davranış olarak tanımlanan stereotipi, farklı gelişimsel yetersizlik türlerinde görülmekle beraber, yaygın olarak otistik bozukluk (otizm) gösteren bireylerde de gözlenmekte ve otistik bozukluğun ayırıcı tanı ölçütlerinden birini oluşturmaktadır” (Korkmaz, ve Diken, 2010: 1). Orff-Schulwerk yöntemi ostinato yapıda bir ritmik ögeyi teşvik etmekte ostinato tekrarlar ise bireyde gerginliğe, öfke ataklarına yol açaşabilmektedir. Ne var ki, çalışma sonucu, çocuk otizmli bireyin, maddeyi yani enstrümanı öncelikle dokunarak onun verdiği

ses dalgalarını hissederek kendini daha güvende hissettiği gözlemlenmiştir. Şayet birey kendini çalışmanın bir parçası hissediyorsa verilen devinimsel hareketleri, fiziki becerisi boyutunda katılabilmektedir. Enstrümanları istenilen ritmik kalıpta çalabilmekte ve müziğin akışına ayak uydurabilmektedir. Bu da gösteriyor ki; birey motor aygıtlarını yeterli oranda kullanabiliyor, verilen yönergeleri kabul ediyor, muhtemel öfke atağı döneminden uzak ise devinimsel hareketler yöntem süresince kullanılabilir.

1.9. ORFF-SCHULWERK YAKLAŞIMI MI YOKSA YÖNTEMİ Mİ?

Bu alanla ilgili pek çok kurum “Orff-Schulwerk Yöntemi”, “Orff-Schulwerk Method” yerine “Orff-Schulwerk Yaklaşımı”, “Orff-Schulwerk Approach” terminolojisini kullanmaktadır.

Nitekim N. Kalyoncu bu yaklaşımın Türkiye’de kabulü üzerine verdiği makalesinde yaklaşım terimini kullanmaktadır.

“Orff-Schulwerk, ülkemizdeki bazı yayınlarda Orff Metodu/Yöntemi veya Orff Öğretisi nitelendirmeleri ile de karşımıza çıkmaktadır. Oysa, Orff-Schulwerk ne belirli içerikleri aktarmada bir yol veya yöntem; ne de yazılı sıkı ve değişmez ilke ve kurallarla tanımlanabilecek bir öğretimdir. Orff-Schulwerk, elementer müzik eğitimi sürecinde kullanılan, ona özgü amaç, içerik, yöntem ve kullanım biçimi olan başlı başına bir müzik eğitim materyalidir” (Kalyoncu, Orff Info, sayı,13. 2008: 21).

Orff Merkezide gerçekleştirdiği “Anadolu Orff Projesi” aldı çalışmalarında “Orff-Schulwerk Eğitimi (Orff Yaklaşımı)” ibaresini kullanmıştır. (<http://www.orffmerkezi.org>) Yine Kalyoncu; “Sözü edilen eğitim yaklaşımı, artık sadece erken çocukluk eğitimi ve müzik eğitiminde değil; zihinsel engelli eğitiminde ve sosyal pedagojide de yaygın olarak kullanılmaktadır” (Orff Info, sayı,13. 2008: 21), derken yaklaşım ibaresini kullanmaktadır. Amerikan Orff-Schulwerk vakfi sitesinde; Öğretme, Orff yaklaşımının 21.yy. sınıflarında uygulanan bir öğrenme modelidir, derken de “Yaklaşım” ibaresini kullanmaktadır. (<http://aosa.org>)

Görüldüğü gibi “Orff Yaklaşımı” kullanılması gereken temel terimdir. Fakat burada vaka analizi normları uygulanarak gerçekleştirilen tek denekli deneysel çalışmanın hedefine yönelik terminolojik bir sorunsal meydana gelmektedir. Nitekim, çalışma sırasında bireyin iletişim aygıtlarının gelişimi istenmekte, buda

ancak çalışma süreci sırasında verilebilecek “Terapötik” eğitim yolu ile mümkündür. Denilebilir ki, çalışmada kullanılan muhtemel Orff-Schulwerk faaliyetleri, birincil terapötik unsuru oluşturan Orff müzik terapi (pedagojik müzik terapi) tekniğinde yardımcı bir araçtır. Buna göre; eğitim varsa bir hedeften söz edilebilir, hedefin olduğu yerde yöntemler ve modeller geliştirilmektedir. Amaçsız, hedefsiz ya da yöntemsiz eğitim düşünülemez. Burada yabancı diller arası anlam farklılıkları ve kullanılan terminolojinin bütün bir olguyu karşılayıp karşılamadığı sorunsal göz önünde tutulmalıdır. Örneğin çalışmanın sistemi birey merkezli olsa dahi, süreç içerisinde yanlış ve doğru, doğru ritimde çalma, zamana ve mekân içerisinde ki grup içi elementer müziği birlikte doğru ve yanlış yapma, kavramları doğmaktadır. Buda çalışmayı terminolojik olarak yöntem terimine götürmektedir. Zira “Yöntem”: Bir sorun çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yoldur (Demirel, 2004:). Buna ek olarak, yaklaşım terimi kullanılırken doğru ve yanlış kavramları kabul edilmemektedir. “Yaklaşım” ise (strateji): belirlenen bir amaca ulaşmak için izlenen yol olarak tanımlanır. Eğitim penceresinde ise, belirlenen öğrenme amaçlarına ulaşabilmek için “izlenen yol” olarak tanımlanmaktadır (Babadoğan vd., 1996: 16). Buna göre ortak bir senkronizasyon gösterebilen bireyler bir araya gelip, belirlenmiş bir amaç doğrultusunda çalışmalarını gerçekleştirmeleri yaklaşımın uygulanması olarak kabul edilebilir. Ama amaç eğitim vermek ve öğretmekse, süreç; öğrenme ve eğitim olarak adlandırılır ve yöntemlere başvurulmalıdır. Bu araştırma sırasında yöntemlere başvurulmuştur. Çalışmalar sırasında bir amaç hedeflenip bu amaca kademeli olarak gidilmiştir. Süreç vaka analizi bileşenleri çerçevesinde işlenmiş, eksikler giderilmeye, hatalar tekrar gözden geçirilip yapıcı teknikler geliştirilmeye çalışılmıştır. Bilim dalları arasında etkileşim doğurarak birey üzerinde olumlu sonuçlar alınması hedeflenmiştir. Bu nedenle çalışmada kullanılan terminolojinin Orff-Schulwerk Yaklaşımı yerine, Orff-Schulwerk Yöntemi (Metot) olmasının uygun olabileceği düşünülmektedir. Buna göre çalışmada kullanılan teknik Orff müzik terapi tekniği, kullanılan model ise Orff-Schulwerk yöntemidir. Bu şekilde bilimsel çalışmada meydana gelmesi mümkün gözükten terminolojik boşlukların önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

2. OTİZM

Otizm; “bir gelişim bozukluğu” (Grandin, 2010) olarak ifade edilmektedir. Özbey ise otizmi; “yaygın gelişimsel bozukluk, karmaşık ve ileri düzeyde bir gelişimsel yetersizlik” (2009: 65) olarak ifade etmektedir. Alaner ise otizmi “gelişimsel yetersizlik türü” olarak tanımlar ve bu gelişimsel yetersizliği şu şekilde verir:

- a- Sosyal etkileşim, iletişim ve oyun bozuklukları,
- b- Saldırganlık davranışları,
- c- Yinelemeli davranışlar,
- d- Aynılık isteği,

e- Beş duyuda aşırı duyarlılık (2002: 244). Birçok otizimli bireyde var olan konuşma, iletişim ve sosyal beceride kabul edilen normlar dışında meydana gelen gelişmeler birer gelişme sorunu olarak görülebilir. “Otistik bozuklukların varlığı çok daha yaygın olarak bilinmesine rağmen, tanımlamada hala zorluklar vardır” (Wing, 2010: 25). Özbey, süreci; “Otizm, çeşitli nedenlere bağlı olarak çocuğun ilk üç yılı içinde iletişim ve sosyal beceri yetersizliği ile sınırlı ilgi, takıntılı ve tekrarlayıcı davranışlarla ortaya çıkan ileri derecede karmaşık bir gelişim bozukluğu” (2009: 65) olarak tanımlamaktadır. Dünya sağlık örgütü (WHO) Otizmi üç yaşından önce başlayan ve ömür boyu süren, sosyal etkileşime ve iletişime zarar veren, sınırlı ve tekrarlanan davranışlara yol açan beynin gelişimini engelleyen bir rahatsızlık olarak tanımlar ve Asperger sendromu ve daha hafif seyreden otistik spektrum bozukluğunu (OSB) bu belirtilerden ayırır (WHO, IDC-10 Version: 2010). “Otistik davranışların gelişim sorunlarının bir parçası olduğu farkedildikten sonra, bu bozukluklarda hangi becerilerin gereğince gelişmediği konusu ilgi odağı olmuştur” (Wing, 2010: 15). Otizmde Soyut kavramları algılamamaya karşı bir yatkınlık vardır. Otizmde görülen bu gelişme sorunu tıpkı gelişim çağında belli bir süreye kadar soyut kavramları algılayamayan çocuklar ile benzetilebilir.

“Ben resimlerle düşünürüm. Sözcükler benim içi ikinci bir dil gibidir. Konuşulan ve yazılan sözcükleri beynimin içinde bir videokaset gibi dönen renkli ve sesli filmlere dönüştürürüm. Biri benimle konuştuğunda, sözleri anında birer resme dönüşür. Dil temeline dayalı düşünenler genelde bu olayı onlamakta güçlük çekerler” (Grandin, 2010: 15).

Örnek olarak; “sınavı kazanınca ayağım yerden kesildi” cümlesi çok sevindim anlamında kullanılırken, muhtemelen otizmli bir birey bunu; kişinin ayağının yeryüzünden kesildiğine yoracak ve iletişim düzeyine istenilen ölçüde katılamayacaktır.

“Amerikan Psikiyatri Birliği'nin 2000 yılında yayımladığı kılavuza göre (DSM-IV-TR), otizm spektrum bozukluğu kapsamında beş ayrı kategori yer almaktadır:

- Otizm (Otistik bozukluk)
- Asperger sendromu
- Atipik otizm (Başka türlü adlandırılmayan otistik/yaygın gelişimsel bozukluk)
- Çocukluk dezentegratif bozukluğu
- Rett sendromu” (akt: Cebeci ve Kanbaş, 2011: 2).

Ne var ki Özbek; (2009: 65-105) otizmi 5 ana başlık altında incelerken,

1. Otizm,
2. Asperger sendromlu çocuklar,
3. Rett Sendromlu çocuklar,
4. Denzintegratif bozukluğu olan çocuklar,
5. Atipik otistik çocuklar,

öğrenme bozukluğu olan çocukları ve özel, üstün yetenekli çocuklarda da otizme değinmektedir. Buda otizmin zihinsel engellilik durumu olmadığını göstergesi kabul edilebilir.

“Otizmin nedeni, yani genetik yahut nörolojik tanısı dünyamızda henüz kesin olarak bilinmemektedir. Dünya ve Türkiye ortalamasına bakıldığında her 500 bireyin birinde otistik özelliklerin var olduğu bilinmektedir. Yine araştırmalar sonucunda her beş otistik çocuğun dördünün erkek, birinin ise kız olduğunu göstermektedir”(Alaner, 2002: 244).

Nitekim; Rajendra, ve Mitchell, “Otizm Teorisinin Bilişsel Kuramları” adlı yapıtlarında, günümüzde kimileri tarafından otizme bir çare arandığından fakat büyük bir topluluk tarafından da otizmin bir bozukluktan çok bir durum olduğuna inanıldığından ve bir otistik kültürün ortaya çıkmasından bahsederler (2007). Rajendra ve Mitchell'in savına göre; yapılan bu bilimsel araştırmanın başlığında kullanılan “Otizm Özelliği Gösteren Çocuklar” tanımlamasının, kullanımının uygun olduğu düşünülmektedir (Bkz: Madde 2.1.).

2.1. ENGELLİ OLARAK OTİZMLİ BİREYLER

Engellilik; sosyal bağlamda, zihinsel-nörolojik kişilik bozukluğu ve fiziksel-fizyolojik bozukluk olarak bilinmektedir. Otizm ise yaygın gelişimsel bozukluk olarak tanımlanır. Ne var ki otizm bir zihinsel engellilik durumu değil, gelişimsel bir bozukluktur.

“Otizm gittikçe artan ve her bireyi farklı şekilde etkileyen bir durumdur. Uygulanacak olan eğitimlerde en çok dikkat edilmesi gereken nokta “bireysel farklılıklardır”. Her birey farklı olduğu için verilen eğitimler de bireyin öğrenmesine, sosyalleşmesine ve iletişimine katkıda bulunacak şekilde farklı olmalıdır. ülkemizde hala otizmlili bireylerin çoğunluğunun zihinsel engelli olduğu düşüncesi hâkimdir ve bu yüzden otizmlili çocuklara zihinsel engelli çocuklar gibi yaklaşılmakta ve bu şekilde eğitim verilmektedir. Oysaki otizmlili bireyler bilgiyi öğrenmede değil öğrenilen bilgiyi yaşamlarında uygun şekilde kullanmakta sıkıntı yaşamaktadırlar” (Cebeci ve Kanbaş, 2011: 2).

Buna göre otizmi; otizm tanısı konulmuş her bir birey üzerinde farklı gözlemlenebilecek bir “Durum” farklı şekillerde gelişebilecek bir “Özellik” olarak adlandırmak ve tanımlamak mümkün gözükmemektedir. Nitekim bu araştırmanın başlığında kullanımı uygun görülen “Otizm Özelliği Gösteren Çocuklar” tanımı “Otistik Özellikleri Olan Çocuklar” (A. B. Alaner abalaner@anadolu.edu.tr, 26 Eylül 2014), (Akt: Alaner 2002: 235), tanımlamasına göre bu savı destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Zira otizm, çok engin bir sahanın birçok bağımsız ve farklı kolunu tanımlamak için kullanılan genel tek bir terimdir.

Çoban otizmlili bireylerde temel davranış bozukluklarını tanımlarken; acıya duyarsızlık, düşme, yaralanma anlarında tepkisizlik, nedeni anlaşılmayan duruma uygun olmayan gülmeler gözlemlenebileceğini vurgular. Ayrıca, otizmlili bireylerde kendine zarar verme, ağlama, kırma başkalarına vurma, ısırma, bağırma gibi farklı şiddetlerde ataklar gözlemlenebilir. Otizmlili bireyler bir tehlike ile karşılaştıklarında hiçbir tepki göstermeyebildikleri gibi kas gelişimlerinde de tutarsızlık gözlemlenebilir (2005: 122). Otizmin belirli başlı göstergeleri ise, dile hâkim olamama, hayali oyunlar oynayamama, anlamlandırma gelişimleri farklı düzeylerde gelişmiştir (Özbey, 2005). Çoban; Mecaz anlamlı soyut sözcükleri anlamlandırmada zorluk çekerler. Her bireyin kendine has bir konuşma şekli vardır, sözler ve sesler diyapazonik olarak hareket etse de monoton ve robotik tarzdadır. Tekrarlama yetilerinden dolayı şarkı, reklam film sahnelerini bire bir ezberleyebilir, herhangi bir

konuya takıntılı ilgi duyabilirler (2005:123). Ne var ki bütün bu söylemler otizmi tam tanımlayamamakta dahası otizmlili bireyler, bireysel olarak şaşırtıcı boyutlarda farklılıklar göstermektedirler. Buna göre; Otizmde her bir bireyin kendine has “Özellikler” göstermesi mümkündür. “Otistik spektrum bozukluğu olan her bir birey diğerinden farklıdır” (Wing, 2010: 31) (Bkz: Madde 2.).

2.2. OTİZM VE MÜZİKSEL ALGI

“Otistik çocukların müziğe karşı özel bir ilgisi olduğu ısrarla söylenir. Birçok otistik çocuk, iletişim amaçlı konuşamaz ama şarkı söyler. Kimi çocuk yüzlerce şarkıyı ritmiyle ezberler ve söyler. Bazı çocuklar ise müzik aletlerini bir müzisyen gibi çalar” (Özbey, 2005: 212).

Birçok otizmlili bireyde müzik bir iletişim aracıdır. Durumlara karşı tepkilerini sözel yönde iletemeyen bazı otizmlili bireylerin aynı tepkiyi şarkı söyleyerek ya da şarkıların sözlerini kullanarak dışa vurdukları bilinen bir gerçektir. “Çocuğun müziği içselleştirmesi sürecinde deneyimleme önemlidir. Müzikal kavramlar deneyimleme sonucunda oluşur. Deneyimleme zihinsel gelişime temel oluşturur” (Bilen, Özevin ve Canakay,2009: 24). Bu da müzik olgusunun, otizmlili bireyin yaklaşımda kullanılabilen en geçerli yöntemlerden biri olduğunu göstermektedir. R. Landsdown, otistik çocukların müzik ile iletişim kurabileceğini ifade etmektedir (akt: Persson-Bozarancı, 2003).

2.3. OTİZMDE MÜZİK EĞİTİMİ

Eğitim kavramı, otizmde öğretmek olarak algılanmalıdır. Bilen ve diğerlerine göre; eğitim, keşfetme-doğaçlama-yaratma etkinlikleri üzerine kurulur (2009:25). Nitekim alışkanlıklarına bağlı, mekân kavramını tek düzeldikten çıkmasını tercih etmeyen otizmlili bireylerde müzik kendi başına bir iletişim aracı iken, onu öğretecek kişinin, otizmlili bireye öğretebilecek potansiyele sahip olması gerekmektedir. “Otistik çocuklara müzikle eğitimi, bu alanda öğretim görmüş müzik terapistleri tarafından yapılmalıdır” (Özbey, 2005: 212). Göz önünde bulundurulması gereken bireyin öğretilmek istenilene alışma aşamasıdır. Bu süreç bazen günler, haftalar alabilmektedir.

“Eğitimci becerinin aşamalarını önce kendisi gerçekleştirir, sonra çocuğun onu gözleyerek taklit etmesini sağlar. Eğitimci çocuğa öğreteceği becerinin aşamalarının nasıl yapıldığını gösterir; ardından çocuğa yaptırır. Her becerinin önce ilk aşaması yapılır ve yaptırılır, sonra ikinci, üçüncü aşamaya geçilir” (Özbey, 2005: 61).

Otizimde eğitim, öğretim genellemelerin yapılamayacağı, bireye özel çalışmaların söz konusu olduğu meşakkatli, eğitmen ve aile destekli bir süreçtir.

Otizimli bireylerdeki müzik yeteneği, tarihteki birçok örnek ile bilinmektedir. Fakat otoriteler bu yeteneğin ve bu ilginin sebebini kesin bir yargı ile açıklayamamaktadırlar. Müzik bireyde bir dışavurum mudur? Yoksa algılayamadığı dünyayı algılama evresi midir?

Müzik öğretimi otizimli bireylerde farklı algılanmalıdır. Birey uzun süre çalmak istemediği bir enstrümanı, hiç beklenmedik bir anda, başkalarının yanında çok iyi icra edebilir ama eğitimcisinin yanında bu performansını göstermek istemeyebilir. müzik öğretimi tamamen bireyin kendi potansiyelini o sürece dâhil etmesi ile alakalıdır. Eğitmen bu süreçte birey istediği kadar rol oynar. “Çoğu zaman çalışmaya terapist değil, terapi alan birey yön verir” (Özbey, 2009: 213).

Müzik otizimli bireyde matematik bilimleri, teknoloji aygıtları gibi kolay özümşenen bir akıl oyunudur ve kendini iletişime, dışavuruma hazır hissettiği zaman gösterir. O halde otizimli birey müzik ile iletişim kurabilmektedir. Karmaşık matematik denklemleri, bilimsel kuramlar birçok otizimli birey için kavraması kolay içsel olgulardır. otizimli bireylerde müzik ise iletişim aracıdır. Otizimli bir bireyde sabırla gösterilecek müzik eğitimi ve o eğitimi terapi boyutuna çıkarmak, bireyde yeni bir sosyal algı yeni bir iletişim kapısı açabilmektedir. Özbey’e göre; (2009: 212) müzik, dans, hareket, drama terapi etkinlikleri ile ifade edici dil becerileri olmayan bireyler, bu terapi teknikleri ile iletişim kurma, kendilerini anlatma ve diğer bireylerle etkileşim içine girme ortamı bulurlar.

2.4. OTİZM VE DRAMATURJİ

Günümüzde, dramaturji çalışmaları geneli itibariyle bireyler arası etkileşimi hızlandıran, grup dinamiğini yükselten etkileşimler için kullanılmaktadır.

Fakat otizimli bir bireyde soyut kavram algısının farklı çalışması neticesinde, drama algısında farklı çalıştığı düşünülmektedir.

“Bireylerin sosyalleşmesinde dramanın önemli bir rolü vardır. Dramada sosyal yaşam olduğu gibi canlandırılır ve bireyin toplumsal ilişkiler hakkında bilgi edinmesi ve bunları yaşaması sağlanır. Drama etkinliklerinde bireye diğer normal insanlarla etkileşim içine girme olanağı sağlanır ve karşılıklı birbirlerini tanıma süreci oluşur; engelli birey normal bireylerle arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri görebilmekte; normal insanlar da engellileri daha yakından tanıyıp daha çok benimsemektedirler” (Özbey, 2009: 214).

Orff-Schulwerk yaklaşımında dramaturji elementer müziğin bir çıkış noktası bir yardımcı fonksiyonu olarak bilinmektedir. Çoban ise otizimli bireyler; esri ve mecaz anlamları yani soyut sözcükleri anlamada zorluk çekerler (2005: 123), derken dramaturjik faaliyetlere yatkın olamayacaklarını ifade etmiştir. Ne var ki dramaturjik faaliyetleri rol yapma, rol yapmayı da oyun oynama ile özdeşirmenin mümkün olduğu bilinmektedir. Fakat her ikisi de otizimli bireyde doğal olarak bulunmamaktadır.

“Oyun oynamak başlı başına sosyal zekâ gerektiren bir eylemdir. Grup projesinde görev alma, kendini grubun işlevsel bir parçası olarak görme, ortak çalışma, diğerlerinden bir şeyler öğrenme sosyal zekânın işlevlerindedir. Dramatizasyon ve rol oyunları da sosyal zekâyı geliştirirler” (Erol, 2008: 13).

Bu olguları bir otizimli bireyde sağlıklı olarak oluşturabilmek için taklit yöntemi kullanılmaktadır. Sürekli değişen mekân kavramı ve irticalen hareketler otizimli bireyde istem dışı stereotipik (sallanma, el çırpma vb.) hareketlere neden olabilir. “Yineleyici, tekrarlanan davranış olarak tanımlanan stereotipi, farklı gelişimsel yetersizlik türlerinde görülmekle beraber, yaygın olarak otistik bozukluk (otizm) gösteren bireylerde de gözlenmekte ve otistik bozukluğun ayırıcı tanı ölçütlerinden birini oluşturmaktadır” (Korkmaz, ve Diken, 2010: 1). Öncelikle bireye hazırlanılmış dramaturjik bir çalışmanın sunulması, mekân özümseme çalışmalarının göz önünde bulundurulması daha sağlıklı olacağı aşikârdır.

“Öğrendikleri bir yaşantıyı farklı ortamlara taşıyamama sorunları vardır. Eski bilgilerini yeni öğrendikleri bilgiler ile ilişkilendiremezler. Birbiriyle bağlanması gereken zincirleme düşünce ve/veya olaylar arasında ilgi kurma yetileri sınırlıdır. Belirli koşullar altında ve bir ortamda gerçekleşen olayları aynı koşullar ve aynı ortamla sınırlandırır; aynı koşullar altında gerçekleşen olayın ortamı değiştirildiğinde, sonucunu tahmin etmekte zorluk yaşarlar. Farklı bir açıdan bakıldığında olaylardan ders alma gibi bir yetenekleri yoktur” (Özbey, 2005: 53).

Ne var ki A. Çoban “Müzik Terapisi” adlı yapıtında dramaturjik çalışmaları oyun terapisi olarak ele almış ve taklit-oyun aracılığı ile eğitmenin birey için yeni teknikler geliştirebileceğini vurgulamıştır. “Oyun terapisinde, yapılandırılmış oyun ortamında çocuklarla etkileşime girilir. Etkileşimi çocuk başlatır. Terapist devam ettirir. Çocuğun önderliği izlenir. Çocuğun davranışlarının anlam ve amacı anlaşılmalı çalışılır” (2005: 123).

2.5. OTİZMDE SOSYALLEŞME VE SOSYALLEŞTİRİLME OLGUSU

İnsan sosyal bir varlıktır. Birey toplum içinde öğrenebileceği gibi, bireysel yaşam alanında gözlem ve tecrübeye dayalı olarak pek çok ihtiyacını karşılamayı da öğrenebilir. Birey öğrendiklerini içinde yaşadığı toplumun bilgi havuzuna katarak, hem kendini hem de toplumun varlığını aktif kılmış olur. Birey doğduğu ilk andan itibaren, büyüklerinin korumasına, sevgiye, ilgiye ihtiyaç duyar. Yani sosyalleşmeye ilk adımı atmış olur. Bütün bu ihtiyaç ve beklentiler, bireyin doğuştan getirdiği sosyalleşme olgusu ile ilişkilendirilebilir. Bireylerde görülecek ilk sosyal etkileşim annesi ile kurulan iletişimdir. Onun kalp atışlarına yaklaştıkça kendini güvende hissetmesi, dokunma ve sevgi duyularının güçlendirmesi ilk olarak anne ve aile içinde pekişir. Nihayetinde birey kendini var etme, bir zümreye, topluma ait olma dürtüsü ile yaşamını sürdürür. Doğal olarak gelişmiş ve çaba gerektirmeyen bu becerileri, bir otizmlili bireyde tam olarak bulunmak mümkün değildir.

“Sosyal uyum gücünün otistik çocukların temel sorunlarının başında yer alır. Göz teması kurmama, insanlara ilgi duymama, seslere tepkisiz kalma, duygusal yaklaşımlardan ve fiziksel temastan kaçınma, oyun oynamama ve sosyal kurallara uymama gibi özellikler, otistik çocuklardaki sosyal yetersizliğin birer göstergesidir” (Özbey, 2005: 45).

Otizmlili birey için motor beceriler, kavrama becerisi, iletişim becerisi, günlük yaşam becerileri ve oyun oynama, dahası sevme becerisi öğretilen ve geliştirilen becerilerdir. Bu temel sosyal becerilere otizmlili birey gelişim çağında ihtiyaç duymamaktadır. Dokunma, sevme, sosyal bir zümre içinde kendine var etme, çevresini algılama gibi oluşumlar ancak öğretilerek uygulanır, fakat kabul etme ve ihtiyaç duyma bireyin içsel bir süreci olduğundan dışardan müdahale yapılamamaktadır.

“Evlilik, okul yaşamı, iş hayatı, meslek edinme, dünya görüşü, arkadaşlık, insanlarla iletişim, başkalarının haklarını gözetme, özgeci olma, insanları sevmeye, başkaları tarafından sevilme ihtiyacı, sarılma, selamlaşma, dayanışma, sadakat, kurallara uyma, oyun oynama vb. Sosyalleşmenin birer parçasıdır” (Özbey, 2005: 47).

Toplumsallaşma duygusu, toplum normları içerisinde yer alacak bireyin temel olgusudur. Bu olgudan yoksun olan ya da bu olguya ihtiyaç duymayan otizmliler bir bireyde sosyalleşme kavramı toplumsal normlardan farklı bir evrededir. Wing’e göre; otistik bozuklukları olan tüm çocuklar ve yetişkinler iletişim sorunları yaşarlar (2010: 35). Birçok otizmlilerde gözlemlenecek, net bir göz teması kuramama, bireylere ilgi duyamama, seslere tepkisizlik, duygusal yaklaşımdan uzak durma gibi tutumlar otizmlilerde sosyal yetersizliklerinin başında gelmektedir.

“Bebeğin çevresindeki insanlar ile göz teması kurması sosyalleşmenin ilk belirtilerinden biri olarak kabul edilir ve göz teması kendiliğinden gelişen bir olgudur; fakat otistik çocuklarda göz teması ya hiç görülmez ya da sınırlıdır. Sağlıklı bir bebek annesi tarafından kucağa alındığında olumlu tepkiler gösterirken, otistik bebek huzursuzlaşır. Sağlıklı bir bebek çevresiyle ilişki kurmak için çırpınırken, otistik bebekte böyle bir merak oluşmaz” (Özbey, 2005: 49).

Gelişim çağındaki bireyler taklit mekanizmaları sayesinde öğrenirken, otizmliler bir bireyde bu alışkanlık ve tekrar mekanizması güdülenme ile gerçekleşmektedir. “Otistik çocukta öğrenme motivasyonu olmadığı için, sosyal beceriler edinemez. Birçok otistik, becerilerini nerede ve ne zaman kullanacağını bilemez. Ayrıca beceriyi gerçekleştirme isteği bulunmaz” (Özbey, 2005: 49). Wing’e göre ise; (2010: 31) Otistik bozuklukları olan çocukların pek çoğu, erken dönemlerinden itibaren sosyal ve iletişimle ilgili sorunları olduğuna ilişkin belirtiler gösterir.

Gelişim yeterliliği gösteren bir bireye göre otizmlilerde gelişimi Özbey’e göre; 0-12 aylık otizmlilerde bir bebek; gelişimi beklenen süreçte, normal yaşına göre, çevresindeki insanların farkına varamaz. 12-24 aylık otizmlilerde bir bebek; gelişimi beklenen süreçte, normal yaşına göre, cansız nesnelere daha fazla tepki verir, ismi söylendiğinde ilgi göstermez ve temastan kaçınır. 24-36 aylık otizmlilerde bir bebek; gelişimi beklenen süreçte, normal yaşının aksine, nesnelere aşırı bağıllık, duygu alışverişinden yoksunluk, hayali oyun oynayamama, nesnelere nasıl oynaması gerektiğini kavrayamama, sevgi gösterilerine karşı donuk ve yaşlılarına ilgisizlik ifadeleri gösterir (2005: 47-50).

Zorluklara rağmen eğitim ve sabırla bireylerin uzun vadede sosyalleştirildiği gözlemlenmiştir. Bu süreçte müzik terapinin etkisi yadsınamaz boyuttadır. “ Müzik terapi, özel gereksinimli çocukların yaşama sevinçlerini arttırmada, uyum bozukluklarını ve davranış problemlerini azaltmada çok etkilidir” (Özbey, 2009: 215). Otizmlili bir bireyin hayatında sosyalleşme olgusu öncelikle kendini, vücudunu, yaşam alanını tanıma, temizlik kurallarını öğrenme, zamanı tanıma, hava olaylarını, yiyecekleri tanıma gibi belli başlı olguların öğreniminde gösterir. Bireye bir durumlar karşısında kendini nasıl kontrol edebileceği öğretilmeli ya da sürekli fiziki destek verilmelidir. Buda otizmlili bireyin soyut olguları somut olgulara dönüştürebilme kabiliyeti ile ilintilidir.

“Büyüdükçe, soyut fikirleri, anlayabilmek için resimlere dönüştürmeyi öğrendim. Barış ve dürüstlük gibi kavramları sembolik resimler kullanarak görselleştirdi. Barış’ı güvercin, Kızıldenizlilerin barış çubuğunu da televizyon haberlerinde imzalanan bir barış antlaşması olarak düşündüm”(Grandin; 2010: 29).

Sonrasında birey, toplumsal iletişim boyutuna taşınabilir. Bunun için de bireyin doğuştan getirdiği müziksel algı ve müziğin birleştirici gücü ile iletişim mekanizmasının çalıştırılması sağlanmalıdır. Bu konuyu Özbey; (2009: 213-214) özel gereksinimli bireyler, genellikle yaşamlarını sosyal ortamdan ve ilişkiden uzak geçirdiklerini müzik terapi ile bu risklerin azaldığını ve grup terapileri ile bireyin diğer bireyler ile anlamlı etkileşimler kuracağını vurgular.

Çalışma göstermiştir ki; temel motor aygıtlarını yardım almadan kullanabilen otizmlili birey ile müzik aletleri, ritim, dans devinimselliği ve yardımcı bireyler arası etkileşimli müzik yapıldığında, birey iletişime cevap vermekte ya da ani iletişime yabancılaşma çekmemektedir. Çalışmanın ilk aşamasında her yeni bireye öfkeli davranan otizmlili bireyin çalışmanın sonunda karşılaştığı yeni bireylere karşı öfkeli tutumunda azalma görüldüğü, bireyin ebeveyn ve çalıştırıcısı tarafından ibraz edilmiştir. Çalışma sonunda bireyde belirli normlarda iletişim kurabildiği ya da ani iletişim ataklarına taşkın tepkiler vermemeyi öğrenebildiği gözlemlenmiştir. Yukarıda belirtildiği üzere bu öğrenilmişlik bireyde bir ihtiyaç doğrultusunda gelişmemekte, yönlendirmeler sonucu alışkanlık ya da taklit davranış olarak meydana geldiği düşünülmektedir. Buda birey istemedikçe ve kendini yeni iletişime hazır görmedikçe, yapılan çalışmaların sürdürülebilir olamayacağını ve alışkanlık boyutundan ileri gidemeyeceğinin göstergesidir.

3. MÜZİK TERAPİSİ - MÜZİK İLE TERAPİ

Anadolu’da müzikle tedavinin, binlerce yıllık bir tarihe sahip olduğuna dair yazılı belgeler mevcuttur. Özellikle 20.yy’ın başlarında Batı dünyasında gelişen bu tıp bilimi, ülkemizde, zaman içinde anlayışların değişimi ile çöküşe girmiş, müziğin bedensel sistemlere ve duygulara doğrudan etkisine olan inanç da kaybolmuştur. Ne var ki son zaman diliminde kurumsal ve akademik çalışmalar ile bu bilimin dalının ülkemizde tekrar ayağa kaldırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Batı dünyasında ve ülkemizde tekrar gündeme gelen müzikle terapi, artık bilimin her dalıyla sentezlenip yeni bir boyut kazanmaktadır. Yine de ritmik müzik terapi, Batı tarzı, Doğu tarzı, astro müzik, yenilikçi müzik terapi gibi müzikle bireylerin toplumsal algısını güçlendirme çalışmalarının yanında zihinsel engellilerin hedef tedavisinde kullanımı ve bedensel engellilik durumlarında kullanımı, bilim adamları tarafından incelenmekte olan çalışma teknikleridir.

Müzik Terapi;

“Zihin ve fizik sağlığının kazanılması, sürdürülmesi ve düzeltilmesi için tedavi edici hedeflere ulaşmada kullanılır. Müzik terapi, müzikle tedavi uzmanları tarafından yönlendirilen tedavi edici bir ortamda, davranışlarda arzu edilen değişikliklerin elde edilmesi için müziğin sistemli bir şekilde kullanılmasıdır. Bu değişiklikler, kendisini ve kendisi ile ilgili dünyayı anlamasını sağlar, böylelikle kişi, kendisi ve toplum arasında bir denge oluşturmayı başarır” (Çoban, 2005: 59).

Alaner’e göre; müzik terapisi, müziğin insan bedenindeki fizyolojik etkisinin ortaya çıkarıldığı özel bir yöntemdir (2002: 235). “Müzikle tedavi insanlık tarihi boyunca ilgi çekmiş ve bu konudaki çeşitli düşünceler toplumları meşgul etmiş, uygulamalar denenmiştir” (Çoban, 2005: 13). Tarih boyunca belirli sebeplerle unutulmuş ya da üzerine düşülmeyen müzik ile tedavi özellikle II. Dünya Savaşı’ndan sonra Amerika ve Avrupa’da akademik ve bilimsel boyuta taşınmış ve günümüzde, eğitim, sosyoloji gibi birçok farklı bilim dalları ile etkileşim halinde gelişmeye devam etmiştir. Alaner’e göre; 21.yy’la müzik farklı amaçlar için araç olarak kullanılmaya başlanmıştır (2002: 235). Çoban’ında bahsettiği üzere, terapinin bilinen ilk kalıplaşmış şekli ve tarihteki kesin verileri, çok Tanrılı dinlerdeki Şamanizm’e dayanır (2005). Şamamlar müziğin ritim ve dans etkisini kullanarak insanları etkilemiş ve gerek doğa bilimleri gerek tıp gerekse dini kullanarak ilkel topluluklarda

iyileştirici özellikleri ile öne çıkmışlardır (Çoban; 2005). Şamanlar davul gibi ritmik aletler ile sembolik anlamlar yükledikleri doğadaki kötü ruhları kovarlardı. Bilinen yazılı ve resimli tarih, müzikle terapinin hemen hemen bütün kıtalarda gerçekleştirildiğini ve birbirinden onlarca asır etkileşimsiz kalan toplulukların bile aynı şekilde müziğin trans gücünü, sembol ve anlamlandırma gücünü kullanarak bireyleri iyileştirmeye ya da bilinen tabirle kötü ruhları bedenden çıkarmaya çalıştıkları bilinmektedir.

Tarihi metinler incelendiğinde müzik ve etkisi olan iyileştirmeye;

İbrani Kaynaklarında,

Eski Yunan Kaynaklarında,

Roma Kaynaklarında,

Eski Mısır Kaynaklarında,

Eski Çin Kaynaklarında (Çoban, 2005: 35-38),

Eski Hindistan Kaynaklarında yazılı ve görsel olarak ulaşılmaktadır.

Ne var ki ortaçağ diye adlandırılan karanlık dönemde özellikle Avrupa ve onun getirisi olan Haçlı seferleri boyunca, dünyanın geri kalanındaki gelişmişlikler lanetli ya da din karşıtı olarak adlandırılmış ve Avrupa çemberi içinde gelişimine imkan tanınmamıştır.

“Ortaçağ Avrupası’nda müziğin şeytan tarafından insanları dünyaya bağlamak ve günah işlemek için verildiğine inanan din adamları vardır. Bu türden din adamları ve onlara inananlar, engizisyon mahkemelerini oluşturan, sayısız masum akıl hastasının şeytanın oyuncağı oldu diye yakan, Ortaçağı tarihe en karanlık dönemlerden biri olarak yazdıran insanlar olmuşlardır” (Gouk, 173-194. Akt: Çoban, 2005: 39).

Özellikle 11. ve 12.yy’lara gelindiğine batıdan gelen Haçlı Ordularının Anadolu (Avrasya ve Asia Minor), Akdeniz ve Orta Doğu’daki tahribatları yüzünden uzun asırlar boyu gelişmeler filizlenememiş ve Orta Çağ Avrupa’sında bu tür bilim hareketler lanetli olarak adlandırılan süreç aynı dönemde Doğu’dan Batı’ya taşınan kaynaklar ile son bulabilmiştir.

Müzik ile terapi ya da tedavinin, Orta Asya Türk Topluluklarında öteden beri Şamanizm Kültürünün bir getirisi olarak yapıldığı bilinmektedir.

Bu dönemdeki tedavi olgusu, zihinde ve bedende vücut bulduğuna inanılan kötü ruhların kovulmasına yöneliktir. Nitekim bu dönemdeki tedavi yöntemleri, Moğol, Çin ve Uzak Asya halkları ile etkileşimli olduğu bilinmektedir.

“Bu konuda Eduard Chavannes, Bela Bartok, Robert Lach isimli araştırmacılar ve büyük Türk Etnomüzikologları Mahmut Ragıp Gazimihal ile Ahmet Adnan Saygun, Ferruh Arsunar araştırmalar yapmışlar, Türk müzik kültürünün Orta Asya - Anadolu bağlantısını ve Çin kültürüne etkisini belgelerle ortaya koymuşlardır” (Tümata, <http://www.tumata.com>).

Türk toplulukları İslamiyet’i kabul ettikten sonra yapılan tedavilerde, Orta Doğu Arap, Hint, İran, Yakın Asya, Afrika, Akdeniz Arap ve Ege etkileri görülmektedir. Bu dönemde müzik ile tedavi kendi içinde bilimselleşmeye başlamış ve zihinsel engelli bireylerin tedavisinde müzik makamları, diyatonik ve pentatonik sistemlerin yanında ritmik kalıplar kullanılmaya başlanmıştır.

Bu dönem;

Orta Asya Türklerinde müzikle tedavi,

İslam öncesi ve sonrası dönemi,

Selçuklu dönemi,

Osmanlı dönemi (Çoban, 2005: 39-51),

Cumhuriyet dönemi,

Modern dönem Cumhuriyet Türkiye’si, olarak genellenebilir.

“Çok eski zamanlara bizi ulaştıran tarih ve kültür birikimi, Proto Türk kültürü ile gözlemlendiğinde, Alman bilim adamı Dr. Wolfram Eberhard tarafından yazıya geçirilmiş bilgiler önem taşımakta olup, Türk kültürünün M.Ö. III bin yıllarında Çin kültürüne; müzik, dans seramik, tiyatro, hayvan terbiyesi vb. konularındaki etkileri belgelenmektedir. Fransız araştırmacı Maurice Curan’ın Çin kaynaklarına dayanarak Lavinniac müzik ansiklopedisinde neşredilen verilere göre, Eski Türk müzik enstrümanları ve pentatonik (beş sesli) müzik icra şekli Çin kültürünü geniş biçimde etkilemiştir” (Tümata, <http://www.tumata.com>).

Türklerin Orta Asya’dan getirdikleri müzik tedavi yöntemlerinin günümüzdeki müzik tedavi yöntemlerine etkisi yadsınamaz.

Ülkemizde, TÜMATA (Türk Musikisini Araştırma ve Tanıtma Grubu) uzun yıllardır faaliyet gösteren, ulusal ve uluslararası akademik, eğitim ve bilim çevrelere geleneksel Türk, Anadolu, Orta Asya, Türk Dünyası ve Proto-Türk, makamsal,

pentatonik, reseptif müzik terapi yöntem ve tekniklerini tanıtmaktadır. Müzik terapi kendi içerisinde; tarih, antropoloji, etnoloji, ethnoterapi, ethnomedicin, psikoloji, sosyoloji, spiritüalite, parapsikoloji gibi bilimlerle etkileşim de bulunmaktadır (Tümata, <http://www.tumata.com>). Ne var ki; müzik terapinin bilinen 5000 yıllık geçmişi sistemi bugünlere taşımış olsa da; bu çalışma çağdaş müzik terapi ve pedagojik müzik terapi yöntem ve tekniklerini üzerine odaklanmıştır.

“Türk müziğinin kaynağında en eski değer olarak düşünölebilecek olan bu beş seslilik, halen Avrupa’da birçok yerde tedavi için kullanılmaktadır. Londra kraliyet Müzik Tedavi Okulu’nda, Otizmliler çocukların Adaptasyonunda tedavi edici; Macaristan’da ise, çocuk eğitiminde önemli bir unsur niteliğindedir. Ayrıca birçok ölkede parapsikolojik çalışmalarda konsantrasyon artırıcı olarak da beş seslilikten yararlanılır. Mandalalar (barış temsil eden bir işaret) ve semboller görme yoluyla iç dünyamızla bir bağ oluşturuyorsa, müzik de işitme yoluyla bu bağlantıyı kurmaktadır” (Çoban, 2005: 42).

Amasya Darüşşifası:

Darüşşifa, dünyada akıl hastalarının müzik ve su sesi yoluyla iyileştirildiği ilk yer olması bakımında çok büyük bir önem arz etmektedir (Çoban, 2005: 51). “Amasya Darüşşifa’sında, ses titreşimlerinin beyin dokularına etki ettiği düşüncesinden hareketle ruh hastaları müzikle tedaviye tabi tutulmuş, darüşşifa döneminde önemli bir eğitim ve tedavi müessesesi haline gelmiştir” (Çoban, 2005: 51).

Araştırmanın uzantısı olarak gözlem yapılan merkez müze olarak kullanımının yanında kapsamlı kütüphanesiyle öne çıkan ve literatüre etkili yapıtlar kazandırmayı görev benimsemiş kişi ve kurumlar için bir eğitim ve bilim merkezidir.

Resim: Amasya Darüşşifası

Günümüze geldiğimizde müzik tedavi bir bilim olarak algılanmaya başlanmış ve 20.yy'ın ilk döneminden başlayarak akademik, bilimsel müzik tedavi yöntemleri oluşmaya başlamıştır. İlk olarak Amerikan Dr. Willer Van Der Wall 1920 yılında incelemeleri ile müziğin insan üzerindeki yatıştırıcı ve uyarıcı etkilerini incelemiştir. Özellikle II. Dünya Savaşından sonra Avrupa'da bu alanda yapılan araştırmalar, bazı hastanelerin müziği programlarına alıp, alkol problemi, depresyon tedavisi, zeka geriliği gibi hastalık ve problemlerde müziği etkin olarak kullanmaya başlamışlardır (Çoban, 2005: 59). 90'lı yıllarda yeni bir kimlik bulan ve gelişen globalleşme müzikle terapinin önünü açmış ve kültürlerarası etkileşiminin yanında bilimler arası etkileşimi de hareketlendirmiştir.

3.1. MÜZİK TERAPİNİN EĞİTİLEBİLİRLİK OLGUSU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Müzik terapisinin otizmlili bireylerdeki etkilerinin olumlu sonuçları, uzun zamandır bilinmektedir. Ne var ki, terapi olgusunun sadece bir bölümü olan müzik terapisi bile kendi içinde çok karmaşık bir süreçtir. Çalışmanın müzik terapisi boyutunda, Orff-Schulwerk yöntemini kullanılarak, temel motor becerilerine sahip çocuk otizmlili bireyleri kapsamayı, bu bölümü konunun yapısallığında işlenmesini gerekli kılmaktadır. Nitekim Çoban çalışmalar neticesinde otizmlili bireylerde müzik terapisiyle eğitilebilirliğin mümkün olabileceğini kanıtlar nitelikteki saptamalara değinmiştir. Bunlar;

1. Çoğu otizmlili çocuğun müzikal alanda normal çocuklar kadar iyi bir performans gösterebileceği,
2. Çoğu otizmlili çocuğun müzikal olan işitsel uyarılara, diğer işitsel uyarılardan daha sık ve uygun tepkiler verebileceği,
3. Otizmlili çocuklardaki işlev bozukluğunun ve algı süreçlerinin anlaşılması için müzikal çalışmaların umut verici olduğudur (2005: 125).

Müziğin, yaydığı ses dalgası ve titreşimlerinin insan bedeni üzerinde görülebilen fiziki bir etkisi vardır. Bireyleri sakinleştirici ve fiziki organları belirli oranda düzene sokan müzik öbekleri, kişiler üzerinde ruhi ve psikolojik algıyı değiştirmektedir. "Müzik terapisinin çocuklarla kullanımı oldukça yaygındır. Bütün

kültürlerde bir çocuğun ilk ilgilendiği şeylerden biri müziktir. Müziğin tüm kültürel sınırları aşan “evrensel bir dil” olduğu öne sürülebilir” (Alaner, 2002: 236). Sosyalik olgusu ele alındığında, müzik ve bileşenleri bireyde etkileşim kanallarının açılmasına yardımcı olmakta, eğitilebilirlik olgusunda bir araç olarak kullanılabilirliği de net olarak ifade edilebilmektedir. O halde müzikal gelişim, fiziksel etkenlerin gelişimine katkıda bulunmaktadır (Çoban, 2005: 69). “İşlevsellik açısından bakılırsa, müziğin esas itibarıyla bir iletişim aracı olduğu görülür” (Çoban, 2005: 67).

3.2. MÜZİK TERAPİNİN OTİZMDE KULLANILABİLİRLİĞİ

Bilimsel kaynaklarda otizmlili bireylerin müziğe karşı duyarlı olmalarından bahsedilir. İletişim ve sosyalleşme olgusunda eksiklikler gösteren otizmlili birey, müziksel algı ve ifade de bir sorunla karşılaşmaz. Nitekim Noens ve diğerlerine göre, otizmlili olanların üçte biri ile yarısı arasında bir kısmı gündelik iletişim gereksinimlerini karşılayacak kadar doğal konuşma becerisi geliştiremez (2006). Bu noktada müzik terapi iletişim aygıtlarının geliştirilmesinde ve bireyi gündelik yaşantıya hazırlamada daha bir işlev kazanmaktadır.

“Müzik terapisi, müziğin, bireylerin fiziksel, duyuşsal, toplumsal ve/veya bilişsel gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla kullanılmasıdır. Müzik terapisi sırasında enstrüman çalma, şarkı söyleme, dinleme, müzik parçası oluşturma, müziğe uygun hareketler yapma vb. öğeler yer almaktadır. Müzik terapisi, küçük çocuklarla, yaşlılarla, duyuşsal bozukluğu olanlarla, hastalarla (örneğin, yoğun ağrı çekenlerle) ve özel gereksinimli bireylerle kullanılmaktadır. Özel gereksinimli bireyler içinde müzik terapisinden en yaygın yararlanan gruplar, otistik özellikleri, beyin özürlü ve dikkat bozukluğu/aşırı hareketliliği olan çocuklardır” (Akt: Alaner, 2002: 235).

Çoban’a göre; müziğin otizmlili çocuklar için motive edici olması, otizmlili çocukların müzikal etkinliklere başarılı bir şekilde katılabilmesi, otizmde müzikle tedavinin önemini arttırmaktadır (2005: 125). Yapılan bilimsel çalışmalar ile otizmlili bireylerin, devinim halindeyken müziğe normal bireylerden daha fazla seçici yaklaşmakta ve akranlarına nazaran müziğe görsel uyarılardan daha fazla tepki verdikleri saptanmıştır. “Müziğin otistik çocuklarda, müzikal olamayan bilgileri öğrenmede motive edici etkisinin olduğu ve kendini uyarma davranışlarını güçlendirdiği de bir başka araştırmanın sonucudur” (Çoban, 2005: 124).

Otizimli çocukların neden müziğe eğilimleri olduğu ve neden müziksel iletişimi normal iletişime yeğledikleri hakkında çok az bilgi vardır. Fakat müzik ve müzik terapi sayesinde otizmli çocuklarda bulunan işlev bozukluğu ve algı süreçlerinin saptanmasında gelişmeler gösterilmiştir. “Çocukların kendilerini ifade etmesi müzikle daha kolay olabilmektedir. Müzik çocuğun bedenini gevşetir ve ruhuna huzur verir. Yapılan birçok çalışmada müziğin çocuklardaki dikkat süresini artırdığı gözlenmiştir” (Özbey, 2009: 215).

Yukarıda verilen bilgiler ışığında şu saptamaların yapılması yerinde olur;

1. Çoğu otizmli çocuk, müzikal alanda otizme sahip olmayan çocuklardaki kadar iyi bir performans gösterebilir.
2. “Çoğu otizmli çocuk, müzikal olan işitsel uyarılara, diğer işitsel uyarılardan daha sık ve uygun tepkiler verir” (Çoban,2005: 125).

“Müziğin otistik çocuklar için motive edici olması ve çoğu otistik çocuğun müzikal etkinliklere başarılı bir şekilde katılabilmesi, otizmde müzikle tedavinin önemini artırmaktadır. Yapılan müzikal tedavi çalışmalarında, otistik çocukların sosyal davranışlarının ve ilişkilerinin müzikle tedavi sonrasında düzeldiği gösterilmiştir. Hareket uyumunun ve beden algısının artmasında bir başka önemli sonuçtur. Dahası, iletişim davranışlarının ve dil becerilerinin de müzikle tedavi girişimi sonrasında düzeldiği tespit edilmiştir” (Çoban, 2005: 125).

Otizm hayat boyu süren gelişim yetersizliği olup, bireyin dış dünya ile iletişimini etkilemektedir. Otizmli birey empati kuramaz, diğer kişilerin duygu ve düşüncelerini anlama ihtiyacı duymaz ya da anlayamaz. Sevinç, üzüntü, kızgınlık gibi duygusal tepkilere doğal olarak karşılık veremezler. Otizmli bir bireyde, konuşma bozuklukları görülebileceği gibi, konuşma tam sağlansa da farklı ses öbekleri, tekrarlar, ritmik, tekdüze ve duygusuz bir ses tonu ile konuşma ya da sesler çıkarma görülebilir. Otizmli bireyde bazı duyular farklı boyutlarda çalışabilir, bu da koklama, dokunma tat alma gibi duyuların tümünde ya da bazılarında daha duyarlı olmalarını sağlar. Yapılan çalışmalar otizmli bireylerin %40'ında seslere aşırı duyarlık saptanmıştır (Çoban, 2005: 120-122). Örneğin bir otizmli birey, soyadı “KOÇ” olan bir bireyle tanıştığında bu onda koyun, tepeler, çoban ya da herhangi bir alanda bununla bağlantılı bir çağrışım yapabilir ve bu çağrışımlardan herhangi birinde yaşanmış bir kızgınlık anı ya da travma anı varsa, birey “KOÇ” soy isimli kişi ile her karşılaştığında tepelerden, otlardan bahseden kelime tekrarları

sergileyebileceği gibi meleme sesleri de çıkarabilir. Yani otizmlı bir birey ile kurulacak iletişim otizmsiz bir birey için anlamsızlıklar bütünü olabilir. Bu yüzden müzik otizmlı eğitiminde kullanılacak en güçlü eğitim yollarından biridir. Müzik ve terapi sayesinde otizmlı bir çocuğa;

1. “Kaba ve ince hareket yeteneğinin geliştirilmesi,
2. Dikkat sürecinin artırılması,
3. Beden farkındalığının geliştirilmesi,
4. Sosyal becerilerin geliştirilmesi,
5. Sözel ve sözel olmayan iletişimin geliştirilmesi,
6. Okul öncesi ve temel eğitim kavramlarının öğreniminin kolaylaştırılması,
7. Kendilik kavramının geliştirilmesi,
8. Törenselleşmiş ve tekrarlayıcı davranışların değiştirilmesi ve ortadan kaldırılması,
9. Bunaltı, öfke davranışlarının ve aşırı hareketliliğin azaltılması,
10. Görme, işitme, dokunma gibi duyarların algılanması ve bunların hareket sistemiyle irtibatının sağlanması” (Çoban,2005: 126),

alanlarında fayda sağladığı bilimsel olarak kanıtlanmıştır. “Müziğin otistik çocuklar için motive edici olması ve çoğu otistik çocuğun müzikal etkinliklere başarılı bir şekilde katılabilmesi, otizmde müzikle tedavinin önemini artırmaktadır” (Çoban, 2005: 125).

3.3. ORFF-SCHULWERK YÖNTEMİNİN MÜZİK İLE TERAPİDE KULLANILABİLİRLİĞİ: ORFF MÜZİK TERAPİ

1974 yılında Almanya’da oluşmaya başlayan, “Orff-Musiktherapie” hareketi, ilk olarak C. Orff’un eşi Bayan Gertrude tarafından kullanılmıştır. Alman müzik terapi eğitiminin öncülerinden olan Bayan Gertrude pedagojik bir müzik dalı olan Orff-Schulwerk yöntemini müzik terapi ile birleştiren ilk kişidir denilebilir. Konu üzerine “Orff Music Therapy Active Furthering of the Development of the Child: Active Furthering of the Development of the Child” adlı bir kitap yayınlamıştır. Gertrude çalışmalarını Schulwerk’in ritmik, hareket, dil, melodi dans yapısını örnek olarak başlamış ve bu terapi yöntemini sade zihinsel değil fiziksel iyileştirmeler içinde kullanılabilirliğine vurgu yapmıştır (Orff, G. 1980).

Bayan Gertude “**Orff Müzik Terapi**” (Orff-Musiktherapie) yönteminin iletişim sorunları için çözüm çalışmaları yaparken aslında, otizmde müzik terapinin Orff-Schulwerk yöntemi ve elementer müzik ile kullanılabilirliğine zemin hazırlamıştır. Bu teknikte ritmik müzik, hareket ve drama çalışmalarına ağırlık verildiği görülmektedir. Çalışmalar ilk olarak iletişim ve hiperaktivite sorunu

yaşamakta olan bireylerin eğitiminde kullanılmış, çalışmalarda kullanılan müzik pedagojisi eğitim yönergelerinin sıklığı, tekniğin “**Pedagojik Müzik Terapi Tekniği**” olarak anılmasına zemin hazırlamıştır. klinik çalışmalarda göstermektedir ki “Orff Müzik Terapi”nin etkisi değerlendirildiğinde sistemin Therapeutic (Terapötik: Tedavi Edici) yönü birey üzerinde oldukça etkindir (Plahl, 2007).

Bu araştırmada kullanılan temel enstrümanlar Bayan Gertude’un üzerinde çalışmalar yaptığı temel elementer müzik olgusu ve temel ritmik enstrümanlardır. Çalışma sırasında doğaçlamadan gelen dramaturjik elementer müzikle empati olgusunun birey üzerinde etkili olması düşünülmüş bu şekilde temel motor becerilerinin bireyin mekân eş düşümünde harmanlanıp, iletişim mekanizmasına katkı sağlanması hedeflenmiştir.

“Otistik çocukların müziğe karşı özel bir ilgileri olduğu ısrarla söylenir. Birçok otistik çocuk, iletişim amaçlı konuşamaz ama şarkı söyler. Kimi çocuk yüzlerce şarkıyı ritmiyle ezbere bilir ve söyler. Bazı çocuklar ise, müzik aletlerini bir müzisyen gibi çalar” (Özbey, 2005: 212).

Yukarıdaki bölümlerde de bahsedildiği gibi otizmlili bir birey, kendini en rahat müzik yolu ile ifade edebilmektedir. Müzik terapisi sayesinde otizmlili bir bireyde basit günlük ihtiyaçlarını karşılamayı öğrenmede, devinimsel (Stereotipik) hareketlerden uzaklaşma ve iletişim mekanizmasının düzene girmesinde kalıcı ve sürdürülebilir davranış değişiklikleri gözlemlenmektedir. Orff-Schulwerk yöntemiyle ise birey temel ritmik yapıları kullanırken melodi, dramaturji, grup içi çalışmalar, mekân gibi olguları daha rahat kavradığı düşünülmektedir.

Bu noktada bu araştırmanın temel hedefi, otizmlili bireyin düzenli bir gelişim sistemine sahip bireyler gibi sosyal iletişim kurmasını sağlamak değil, bunu Orff-Schulwerk yöntemi kullanarak temel bir zemin hazırlamaktır. Çalışma sırasında Orff-Schulwerk yönteminin ritmik, dans, devingenlik, oyun ve elementer yapısı bağlamında yapılan;

- El çırparak müziğe eşlik etme,
- Dans ederek müziğe eşlik etme,
- Basit şarkıları öğrenme,

- Müzik aletlerini tanıma,
- Müzik aletlerini çalma,
- Ritim gerekiyorsa, melodi ile müzik aletlerini çalma,
- Devingen olarak dans etme,
- Beden Perküsyonunu kullanma,
- Grup ile çalışabilme,

-Müzikli oyun faaliyetlerini gerçekleştirme, çalışmalarının temel dramaturjik çalışmalara zemin hazırladığı gözlemlenmiştir. “Müzik terapistleri özel gereksinimleri olan çocuğun motor, iletişimsel, bilişsel ve sosyal becerilerinin gelişimini desteklemek için müzikal etkinliklerden yararlanırlar” (Alaner, 2002: 242). Özbey’in de vurguladığı gibi; dans ve hareket terapisiyle çocuğun bedensel farkındalığı artarak beden ve davranışlar üzerinde daha etkili bir kontrol sağlanıp çocuğun eğitsel açıdan daha kolay yönlendirilmesi sağlanabilir (2009: 214-215).

Orff-Schulwerk yönteminin, pedagojik bir eğitim öğretisi olduğu kanısı onu müzik terapi ile kullanılacak eğitimsel ikincil bir araç, geliştirilebilir bir hedef olarak ortaya çıkmaktadır. Çalışılan bireyin sınırlarını bildikçe ve profesyonel bir uzman tarafından çalışma gerçekleştiğinde, yöntemin müzik terapide kullanılabilirliği ve etkileşim ile yöntemlerin geliştirilebileceği yapılan tek denekli deneysel araştırma sırasında gözlemlenmiştir.

3.4. OTİZMLİ BİREYLERDE GÖRÜLEBİLEN MÜZİK BARIYERİNİN MÜZİK TERAPİ İLE ATILABİLİRLİĞİ

Otizmlili bireylerde çok sık öfke kontrolsüzlüğü ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmalara göre bazı otizmlili bireyler, fazla müzik ve dans akışından sonra nöbet ve bayılma eğilimi gösterebileceği tespit edilmiştir. Bunun bireyin ruhi ve fiziki sağlığı için zararlı olduğu aşikârdır. Yine de Tufan’a göre; müziğin irrasyonel yönü, otistik çocuğun, yine mantığımızı sığmayan dünyasına adım atmamızı sağlamıştır” (2003).

“Benenson, otistik soyutlamayı doğum öncesindeki ruh halinin doğum sonrasında da devam eden patolojik durumu olarak değerlendirir. Bu nedenle otizmlili çocuğa doğum öncesindeymiş gibi davranmak gerektiğini söyler. Bu dünyada adeta bir

fanusun içinde yaşayan otizmli çocuğa annesinin karnında duymaya alıştığı uyaranlarla dış dünyaya alıştırmak daha kolay ve daha etkili olur. Buda en iyi müzikle mümkün olabilir” (Akt: Özbey, 2009: 215).

Uzman karşısındaki bireyin hiçbir terminolojiye uymayacağını ve ona ancak uzun gözlemlerle, sembollerin anlamlarını çözerek ulaşabileceklerini bilmelidir. Aksi takdirde iyi niyetli başlayan çalışmalar bireye uzun vadede zarar verebilmektedir. Bir otizmli bireye müzik terapi adı altında vurmalı aletler, bateri, gitar, piyano çaldırılmak, bireyin sürekli ostinato ritimlerle ayinsel ve devinimsel (stereotipik) dürtüsünü besleyecek ve birey istemediği halde öfkeli davranmasına hatta öfke krizleri geçirmesine yol açabilecektir. Süreçle nasıl başa çıkacağını bilmeyen çalıştırıcılar negatif ve agresif davranarak süreci olumsuz olarak körüklemektedirler. Konservatuvar ya da müzik eğitim fakültelerinden mezun olan bireylerin engelli bireyler ile müzik çalışmaları yapmak için bile gerekli izin ve eğitimleri almaları hususu göz önünde bulundurulduğunda, bu tür ilkel çalışmaların önüne ancak ve ancak yetkin ve üretken müzik pedagogu ve müzik terapisti yetiştiren akademik ve ilmi kurumlar ile geçilecektir. Nitekim müzik terapi adayı bireyin ruhsal durumunu kavrayabilmeli, bireye göre yöntemini değiştirebilmeli, yapıcı ve yaratıcı olabilmelidir. Terapi uygulayan kişi hangi yöntemi kullanırsa kullansın bireyde yeni davranış bozukluklarına yol açabilecek tekniklerden kaçınmalıdır. Zira Benenzon’a göre müzik terapisinde, “çocuğun o anki ruhsal durumuna uygun müzik parçaları sunulmalıdır. Müzik terapisti, ruhsal sorunları olan ve davranış bozukluğu olan bütün çocuk ve erişkinlere uygulanabilmekte ve başarılı sonuçlar elde edilmektedir” (akt: Özbey, 2009: 215). Ancak bu şekilde başarılı bir müzik terapisti seansı gerçekleştirilebilir.

Araştırma sırasında kullanılan;

- Bedeni ısıtma,
- Beden sesleri ile ritmik alıştırmalar,
- Ritmik tekrar yolu ile içselleştirme,
- Tekerleme ve sayışmalar,
- Temel ritim aletleri ile tanışma,
- Mekân ve beden,

- Mekânda temel duruş formları,
- İki ve üç bölümlü basit danslar,
- Şarkı öğretme teknikleri,
- Grup olarak üretme ve sergileme,
- Bedenle eşlik edilen şarkılar söyleme,
- Müzikal oyunlar,
- Müzik aleti çalma,
- Müzik dinleme çalışmaları,sürecin daha yapıcı geçmesini sağlamıştır.

Yukarıda bahsedilen pozitif durumlarla Prestor Simon'unda bahsettiği gibi çalışmalar devam ettirilmelidir. Eğer gerekiyorsa bireyin bağırma, atma, kırma kendine ve karşısındakine zarar verme dürtüsünün sıklaştıran itaatkâr bir yöntem yerine sadece konuşma ve temkinler ile seans sona erdirilmelidir. Şayet birey her bağırdığında seansın biteceğini anlar ise hiçbir geliştirici çalışmanın yapılamayacağı aşikârdır (2007). Ancak birey süreç içerisinde kendini iletişime kapatır ise müzik susturulmalı süreç bitirilmelidir.

3.5. DRAMATURJİK ÇALIŞMALARIN METAMORFOZSAL YAPISI VE METRONOMUNUNUN MÜZİK İLE TERAPİDE KULLANIMI

Otizmlili bireylerin büyük bir kısmında jest ve mimikler söyledikleri ile uyumsuz ve bireyler beden dilini yeterince kullanamaz. Nesnelere gerçek işlevsellikleri dışında kullanmada zorluk çeker ve dramaturjik oyunları kavrayamazlar. Ritüelistik törensel ve takıntılı tekrar edilen davranışlara sık rastlanır (Çoban, 2005: 120-124). En birincil ilke, otizmlili çocukların hayali oyunlarda yetersizlik göstermeleridir. Çoban'a göre otizm; kişinin dış dünyanın gerçeklerinden uzaklaşıp kendine özgü iç dünyasında yaşıyor olmasıdır (2005: 120). Fakat Orff-Schulwerk yöntemine bakıldığında dramaturjik yaklaşımda metamorfoz algı çokça kullanılmakta bireylerin yaratıcılık boyutları dramaturji ve doğaçlama yerine metamorfoza kanalize edilmektedir. Öğretmen, belirli devingenlik ve ritmik direktifler ile bireylerin hareket alanını yönlendirmektedir. Dramaturjide konu, hayali bir

mekânda, bireyler arası elementer iletişimle doğar ve gelişirken, metamorfozda konu ise var olan bir konu, var olan bir mekân ve bir yönlendirici ile gelişmektedir. Verilen nesnenin ya da olgunun belirli kalıplar ile öz güdümlenmesi beklenir. Örnek olarak, bir grup içerisinde bulunan herkesin elinde dolaştırılan şişeyi bir canlı ya da nesne olarak görmesi istenir. Bu süreç belirli ritmik yapıların ve davranış öbeklerinin ortaya çıkarılmasının istenmesi ve sonra sürecin devingen olarak tekrarlanmasıyla devam eder. Çoban otistik çocuklarda ritüelistik yani törensel davranışları (Stereotipik davranışlar) ve takıntıları şu şekilde sıralar;

1. Nesne takıntıları,
2. Hareket takıntıları,
3. İlgil takıntıları,
4. Düzen takıntıları (2005: 122).

Elementer olarak bakıldığında bu tür gelişmeler bireydeki yaratıcılık ve içsel uyuşturuculuğu, direktif almadan kullanılamaz hale getirmekte bireyler var olan bir müziğe, ritmik eşliği doğal olarak yapamamaktadır. Direktifler beklemekte bu da bireylerin çok sesli demokratik algıdan uzaklaşıp tek sesli demokratik mono algıya doğru gidişinin müzik bağlamında sosyolojik ve pedagojik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer bir sorun ise otizmlili bireye iletişim kurma öğretilirken, ostinato yani devingen törensel(stereotipik) hareketlerden kaçınmadır. Elementer müzik temel alındığında birçok hareket ve tını eşit aralıklar ile sürekli tekrarlanmakta, otizmlili bireyin iletişim mekanizmasının gelişiminde istenmedik devinimsel hareket ve davranışlara uzun vadede sebep olmaktadır. Bazı durumlarda verilen doğaçlamadan yoksun devingenlik, sürekli aynı hareket tekrarları ve tını tekrarları üzerinde çalışmak temel problemler olarak ortaya çıkmaktadır.

“Otistik çocuklar bazı duylarda aşırı duyarlık gösterebilirler. Görme, işitme, koklama, dokunma, tat alma duylarının tümünde veya bazılarında aşırı duyarlı olabilirler. Mesela, otistik özellik gösteren çocukların %40'ının seslerden aşırı rahatsız olduğu saptanmıştır” (Çoban, 2005: 122).

Görüldüğü gibi, Orff-Schulwerk yöntemindeki dramaturji olgusu otizmlili bir bireyin ilk etapta eğitiminde faydalı olmayacaktır. Çalışma sırasında kullanılan grup içi oyunlar, ritüelistik, duyluları desteklemeyen melodik yapıya sahip danslar

ve müzikler bireyde olumlu gelişimlere imkân sağladığı gözlemlenmiştir. İlk etapta müzik ve ritim ve müzikal oyunlara ağrlık verilmelidir. Burada beden perküsyonu çalışmalarının otizmlili bireyin eğitmeni ile karşılıklı pozitif iletişim boyutuna ulaşması bakımından önemi büyüktür. Bilen ve diğerlerinin aktardığı üzere; bedenli ritmik unsur olarak ön plana geçirilmesi ve bir enstrüman gibi alınması müzik, hareket ve dil ögelerinin birleşmesine yol açarak birden çok duyguyu harekete geçirmektedir (2009: 25). Terapi alışmaları hazırlık aşamasında; duyarlılığı arttırıcı bedensel çalışmalar, bireyler arası etkileşimi arttırıcı ritmik çalışmalar ve müzikli oyunlar ile başlamalı, pedagojik müzik (elementer) ve dramaturji çalışmaları ile devam etmelidir. Son aşamada grup çalışmaları ve grup içi faaliyetlere geçilmelidir. “Ses ve beden çocuğun en doğal algısını oluşturur. Bu, olanakların en sınırlı olduğu durumlarda bile, çocuğun müziğin doğrudan içinde yer alarak, müziği ielleştirmesine yol acar” (Bilen ve diğerleri 2009: 25). Ancak bu çalışmaları birey ielleştirdiği, kabul ettiği sürece yapıcı müzik terapi çalışmaları başlayabilir. Nitekim Amrhein’e göre; müzik ancak kişinin kendisinin müzik yaptığı, enstrümanla onu kavradığı ölçüde gerçekten ielleştirilebilir ve kavranabilir (2002: 7).

Buna göre araştırma verileri göstermiştir ki; hızlı metronomda süren aktivitelere birey uyum sağlayamamaktadır. Yavaş metronomda süren aktivitelere ise bireyde bir süre sonra sıkılma ve öfkeli olma durumu göstermektedir. Orta şiddetli metronoma sahip müzikli aktivitede bireyin daha başarılı olduğu gözlemlenmiştir. Yukarıda var olan gözlemler ışığında metronom çalışma sırasında çok önemli bir unsurdur. alıştırıcı bireyi çok iyi tanınalı çalışma süresinin bireyin içinde bulunduğu duruma göre değişken olabileceğini bilmelidir.

4. PROBLEM VE ALT PROBLEMLER

İnce ve büyük motor becerilerine temel oranda sahip otizmliler bir bireyle Orff-Schulwerk yöntemi çıktılarını kullanarak yöntemin, müzik terapi üzerinde yeterlilikleri incelenmiştir. Bireyde sosyal iletişim yetisinin geliştirilebilirliği paralelinde yöntemin kullanılabilirliği tek denekli deneysel araştırma ve vaka analizi modeli olarak sunulmuştur.

Müzik terapide Orff müzik terapi ve Orff-Schulwerk yönteminin dramaturjik, grup içi temel müzik ve temel ritmik çalışmaları doğrultusunda, otizmliler bir çocuk bireyle iletişim yetersizliklerinin iyileştirilebilirliği tek denekli deneysel araştırma ve vaka analizinin artı eksi yanlarının sunulması, problem durumu olarak belirtilmiştir.

“Temel motor becerilerini kullanabilen otizmliler çocuk bir bireyin iletişim becerilerinin geliştirilmesinde ve ani sosyal iletişime cevap verebilirliği paralelliginde Orff-Schulwerk yönteminin müzik terapiyle kullanılabilirliğinin boyutu”, problem cümlesi olarak belirtilmiştir.

1. Müzik terapide Orff-Schulwerk yönteminin kullanımı ile otizmliler bir bireyde iletişim becerileri ve olumlu davranışların geliştirilmesi mümkün müdür?
2. Orff-Schulwerk yönteminde var olan ostinato devinimselliğinin, davranış bozukluğu olarak görülen stereotipik davranışlar üzerindeki etkileri nelerdir?
3. Otizmliler bireyin dramaturjik faaliyetler ile iletişim bariyerlerini aşılabilmesi ve sosyalleşebilmesi mümkün müdür?
4. Müzik terapi, Orff-Schulwerk yöntemi ve müzik pedagojisinin ortak çıktılarını dayanarak birey merkezli yeni tekniklerin geliştirilebilirliği mümkün müdür?

Alt problemler olarak belirlenmiştir.

5. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çocuk otizmlı bireylerde Orff-Schulwerk yönteminin müzik terapi bağlamında kullanılabilirliği ve otizmlı bireylerde sosyalleşme olgusuna katkısı hedeflenmiştir. Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik gelişmelere paralel olarak, bilim ve eğitim her geçen gün değişmektedir. Pedagojik bir olgunun iyileştirici özelliği bilimsel olarak kanıtlanan müzik terapi ile etkileşime ve doğacak yeni yöntemlere ihtiyaç vardır.

Araştırmanın amacı, temel motor becerilerine sahip çocuk otizmlı (erkek) bir bireyle, pedagojik yaklaşımla sunulmuş müzik terapi ve Orff-Schulwerk yöntemlerinin kullanarak bireyin yaşadığı iletişim ve toplumsal algı düzeyinin geliştirilebilirliği ve elde edilecek genel sonucun paylaşımı üzerinedir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan yarı deneysel araştırma ve vaka analizi bilimsel çalışması ile pedagojik müzik, müzik terapi, pedagojik eğitim ve otizmde eğitimin birlikte kullanılabilirliği ya da kullanıma uygun olmayan yanlarını incelenmesi ve elde edilen verilerin problem cümlesine dönük sürdürülebilirliğinin tespiti istenmiştir.

Otizmlı bireylerde eğitilebilirliğin ve olumlu davranış değişikliğinin sergilenmesi çok uzun yıllar gerektiren, etik kaideler çerçevesinde işlenmesi gereken sabırlı ve her aşamada uzmanlardan yardım alınarak ilerleyen bilimsel bir süreçtir. Çalışmanın bu uzun yolda küçük bir mihenk taşı olarak konu ile ilgili akademik ve bilimsel araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Böylelikle otizm eğitiminde, ihtiyaç duyulan yeni veriler sağlanmasına ve çalışmanın mümkün olabilecek yanlışları düzeltilip daha yetkin kaynakların var olması sağlanacaktır. Çalışmanın otizmlı bireylere yönelik program geliştirme sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu araştırma, lisansüstü programlarda ve pedagojik eğitim alanında eğitim veren kurumların, pedagojisi öğrenme-öğretme sürecinde işlenebilecek yeni konuların ve yeni çalışmaların belirlenmesi, otizm eğitimi alanında yeni fikirlerin ortaya konulması, müzik pedagojisinin bir birimi olan Orff-Schulwerk yönteminin müzik terapi boyutunda daha kapsamlı işlenmesini sağlayacaktır. 1975'den bu yana Almanya'da kullanılmaya başlayan Orff Müzik Terapi (Orff-Musiktherapie) yönteminin ülkemizde kapsamlı tanıtılmasını sağlayacaktır. Çalışma otizmlili bireylerin üzerindeki etkileri, eğitimlerinde kullanılması, meydana gelen olumlu davranış gelişimi sürecinde işlenebilecek yeni konu ve yeni çalışmaların doğması, fikirlerin ortaya konulması ve alanında özgün bir çalışma olması bakımından önemlidir.

7. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI

Bu araştırmada;

1. Temel motor becerilerini kullanabilen otizmlili çocuk bir bireyde iletişim becerilerinin geliştirilmesinde Orff-Schulwerk yönteminin kullanılabilirliğinin, müzik terapi ve otizmde müzik eğitiminde önemli etkileri olabileceği,
2. Araştırma için belirlenen veri toplama yöntem ve tekniklerinin araştırmanın amacına uygun olduğu,
3. Araştırma ile ilgili kaynak taraması ulaşılabilenler ile yapılarak elde edilen verilerin uygun ve gerekli olduğu,
4. Ulaşılabilen kaynaklar ve elde edilen verilerin gerçeği yansıttığı ve kullanılabilir olduğu,
5. Araştırmanın tek denekli deneysel vaka analizi olduğu ve elde edilen inceleme ve buluntuların konuyla alakalı akademik çalışmalar katkı sağlayacağı ve yapılacak çalışmalara etik bir kaynak teşkil edeceği, özellikle motor becerilerini

kullanabilen çocuk otizmli bireylerle yapılacak müzik terapi çalışmalarına kaynak sağlayacağı,

6. Araştırmada elde edilen sonuçların, kullanılan materyal ve alınmış kayıtların araştırmanın işlevselliğini gösterdiği ve verilerin araştırmanın kaynağını oluşturduğu,

7. Araştırmanın bir süreci yansıttığı,

8. Araştırma için belirlenen veri toplama yöntem ve tekniklerinin araştırmanın amacına uygun olduğu,

9. Araştırmada elde edilen verilerin ilgili kaynak taraması yapılarak uygun ve gerekli olduğu,

10. Video kaydı ve kayıt sonucu alınan verilerin, bu alanla ilgili birim, kurum ve ilgili organları daha fazla kaynak üretmeye ve çalışmalar yapmaya teşvik edeceği, sayılılarından hareket edilmiştir.

8. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma;

1. Temel motor becerilerini kullanabilen (otistik özellikler gösteren) çocuk otizmli bir birey ile,

2. Çalışmaya mekân sağlayabilecek kurumlar ile,

3. Ulaşılabilen ve izin alınabilen ailelerin otizmli çocuğu ile yapılan tek denekli (yarı) deneysel çalışma ile,

4. Yüksek Lisans eğitimi sürecinde tez için ayrılan süre ve araştırmacının sağlayabileceği maddi imkânlar ile,

5. Çalışılan bireyin hastalık ve mazeretleri verdiği kısıtlamalar ile,

6. Çalışmanın verilerinin ve sonuçlarının, vaka analizi yöntemleri ile incelenip sürdürülmesi ile,

7. İlgili konularda yer alınan staj ve eğitim programları, edinilen bilgi ve

ulusal, uluslararası basılmış kitap, tez, makale, bildiri, dergi, araştırma ve benzeri yayımlar ile yerli, uluslararası internet siteleri, hakemli internet sitelerinden edinilen ve ulaşılabilen bilgiler ile sınırlıdır.

9. İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bilgehan Eren (2012), “Orff Yaklaşımına Göre Hazırlanan Müzik Etkinlikleri İçinde İpucunun Giderek Azaltılması Yöntemi ile Yapılan Gömülü Öğretimin Otistik Çocuklara Kavram Öğretmedeki Etkililiği” adlı doktora tezinde, Orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik etkinliklerinin otistik çocuklara kavram öğretmedeki etkililiğini araştırmıştır. Araştırmada, tek denekli araştırma modeli ve öntest-sontest uygulamasını kullanmıştır. Araştırma Yaygın Gelişimsel Bozukluklar başlığı altında yer alan otizm tanısı konulmuş 4,5 ve 5,5 yaşlarında iki erkek ve 3 yaşında bir kız çocuğu ile yürütülmüştür. Araştırma sırasında bulguların Orff yaklaşımına göre hazırlanan müzik etkinlikleri ve öğretim uygulamalarının sosyal geçerlik boyutu da incelenmiştir.

Uğur Gökmen (2010), “Otizm Tanısı Almış Bir Çocuğun Müziğe ve Müzik Çalışmalarına Verdiği Tepkilerin Betimlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde, otizm bir çocuğun müziğe ve müzik çalışmalarına verdiği tepkileri incelemiştir. Araştırma verileri, yapılandırılmamış görüşmeler, video kamera kayıtları ve gözlemci kayıt çizelgesi ile toplanmış belirli bir mekânda gerçekleştirilen 30 çalışma, video ile kayıtlarına dayanmaktadır. Araştırmada katılımcının müziğe ve müzik çalışmalarına olumlu tepkiler gösterdiği, araştırmacı ile istekli olarak iletişime geçtiği ve müzik çalışmalarına bağımsız ve istekli olarak katıldığını tespit etmiştir.

Ebru Yılmaz (2010), “Otistik Çocuklarda Müzik Atölyesi Çerçevesinde Ortaya Çıkan Sözel Olmaya İletişim İşaretlerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisan tezinde, işitsel hafıza hipotezini temel almaktadır. Araştırma, müzik atölyesi çerçevesinde, üç otizmlili bireyin vaka incelemelerinden oluşmaktadır. Araştırma sırasında elde edilen video çekimlerinin bulguları analiz edilmiştir. Araştırmanın verilerine göre, otizmlili bireylerde müzik, konuşma dışı işaretlerin ortaya çıkışını destekleyerek, bireylerin kendilerini ifade etme yolları denenmiştir.

Berrakçay Orçun (2008), “Müziğin Bir Yaygın Gelişimsel Bozukluk Tipi Olan Otizmde Ortaya Çıkan Problemler Davranışlar Üzerindeki Etkisi: Ritim Uygulaması Çerçevesinde 4 Örnek Olay” adlı tezinde müziğin, belirli davranış bozuklukları sergileyen otizmliler çocukların sosyal davranışlarına etkisini incelemiştir. On oturumda yapılan ritim çalışmalarının çocuklardaki problem olarak görülen davranışların kontrolünü ne yönde etkilediğini incelemiş ve sosyal davranış değişimlerinin gözlemlememiştir. Bireylerin problemlerli davranışlarına yönelik haftalık izleme formu geliştirmiştir. Çalışma sonunda ritim tekrarı çalışmalarının çocukların yine tekrara dayalı olarak ortaya çıkan problem davranışları yerine geçebileceği sonucuna ulaşmıştır. Problem davranışların söz konusu faktörlerin devam etmesi süresince etkin olmadığı çalışmanın bulguları arasında verilmiştir.

Şehnaz İbiş Babacan (1998), “Türkiye’de Ruh Hastalıklarının Tedavisinde Müziğin Rolünün Müzik Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Yorumlanması” adlı yüksek lisans tezinde, ruh hastalıklarının tedavisinde müziğin rolünün müzik eğitimi açısından değerlendirmiştir. Çalışmasında anket ve kaynak tarama yöntemlerini kullanmıştır. Elde edilen verilerden, Türkiye’de ruh hastalıklarının tedavisinde müziğin rolü müzik eğitimi açısından belirlenerek, istatistiksel değerlendirmeler yapmıştır. Müzikle tedavinin amacının; hastaları rahatlatmak olduğu, otizmliler çocukların eğitiminde müzik eğitiminin rolünün daha çok dikkati toplama, sakinleştirme, enerjilerini müzik yoluyla kullanma ve boşaltma, kendi yeteneklerinin farkına varma ve yaptığı müzikten zevk alma olduğu tespit etmiştir. Araştırma sonucu müziğin rolünün müzik eğitimi açısından benimsetilmesi, müzik ile tedavi konusunda hiperaktif ve otistik çocukların eğitiminde müzik eğitiminin rolünün incelenmesini önermiştir.

Çoban (2005), “Müzik Terapi” adlı kitabında, müzik terapinin tarihini gelişkin biçimde ele alarak Türk ve İslam medeniyetlerinde kullanılan müzikle tedaviyi çağdaş tıbbın verileriyle değerlendirmektedir. Yazar psikiyatrik kökenli hastalıkların tedavi sürecinde müzikten nasıl faydalanılacağını somut örneklerle ortaya koymaktadır.

Kayaoğlu (2008), “Otistik Çocuklar Nasıl Öğrenir?” Adlı kitabında, otizmin davranışlara ve öğrenmeye yansıyan sonuçlarını telafi etmek için kullanılabilir

yaklaşımları bir bütün halinde sunmaktadır. Kitap alanda çalışan uzmanlar için, bir bilgi kaynağı olma niteliği taşımaktadır.

Wing (2010), “Otizmin El Rehberi” adlı kitabında; otizmin nedenleri, beynin yapısı ve genlerin işleyişi üzerinde çalışmalar sunmaktadır. Kitap, otizmin belirtilerine yönelik eğitim yöntemlerini gerçek yaşam öyküleri üzerinden aktarmaktadır.

“Orff İno” (2002-2014), dergi konu üstüne bilimsel, akademik, güncel yazılar, makaleler ve çalışma önerilerini çok dilli olarak sunmaktadır.

Yukarıda yer alan araştırma ve yayınların, çalışmanın konusu itibariyle önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama yöntemleri ve verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasına ilişkin açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma, genel çerçevesi amacı ve yöntem bakımından tek denekli deneysel bir çalışma üzerinden vaka analizi modelini esas alan deneysel bir araştırmadır. Araştırma teknikleri uzmanı niyazi karasar'a göre deneysel model şu şekilde tanımlanmaktadır. "Deneme modelleri, neden-sonuç ilişkisini belirlemeye çalışmak amacı ile, doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir" (Karasar, 2007: 87). "Deneme modeli ile yapılan her araştırmada, mutlaka bir karşılaştırma vardır" (Karasar, 2007: 88). Buna göre çalışmada değişken, otizmlili çocuk birey, Bağımsız değişken, sürdürülebilir iletişim, bağımlı değişken ise Orff-Schulwerk yöntemi faaliyetlerinin, müzik terapi teknikleri ile kullanımının iletişim becerileri üzerinde etkisi olarak belirlenmiştir. "Deneysel modelde araştırmacı durumu değiştirebilir, kontrol altına alır ve durumu değiştirmesinin etkisini gözleyebilir" (Çöl; 2012: 25). Karasar'a göre deneme modelleri iki ortamda gerçekleşir. Bunlar; laboratuvar ve mekândır (2007: 104). Deneysel çalışmada araştırmacı hipotezini test etmek için çalışmaya yeni değişkenler ekleyerek doğrudan müdahalede bulunabilir. Araştırma ile temel motor becerilerini kullanabilen otizmlili bireylerin iletişim becerileri geliştirilmesinde Orff-Schulwerk

yönteminin kullanılabilirliğine yönelik, durum tespiti yapılması hedeflenmiştir. Durum tespiti gözleme dayalı gerçekleşebilir, Karasar'a göre gözlem; bir olgunun belirtilerini gözden geçirmek incelemek ve elde edilen verilerin gözlemi yapan tarafından doğrudan elde edilmesine dönüktür (2007: 156). Çalışmada “katılarak gözlem” gözlemcinin gözlenenler birlikte onlardan biri gibi davranması türü kullanılmıştır (Karasa, 2007: 158). Deneysel çalışmanın elde edilen çıktıları vaka analizi inceleme modeline göre görsel ve yazılı olarak sunulmaktadır. Konu ile ilgili yapılmış betimsel çalışmaların, ulusal ve uluslararası kitap, tez, makale, bildiri, dergi, kayıt edilmiş etik kaynaklar, araştırma ve benzeri yayınlar ile yerli ve yabancı internet sitelerinde yayınlanan bilgiler incelenmiştir. Çalışmada otizmlili bireyin ailesinin ve çalıştırıcısının izni ile elde edilen video kayıtlarının ve beş alt problemde toplanan çalışma raporlarının taraması yapılarak incelenmiştir. Buna göre çalışmada vaka analizi normları izlenmiştir. Coschan'a göre vaka analizi; incelenmek istenilen durumun analiz edilmesi, kullanılan materyallerin incelenmesi, verilerin kayıtlandırılması, önerilerinin üretilmesi ve gerçekleştirilen çalışmanın çıktıları ile sabitlemesine dayalı çözüm odaklı durum çalışmasıdır (Coschan, 2014: 1).

“Vaka analizi; incelenmek istenilen durumu temel alan, belirli materyal analiz ve verileri içeren durum çalışmasıdır. Vaka analizinde mevcut durumunun konumlandırılması, incelemesi ve takip edilmesidir. Çözüm önerilerinin üretilmesi ve gerçekleştirilen eylemin betimlenmesi Vaka analizi olarak adlandırılmaktadır” (Bahadır, 2009).

Yine Bahadır vaka analizinin adımlarını şu şekilde sıralamaktadır,

1. Vakayı çevreleyen verilerin ele alınması,
2. Anahtar konuların tanımlanması,
3. Çözüm olarak yapılabilecek alternatif eylemler listesinin hazırlanması,
4. Listelenen alternatif eylemler listesinin ele alınması ve değerlendirilmesi
5. En uygun eylemin tavsiye edilmesi (2009).

Tekin'e göre tek denekli deneysel araştırma; bir ya da birkaç denekten standart koşullar altında yinelenen ölçümler alınarak bir uygulamanın etkinliğini her bir denekte kendi içinde değerlendirildiği araştırmalara tek denekli araştırmalara denir (2000: 2).

Tek denekli araştırma;

- Sadece bir deneğe ilişkin bulguların yorumlandığı araştırmalardır.
- Yarı-deneysel bir araştırma türüdür.
- Değişimlerin grafiklerle incelendiği bir zaman serisi çalışması olarak da tanımlanabilir.
- Özel eğitimde sıklıkla kullanılır (Tek Denekli Araştırma: <http://egitim.beun.edu.tr>).

“Loadposition header; Tek denekli deneysel araştırmaların amacı: bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki neden sonuç ilişkisini işlevsel ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Buna göre;

Bağımlı değişken: Üzerinde istendik değişiklik yaratılması hedeflenen değişkendir.

Bağımsız değişken: Davranış değişikliği ya da öğrenme sağlamak üzere uygulamacının uyguladığı programdır.

Tek denekli araştırmaların özellikleri;

1- Standart koşul: Bağımsız değişken dışındaki tüm değişkenlerin sabit tutulması ile sağlanır. Uygulama günün hangi saatinde yapılacak, ortam özellikleri, araç gereç özellikleri önem teşkil eder.

2- Yinelenen ölçümler: Yinelenen ölçümler standart koşullarda sürekli olarak veri toplanır.

3- Uygulama evresi: Uygulama evresi, bağımsız değişkenin uygulandığı evredir.

4- Başlama düzeyi evresi: Başlama düzeyi evresi bağımsız değişken uygulamaya başlamadan önce bağımsız değişkenin hangi sıklık, süre ya da düzeyde sergilendiğini belirlemek üzere toplanan veriler. Başlama düzeyinin önemi var olan performans düzeyi hakkında bilgi verir. Uygulamacının programında gerekli değişiklikleri yapmasını sağlar. Başlama düzeyi evresi en az 3 oturum üst üste kararlı veri elde edilinceye değin sürdürülür.

5- Yineleme: Bir araştırmada elde edilen bulgular benzer özellikte deneklere yönelik çalışmalarda kullanılabilir.

6-Bilgi akışı: Elde edilen verilerin yazılı yada görsel olarak sunulduğu evredir. Bu evrede sabitleyici raporlar ve görsel materyeller olabilir.

7-Sonuçlandırma: Mühtemel incelemenin belirlenmiş hedeflerinin incelendiği ve bulguların verildiği evredir” (Taşkın, 2013: 1).

Vaka analizi normlarına göre hazırlanan tek denekli deneysel araştırma modeli üzerinden deneysel çalışma yöntemi tablo:1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmanın Modeli - Deneysel Çalışma Yöntem Tablosu

Çalışmanın Gerçekleştirildiği Hedef Birey	Yöntem	Hedef	Hipotez
	1. Teknik	I. Evre	Görsel Kayıtlar
	2. Faaliyet		Gözlem/Rapor Form
	1. Teknik	II. Evre	Görsel Kayıtlar
	2. Faaliyet		Gözlem/Rapor Form
	1. Teknik	III. Evre	Görsel Kayıtlar
	2. Faaliyet		Gözlem/Rapor Form
	1. Teknik	IV. Evre	Görsel Kayıtlar
	2. Faaliyet		Gözlem/Rapor Form
	1. Teknik	V. Evre	Görsel Kayıtlar
2. Faaliyet	Gözlem/Rapor Form		

Tablo 1: Deneysel çalışma yöntem tablosunda görüldüğü üzere, çalışma hedef birey merkezli gerçekleştirilmiştir. Çalışma yöntemlere yönelik varsayılan pedagojik müzik tekniği, Orff müzik terapi tekniği, Orff çalgıları ile çalışma tekniği, elementer müzik tekniği, hareket tekniği, oyun tekniği, dramaturjik tekniklerin ve birey odaklı geliştirilmiş faaliyetlerin hedeflemiş evreler ışığında hipotezine dayanmaktadır. Buna göre otizmlili birey merkezli çalışmada var olan yöntemlere yönelik kullanılan tekniklerin araştırılması ya da geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu teknikler ışığında faaliyetler iletişim aygıtlarının mekânsal çerçevede sürdürülebilirliği üstüne kurgulanmıştır. Belirlenen hedeflerin sürdürülebilirliği kapsamında çalışmanın bir evresinden diğer evresine geçilmiştir. Çalışma sırasında hedeflenen beş evre bir yıl içerisinde yapılabilen yirmi dokuz çalışmayı kapsamaktadır. Hipotez kısmında, çalışmanın bütün evre süreçlerinden sonra, kayıt altına alınan görseller, bireyin eğitmeni ile incelenmiş, inceleme sonucunda çalışmanın işlenişini dönük ayrıntılı bir rapor tutulmuştur. Tutulan raporlar ışığında belirlenen hedeflerin sürdürülüp, sürdürülemediğine dair form doldurularak sürecin geçerliliği incelenmiştir.

Yöntem bilimsel bir araştırmanın çeşitli safhalarında uygulanabilecek teknikleri sistematik bir biçimde düzenlemektir (Sanlı, 2005: 2). Yöntem araştırmanın tamamı ile ilgili bir süreci kapsarken, teknik araştırmacıların mantık ve istatistik yönlerden bir düzene sokmak için kullandıkları özel yolları ifade etmektedir. “Araştırma yöntemi, araştırmanın amacını gerçekleştirmek için kullandığı genel yaklaşımdır. Araştırma tekniği ise, araştırma yönteminin gerçekleştirilmesi için kullanılan bilgi toplama aracıdır. Bir yöntem çerçevesinde bir ya da daha çok veri toplama tekniği kullanılabilir” (Armağan, 1973: 12). “Hipotez aşaması araştırmanın kavramlaştırılmasıyla ilgilidir. Burada, yapılan gözlemler ve edinilen izlenimlere dayanarak olaylar arasında, akıl yürütme yoluyla ilişkiler

kurulur ve geçici çözüm yolları önerilir” (Sanlı 2005: 5). Gözlem, var olan durumun gözlenerek olduğu gibi rapor edilmesidir (Sanlı 2005: 8).

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntemi; tek denekli deneysel araştırma yöntemidir. Yöntem belirli bir saha içerisinde gerçekleşen vaka analizine ve belirli bir süre içerisinde gerçekleşen analizin raporlar ve görsel kayıtlar ile kayıt altına alınarak sonuçlandırılmasına dayanmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evreni, motor beceriye sahip otizmlı çocuk bir bireyden oluşturmaktadır.

Buna bağlı olarak araştırmada iki çalışma evreni geliştirilmiştir.

1.Otizmlı bireylerde Orff-Schulwerk yöntemini sosyalleşme olgusunda kullanımı.

2. Müzik pedagojisinde kullanılan Orff-Schulwerk elementer müzik yönteminin, müzik terapi yönteminde kullanılabilirliğinin, otizmlı bireylerde sosyalleşme (sosyal iletişim becerilerini geliştirilmesi ve sürdürülmesi) olgusunda kullanımı.

Bu bağlamda araştırmanın örnekleme otizmlı birey, örneklem gruplarıda;

1.Temel motor becerilerine sahip otizmlı bireyde Orff-Schulwerk yönteminin getirisi olan grup için müzik (elementer müzik) ve grup içi dramaturjinin (müzikodrama, yaratıcı drama) sosyalleşme olgusunda birey üzerinde olumlu etkileri ve kullanımı.

2. Temel motor becerilere sahip otizmli bireyde Orff-Schulwerk yönteminin müzik terapide yeni bir kullanım tekniği olarak işlev kazanması, bunun getirisi olan sosyalleşme olgusunun birey üzerinde olumlu etkileri ve kullanımınıdır.

Araştırmanın örnekleme, tek denekli deneysel araştırma modelinin vaka analizi örnekleme modeli üzerine uygulanması ile seçilmiştir. (Bakınız Tanımlar: Araştırmanın Modeli) Örneklem, ekte bulunan görsel kayıtlar, video kayıtları, izin belgeleri, raporlar ve otizmli çocuk bireyden oluşmaktadır.

4. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Bu araştırmanın problemi ve alt problemleri deneysel modelin kullanılmasını gerektirmektedir. Araştırmanın kaynağı; tek denekli deneysel araştırma modelinin durum inceleme, vaka analizi modelleriyle verilerin işlenip, görsel kayıtlar kullanılan fiziki materyallerin çıktılarını ve bu kaynakların bir veri bütünü olarak toplanıp, incelenip, elde edilecek verilerin betimlenmesine bilgi olarak çıktısına dayanmaktadır.

Araştırmadaki nitel veriler var olan kaynakların tarama yöntemiyle vaka analizinin görsel çıktılarının raporları kullanılmış, nicel veriler kullanılmamıştır.

“Araştırma raporu, araştırmanın yazılı bir dökümü olarak, ilk somut ürünüdür. Araştırma raporunun temel amacı, araştırma ile varılan sonucu “başkalarına” duyurarak bilgide birikimi ve denetlenebilirliği (açıklığı) sağlamaktır” (Karasar, 2007: 40).

Araştırma raporu;

Araştırma raporları için uygun içerik yapısı nasıldır?

Verilerin sunuluşunda çizelgelerin önemi nedir?

Rapor yazılımı sırasında uyulması gereken önemli kurallar nedir?

Raporlar hangi bölümlerden oluşur ve her bölümde ne tür bilgiler bulunmalıdır (Karasar, 2007: 42), soruları çerçevesinde hazırlanmıştır.

Araştırma sonucu elde edilen veriler kayıt altına alınmış, toplanan bu veriler ise ekte verilmiştir. Araştırma non-formal eğitim, interaktif eğitim yöntemleri ışığında bireyle bire bir iletişime geçilmiş ve bu şekilde veriler kademeli olarak toplanabilmiştir. Araştırmanın sonunda çalışılan bireyin eğitimcisi ile kayıt altında

sözlü bir mülakat yapılmış ve yapılan faaliyetlerin çıktılarının negatif ve pozitif yönleri görüşülmüştür. Tek denekli deneysel araştırmada, vaka analizin modelinin sağlıklı gidişatı için başvurulan bu yöntem; “Görüşme (interview, mülakat) sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir” (Karasar, 1994: 165). Yapılan araştırmanın sonuçlandırılabilmesi için görüşme metodu kullanılmıştır. “Görüşme metodu sosyal bilim araştırmacıları tarafından değişik amaçlara ulaşabilmek için değişik formlarda oldukça sıklıkla kullanılmaktadır” (Ekiz, 2003: 62).

Araştırmanın amacına yönelik kullanılan materyallerin görsel çıktıları, araştırmanın çekim kayıtları ve raporlarıyla araştırma güçlendirilmiştir.

(Bkz: EK CD. Bkz: Alt Problemler: Çalışman raporları ve çalışma formları)

4.1. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Yapılan araştırmada elde edilen veriler kategorik düzende sıralanmış ve raporlar ışığında çözümlenmiştir. Çalışmanın fiziki çıktıları otizimli bireyin eğitmeni gözetiminde kayıt altına alınmış video çekimlerinden ve görsel materyallerden oluşmaktadır. Bireyle yapılan her çalışmanın sonunda rapor tutulmuş, beş ana evreye ayrılan bu raporlar çalışmanın alt problemlerinden sonra verilmiştir. Çalışmanın her evresinden sonra bireyin eğitmeni ile gözlem değerlendirme formu doldurulmuş bu formlarda hedeflenen çalışmaların gelişimi gösterilmiştir. Verilerin çözümlenmesi vaka analizi ve tek denekli deneysel araştırma modelleri çerçevesinde, Orff-Schulwerk yönteminin müzik terapi ile kullanılabilirliği incelenmiş, bireyin hedeflenen çalışmalarla gelişimi ay bazında verilen tablolar ile gösterilmiştir. (bkz: Alt Problemler) Her evre için yazılan raporlar hedef, yöntem ve sonuç başlıkları altında sunulmuş, gerçekleştirilen çalışma evreleri sonunda bireyin eğitmeni ile o evrenin negatif ve pozitif yönlerine dayalı mülakat gerçekleştirilmiştir. Son evrede bireyin eğitmeni ile yapılan görüşmede çalışmanın olumlu ve olumsuz yönleri dile getirilmiş. Elde edilen bulgular alt problemler kısmında tablolar ve çalışma raporları ile desteklenmiştir.

Raporlar:

- Çalışma,
- Çalışmanın hedefleri,
- Çalışmanın akışı,
- Çalışmada kullanılan materyaller,
- Çalışmanın terapi boyutu,
- Çalışmanın Orff-Schulwerk boyutu,
- Çalışmanın dramaturji boyutu,
- Çalışmanın iletişim boyutu,
- Sonuç ve değerlendirme boyutu, şeklinde başlıklar altında sunulmuştur.

Tablolar:

Alt problemler kısmında verilen soru cümlesinin açılımı niteliğindedir. Verilen hedef soruların bireydeki gelişim süreci ay bazında eksi ve artı olarak sunulmuştur. Tablolar;

- Dramaturji beceri hareketliliği,
- Elementer müzik ve oyun becerisi hareketliliği, şeklinde başlıklar altında sunulmuştur.

Formlar:

- Motor beceri gelişimi,
- Hareketlilik gelişimi,
- Dramaturjik geliş,
- Duyusal geliş,
- Kavrama gelişimi,
- Mekân gelişimi,
- Eş güdüleme gelişimi, şeklinde başlıklar altında sunulmuştur.

Yukarıda verilen başlıklar altında çalışma çözümlenmiş ve beşinci evre sonunda eğitmen ile yapılan görüşmeyle çalışma nihayetlenmiştir. Araştırmanın boyutunun ve gelişiminin sonuç ve öneriler kısmı, alt problemler, tablolar, raporlar, değerlendirme formlarının yanında ekte sunulan görsel ve video kayıtlarının bir bütün olarak incelenmesi ile daha sağlıklı analiz edileceği düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın yöntem ve teknikleri doğrultusunda elde edilen bulgular, yorumlar, tablolar, raporlar ve çalışma formları yer almaktadır. Bulgular, alt problemlerin sıralamasına uygun bir biçimde verilmiştir.

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Müzik terapide Orff-Schulwerk yönteminin kullanımı ile otizmlili bir bireyde iletişim becerileri ve olumlu davranışların geliştirilmesi mümkün müdür?

Çalışmada pedagojik etkileşimli Orff müzik terapi (Orff-Musiktherapie) yöntemi ve Orff-Schulwerk yöntemlerinin etkileşimli sentezi ele alınmıştır. Her iki yöntemin yapı taşı olan ritmik ve elementer teknikler temelinde iletişim becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. “Müzik konsantrasyon ve katılım becerilerini artırır” (Alaner, 2002: 239). Buna göre süreç boyunca birey için en yapıcı tekniğin kullanımına yönelik faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

İletişim yetisinin gelişmemiş olması bir davranış bozukluğudur. Çalışmanın birinci, ikinci evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, kullanılan teknikler bireyde olumlu davranışları tetiklemiştir. Buna göre müzik terapi ile otizmlili çocuk bir bireyde yapıcı davranış değişikliği meydana geldiği varsayılmaktadır. Çalışmanın birinci, ikinci evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, faaliyetler sırasında birey gözlem sürecine tutulmuştur. “Öğretmenler motive edici, planlayıcı, eşlik edici, ve gözlemleyici olduklarında gerçekten görev ve sorumluluk taşıyorlar demektir” (Isenberg, Jalonga, 1993: 118). Otizmlili bireyin zikzak çizen davranış haritasına

cevap verebilecek yetkin bir çalıştırıcının bireyi eğitebileceği ve mzık terapi yöntemlerinin kullanarak bireyin davranışlarını yapıcı yönde geliştirebileceği düşünülmektedir.

Araştırma göstermiştir ki; st düzey bir davranış gelişimi mümkündür. Burada alıştırıcının sabrı ve uzun zaman dilimine yayılacak gelişime açık, analizeci ve pratik non-formal eğitim tekniklerinin kullanımı gerekmektedir. Çalışılan otizimli birey, birçok alanda uzun yıllar eğitim almış temel bilimler, sosyal bilimler, kültür bilimleri alanlarında temel ya da ilerletilebilir bilgiye sahiptir. Bir dönem ritmik algı üzerine özel eğitim psikoloğu ile çalışmış bir dönem de, piyano derslerini bir mzık eğitimcisinde almıştır. Çalışılan otizimli bireyin ailesi tarafından “bipolar disorder” yani manik depresif ataklara sahip olduğu ve bu durumla karşılaşıldığında derhal çalışmanın bitirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Bu tür durumlar ile karşılaşıldığında bireyin eğitmeninin odayı daha karanlık hale getirip bireyin dinlenmesini sağladığı gözlemlenmiştir. Bu sürecin, birey ile çalışmanın sonucu gelişmediği, böyle bir durumun her an vuku bulabileceği eğitmen tarafından iletilmiştir. Çalışmanın birinci, ikinci evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, araştırma sürecinin uzman bir eğitmen gözetiminde sürdürüldüğü ve etik boyutların asla aşılmaması gerekliliğinin sorumluluğu her zaman taşınmıştır.

Otizimli birey ile kurulan güçlü iletişimsel bağlar hakkında, gerek aile, gerek eğitmeninden edinilen n bilgiler, gerekse çalışma boyunca sahip olunan bilinç ve sabır düzeyi, çalışmanın istenilen seviyeye ulaşmasını sağlamıştır. Ailesinden ve eğitmeninden alınan bilgiye göre; bireyin eğitim hayatı boyunca geçirdiği süreçler kıyaslandığında bir yıllık çalışmanın, bireyin sahip olduğu en uzun ve en yapılandırılabilir faaliyeti olduğu aktarılmıştır. Bu görüşler Alaner’in mzık; hem kişisel hem de çevresel pekiştirici olarak kullanılabilir (2002: 239), teşhisini doğrular niteliktedir. Çalışmanın birinci, ikinci evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, bireyin mzık terapi ile sosyalleşme olgusu (mekânsal ve çevresel etmeleri içinde barındıran en az üç kişi ile gerçekleşen iletişim) zerinden iletişim davranışlarında gelişmeler gösterdiği düşünülmektedir.

Bu davranışlar şu şekilde sıralanabilir;

1. *Sahip Olunan Mekânı Paylaşabilme:* Çalışma öncesinde birey kendi mekânını yeni tanıdığı bireyler ile paylaşmaya açık değil tepkisel davranışlar sergilemektedir. Çalışma süresince çeşitli bireylerin katılımı ile yapılan müzikli ve hareketli faaliyetler bu sürecin düzelmesine ve bireyin iletişime yapılandırılabilir olarak bakmasına ışık tuttuğu düşünülmektedir. Fakat çalışma tek bir mekân bağlamında gerçekleşmiştir. Ebeveynlerinden alınan bilgiye göre, bireyin tepkisel tutumu ev içerisinde ve kendi odasında değişiklik göstermektedir. Buradan da bireyin mekânsal değişimlere açık olduğu fakat her mekân için farklı bağdaştırıcı çalışmaların gerekliliğinden söz edilebilir.

2. *İletişim Aygıtlarını Negatiften Pozitive Yönlendirebilme:* Otizmli birey süreç içerisinde bağırmanın, bir şeyler fırlatmanın negatif bir tutum olduğunu kavramaya başlamıştır. Ani iletişim ataklarına hazır olmadığına bunu istemediğini,

-çık,

-çık dışarı,

-sana dışarı çık diyorum,

-çıkarmısın?

bağlamında kipler kullanarak ve konuşarak sürece hazır olmadığını belirttiği düşünülmektedir. Buda bireyin davranış gelişimini eğitim yolu ile kavrayabileceğini göstermektedir. Nitekim Tablo:2’de görüleceği üzere, bir yıllık çalışma süresinin genelinde bireyin ani iletişime istekli olmadığı görülmüştür.

Tablo 2. Bireyin Ani Sosyal İletişimi Sürdürebilirliği

SORUN	AY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Bireyin Ani Sosyal İletişime İstekliliği	+											+	+
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

Açıklama: Yukarıdaki tablo nicel bir veriyi yansıtmamaktadır. Bireyin çalışmanın gerçekleştiği on iki ay boyunca yapılan faaliyetler sırasında, sosyal iletişimi ne kadar sürdürebildiği verilmiştir. (+) Sembolü geliştirilebilir davranışı (-) sembolü tepkisel davranışları işaret etmektedir. Tabloda beş evreden oluşan çalışma raporlarının sonuçları ve çalışma formlarının çıktıları dikkate alınmıştır.

Buna göre birey ilk on ay faaliyetler sırasında karşılaştığı iletişimi sürdüremediği çalışmanın son iki ayında faaliyetten kaynakların gereksinimler neticesinde iletişimi sürdürebildiği düşünülmektedir.

3. *Ritmik Tını ve Melodik seslerle Kullanılan Enstrümanların Birey Üzerindeki Pozitif ve Yapıcı Etkisi:* Çalışmanın birinci, ikinci evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, bireyin Orff-Schulwerk yöntemi içerisinde kullanılan materyal ve enstrümanları kullanmakta bir problem yaşamadığı görülmüştür. Bu enstrümanları tanımadığı bir kişi ile kullanabilmekte, dinlediği müziğe eşlik edebilmekte, hatta sevdiği melodileri mırıldanırken enstrüman değişiminde bulunabilmektedir. Nitekim çalışmanın birinci, ikinci evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, birey ritmik faaliyetler ile güçlü dönütler verebilmektedir. Tablo:3’de bireyin bu çalışmalara verdiği olumlu tepki görülmektedir.

Tablo 3. Ritmik ve Meloritmik Çalışmaların Kullanılabilirliği

SORUN	AY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ritmik Meloritmik Çalışmaların Kullanılabilirliği	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	-												

Açıklama: Yukarıdaki tablo nicel bir veriyi yansıtmamaktadır. Birey ile gerçekleştirilen temel ritmik ve melodi tabanlı ritmik çalışmaları (bkz: Birinci Evre Raporları) verilmiştir. (+) Sembolü geliştirilebilir davranışı (-) sembolü tepkisel davranışları işaret etmektedir. Tabloda beş evreden oluşan çalışma raporlarının sonuçları ve çalışma formlarının çıktıları dikkate alınmıştır. Buna göre bireyle gerçekleştirilen on iki aylık çalışma sırasında yapılan temel ritmik ve meloritmik tabanlı tüm çalışmalardan dönüt alınabilmektedir.

Bu da göstermektedir ki; birey, müzik aracılığı ve beden dili ile bazı durumlarda başaramadığı etkileşimi gerçekleştirebilmektedir. Yani; yeni ve ani iletişime açık olabilmektedir.

4. *Elementer Yapı (Grup İçi Faaliyetler):* Uzun bir hazırlık döneminden sonra sürece girilebilmiştir. Bu süreçte ikili iletişimden çok üçlü, beşli hatta daha fazla sayıda yeni iletişim aygıtları ile bireyin karşılaşması sağlanmıştır.

5. *Meloritmik Yapı*: Tamamen Orff-Schulwerk yöntemi enstrümanları ile Orff müzik terapi tekniğinin çıktıları birleştirilmiştir. Çalışmanın birinci, ikinci evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, süreç; tema-etkinlik, çalışma, oyun bağlamında doğru tını ve notayı seslendirme, müziğin gidişatına göre durma, yürüme, selamlaşma komutlarını yerine getirirken, aynı anda grup içinde uyumlu hareket etme ve kullanılan Orff-Schulwerk çalgılarının ritmik ve melodik boyutunu işleme üzerinedir. Süreç bir hareket bütünüdür (oyun) otizmli birey için yeniden işlenmesi ve analiz edilmesine dayanır. Bu sürece yaklaşık on bir aylık bir çalışma sonucunda birden çok tekrar ve her tekrarın farklı normlarda olmasına dikkat edilerek ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmalar otizmli bireylerde oral kabiliyetin, motor hareketliliğin kısa vadede geliştirilemeyeceğini fakat fizyolojik olmayan davranışların geliştirilebileceği üzerinedir. Bireydeki davranış eksiklikleri öğrenme yolu olarak ele alınmalı ve şartlanma, devingen hareketlerin yinelenmemesini dikkat edilmelidir. Bu da müzik terapinin Orff-Schulwerk yöntemi ile kullanımını önemli kılmaktadır. Çünkü sistem; hareket, oyun, şarkı, buluşçuluk, drama, grup içi iletişim, elementer ve temel öğrenme tekniklerini barındırmaktadır. Otizmli bireylerle birçok tekniğin işlenmesi uzun zamana yayılmakta ve bireyler her zaman başarılı olmamaktadır. Tek denekli deneysel araştırma sırasında çalışılan temel motor becerilerine sahip otizmli çocuk bireyde bu çalışmaların mümkün olduğu görülmüştür. Çalışmanın birinci, ikinci evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, bireyin o gün içinde bulunacağı yapıya göre süreç değiştirilmekte, yavaştan hızlıya giden bir süreç yerine dalgalı bir süreç baz alınmaktadır. Bu sistem çalışmanın üçüncü, dördüncü ve beşinci evrelerinde de kullanılmıştır. Bu bakımdan Orff-Schulwerk yönteminin pedagojik müzik öğretileri, pedagojik müzik terapi teknik ile kullanılarak daha üst düzeyde bir davranış gelişimini mümkün kıldığı düşünülmektedir.

Otizmli bireylerde davranış değişikliğinin anlamlandırılabilmesi için şartlanma, devingen hareketler ve mekân kavramlarının incelenmesi gerekmektedir.

- Şartlanma: Otizmli bireylerde var olan davranışın yerine başka bir davranışın öğretilmesi sonucu yeni şartlanmalara yol açtığı bilinmektedir.
- Devingen hareketlilik: İstenmeyen davranış biçimi olarak adlandırılan

bu eylemler Stereotipik davranışlar olarak literatüre geçmiştir. Bu davranış biçimleri farklı iletişim sembolleri olarak da düşünülmektedir.

- Mekân: Çalışılan otizmlili bireyin, mekânları davranışlar ve bireyler ile özdeşleştirirdi, bildiği bir mekânın o mekâna atfettiği kişi ile anlam bulduğu görülmüştür. Servise tanıdığı şoför olmadan binmemek, mutfakta annesi olmadan yemek yememek gibi davranışları sergilediği bireyin eğitmeni tarafından iletilmiştir. Tek denekli deneysel çalışma sonuçları göstermektedir ki, otizmlili bireyin çalışmada kullanılan yöntemle, mekân yönetimini kavrayabildiği, mekân yönetimini doğru algılayan bir bireyin ise iletişim becerilerini geliştirmesinin mümkün olduğu düşünülmektedir. Birey bulunduğu odayı kendi güven çemberi olarak kabullenmiş bu çembere yeni girecek bireyler konusunda çok seçici davranmaktadır. Çalışma sırasında bireye, mekânına eğitimcisi eşliğinde yeni bireylerin gelmesini özümsemesi sağlanmış, son aşama olarak ise kendi mekânında tanıdığı hiçbir birey olmadan, yeni bireylerin odaya girmesine tepkisel davranmaması özümsetilmiştir. Farklı mekânlarda yapılacak çalışmaların farklı sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Kademeli olarak etkileşimli aktivitelere geçmek bireyde bir ihtiyaç doğurmuş ve birden fazla bireyin varlığını gerektiren müzik çalışmalarında, ihtiyacını karşılamak için yeni bireylerin varlığına pozitif tepki verdiği düşünülmektedir.

Görüldüğü üzere müzik terapide Orff-Schulwerk yönteminin kullanımı ile otizmlili bir bireyin iletişim becerileri, davranış gelişimin geliştirilmesi mümkündür. Çalışmanın diğer evre rapor ve formlarının destekleyicisi olan birinci, İkinci evre raporları ve formları incelendiğinde çıktılarının bu yönde olduğu görülmektedir (Bkz: Birinci, İkinci Evre Rapor ve Formları).

*BİRİNCİ EVRE

*Bireyi Tanıma, Tanışma, Orff-Schulwerk Elementer Müziğe Giriş ve Temel Çalışmalar.

Tek Denekli Deneysel Çalışma Elemanı: otizmli çocuk birey Doruk büyük ve ince motor becerilerine sahip, okuma yazma bilmekte ve temel matematik işlemlerini çözebilmektedir. Otizmli çocuk bireyler ve engelli bireylerle nadir iletişim kuran birey, eğitimine eğitmeni (öğretmeni) ile kendisine ayrılan odada devam etmektedir. Ailesi bireyin müzik aletleri ile tanıştığını fakat çalışmalarında devamlılık elde edilemediğini belirtmiştir. Etik kaideler çerçevesinde bireyin soyadı sadece ebeveyn izninde geçmektedir.

EYLÜL 2012

BİRİNCİ ÇALIŞMA 03 EYLÜL 2012 SAAT: 13.00- 16.00

Birey ilk karşılaşmada tepkisel bir tavır sergilemiş,

-Bu kim?

-Git buradan.

-Kimsin sen!

-Ne istiyorsun?

kelimelerini defalarca tekrarlamıştır. Bireyle ilk dakikalarda fiziki temasa girilmemiş, “Merhaba Doruk birlikte müzik dinleyeceğiz, birlikte oyunlar oynayacağız, ben senin dostunum, sana zarar vermeyeceğim sadece seninle tanışmak istiyorum” gibi telkin edici kelimeler kullanılarak pozitif iletişim kurmaya çalışılsa da, eğitmenine karşı tepkisel davranışlar sergilemiştir. Eğitmeninden bir tepki alamayınca duvarlara vurmaya ve dolabındakileri yere atmaya başlamış, ancak bu sırada birey ondan istenilenleri yerine getirmiştir. Örneğin; çalıştırıcı tarafından bireye verilen müzik CD’sini bilgisayara yerleştirmesi istendiğinde bunu yapmış, birey istediği parçayı seçmiş, müzikle birlikte sakinleşmiş ve masaya oturmayı kabul etmiştir. Sonrasında bireye sakinleştirici ve güven aşılayıcı sözler kullanılmıştır.

-Dorukçuğum tekrar merhaba tanışalım mı?

-Senin adı ne?

-Burak.

Sonraki aşamada geçen ilk konuşma anne ve babasının isimleri olmuştur. Nerede olduğumuzdan bahsedilmiştir. Birey öğretmenin de sınıfta olduğundan ve ayrılmayacağından emin olduktan sonra ona dokunulmasına izin vermiştir.

-Doruk saçların çok güzel dokunabilir miyim?

-Sana sarılmak istiyorum, izin verir misin?

-Sen de bana sarılmak ister misin Doruk?

Birey bütün bu istekleri isteyerek yerine getirmiştir. Akabinde bireye bazı Orff çalgıları tanıtılmaya başlanmıştır (El zili, tahta kastanyet ve saplı el zili). İlk ilgisini çeken kastanyet olmuştur. Birey müzik aletlerini önce sapından tutarak döndürmeye başlamış fakat diğer kastanyetten nasıl ses çıkaracağıının gösterilmesi ile her iki kastanyet ile ritmik olmayan sesler çıkarmaya çalışmıştır. Akabinde saplı el ziline yönelmiş bu çalgı aleti bireyde devingen-stereotipik davranışları uyardığı ve belirli bir hareketi yaklaşık 30 saniye sürdürdüğü görülmüştür. Bu sırada bireyin kendisini odak noktası hissetmemesi için öğretmeni ile konuşmaya başlanmıştır. Bu sırada bireye el zili uzatılmış fakat ilk olarak çekindiği görülmüştür. Bunun üzerine bireyin öğretmenine “*öğretmenim siz de bize eşlik eder misiniz?*” diye sorulmuştur. Birey el zilini öğretmenin kolunda asılı ve ses çıkarır halde gördükten sonra koluna takarak ses çıkarmaya razı olmuştur. Burada görülen aynı hareketi birçok kere tekrarlama eylemi kastanyette çok az ve el zilinde ise hiç görülmemiştir. Bu süreç bireyin saplı el zilini tanıtılmadan eline almasına ve diğer her iki aleti önce tanıtarak ya da uygun yöntemler ile gösterdikten sonra aletleri çalmasına bağlanmaktadır. Akabinde bireyle bilgisayardaki müzikler hakkında konuşulmuş ve buraya kadarki aşamalarda bireye dokunma teması sürekli sürdürülmüştür. ilk çalışma bu aşamada bitirilmiştir. Odadan çıkarken bireyle tekrar görüşmek istenildiği söylenilmiştir. Cevap olarak “*Hayır*” dönütü alınmış fakat onu çok sevdiğimiz onunla haftada bir kere görüşmek istediğimiz yinelendiğinde birey bu isteği kabul etmiş ve öğretmenine de teşekkür edilip odadan çıkılmıştır.

Çalışmanın Hedefleri:

Tanışma ve birey üzerindeki motor ve iletişim becerilerinin boyutlarını gözlemlene, bireyin yeterliliklerini kavrama.

Çalışmanın Değerlendirmesi:

Bireyle direkt iletişime geçilmede zorluklar yaşanmış, fakat Orff çalgıları ile verilecek küçük yönergelerle, çalınan enstrümanlarla ve dinletilen müziklerle temel iletişime geçebileceği gözlemlenmiştir. Görme, hissetme, kavrama, karar verme yetilerine ve matematiksel, müziksel zekâyâ sahip olan bireyle farklı kavram çalışmalarının yapılabileceği gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 1. Bireyin İlk Karşılaşmada Gösterdiği Tepki

Sonuç:

Müzikte bilim, doğa ve sosyal olgular iç içe geçmiştir. Sosyal olgunun bir parçası olan iletişimin kaynağına ulaşmak için Orff-Schulwerk yönteminin unsurları olan ritimsel, bedensel, dengesel yönerge ve iletişim oyunları ile beş evreden oluşan çalışmanın istenilen hedefe ulaştığı görülmüştür.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 1.Evrenin görselleri ve 1. Evrenin kayıtları CD'si.

İKİNCİ ÇALIŞMA 10 EYLÜL 2012 SAAT: 13.00- 16.00

Bireyin çalışmaya isteksiz ve tedirgin başladığı gözlemlenmiştir. Öğretmeni onu bugün bir çalışma olacağı yönünde telkinler ile hazırlamış fakat masaya oturmak konusunda öğretmene tepkisel davranışlar sergilemiştir. Sonuç olarak hareketli

ritmik ve melodik müziğin CD den çalınmaya başlaması ile sakinleşmiş ve odaklanmayı başardığı görülmüştür. İlk çalışmanın bireyde uyandırdığı gerginlik ve yabancılaşma duygusu gözlenmemiştir. Çalışma boyunca kendisini yönlendirilecek olan verileri ve komutları algılamaya ve uygulamaya istekli olduğu görülmüştür. Kendisine verilen çikolatayı hevesle almış ve çalışma sırasında ayranını içmeye devam etmiştir.

Çalışmanın Hedefleri:

- Ritim duygusunun bireydeki gelişimini belirlemek.
- Yeni nesnelere ilginin boyutunu belirlemek.
- Farklı ses tonlarında ses veren enstrümanlara tepkisini belirlemek.
- İkinci farkı bir birey ile çalışırken bireyin algı düzeyi ve iletişimin devamlığını belirlemek.

Çalışmanın Dinamikleri:

Çalışma müziğinde etkisi ile sakin ve iletişim aygıtları açık bir şekilde başlamıştır. İlk olarak müzik eşliğinde 4'lük notalardan oluşan iki zamanlı bir ritim verilmiştir. Birey ritmik yapıyı hızlı kavramış ve dikkatini bu çalışmaya uzun bir süre yönlendirebilmiştir. Ritmik algısının yüksek olması, bir sonraki çalışma yönergesine geçilmesini sağlamıştır. Bu evrede birey vurmali bir çalgı olan ve ritmik-melodik seslere imkân sağlayan ksilofon ile tanıştırılmış enstrümana ilgisi ve kavrama yetilerinin kuvvetli olduğu gözlenmiştir. Bu sürede hızlı yönergelere cevap vermiş, istenilen ritim tartımlarını yerine getirmiş ve ilk defa gördüğü bu enstrümanı kavrama isteğini açıkça belirtmiştir. Aynı uygulama ikinci ve yeni olan üçgen enstrümanda da tekrarlanmış kavrama, motor algı, refleks ve iletişimsel yetenek gerektiren bu enstrümanda ksilofon ile aynı olan yönergeleri yerine getirmiştir.

Bireye iletişim aygıtlarının sınırını ölçmek için, peş peşe dört yönerge verildi.

- Enstrümanı kavrama,
- Enstrümanı ritim ile çalma,
- Elindeki enstrümanın adını ve bir önceki enstrümanın adını tekrarlama,

- Somut kavramlar olan büyüklük-küçüklük, iç-dış kavramların enstrüman üzerinde kavrama, yönergelerinde başarılı dönütler alınmıştır.

Fotoğraf 2. Çalışmada Kullanılan Ritmik Enstrümanlar

Bunların akabinde görme, duyu ve kavrama algılarını güçlendiren ritmik melodi çalışmasına geçilmiştir. Çalışmada sol-sol-la-la-sol notaları ksilofonda çalınıp bireyinden tekrarlaması istenilmiştir. Çalışmanın bir diğer uzantısı olan ve çalma sırasında hece tekrarlarını kapsayan faaliyete geçilmiş fakat bu çalışmadan verim alınamamıştır. Bireyin uzun ve sıralı cümleleri sadece annesi ile gerçekleştirdiği, akraba ve çevresindeki diğer insanlar ile belirli sınırlar çerçevesinde bunu yaptığı eğitmeni tarafından aktarılmıştır. Birey çalışmanın son basamağında istenilen yönergelere “Hayır” kelimesi ile cevap vermeye başlamış ve iletişim akışını kapatmıştır. Otizmlili bir bireye nota öğretmek yerine notanın somut sembolü olan şekilleri göstermek özdeşleştirmeyi kolaylaştırmakta (her nota için ayrı bir kuş resmi yâda renk gibi) ve eğer mümkün ise tekrarlatma çalışmaları yapmak daha faydalı olmaktadır. Çalışma sırasında bu uygulama şu şekilde gelişmiştir. Dinlenen müzikle birlikte müziğe eşlik etmek ve bunu bir üçüncü birey ile yaparken resimli müzik kitabı ve oradaki soyut çizgi, karakterler ve notların algılatılabilirliği üzerine dinlendirici bir çalışma yapılmıştır. Sonuç olarak bu çalışma ile bireyin tekrar aktif iletişime cevap verdiği gözlemlenmiştir. Çalışmanın son ayağında ikili enstrüman çalışmasına başlanmış, verimli geçen teknik bir çalışma olmuştur.

Fotoğraf 3. Nota Çalışması

Fotoğraf 4. Çalışmanın Gerçekleştirildiği Birey

Fotoğraf 5. Kullanılan Materyaller

Fotoğraf 6. Kullanılan Materyaller

Ritmik Enstrüman Çalışması:

Şu ana hatlardan oluşmaktadır:

- Çalıştırıcı ksilofon çalar, hedef birey ona üçgen enstrümanı ile eşlik eder. Eşlik belirli aralıklar ile çalıştırıcının yönergelerine göre çalınır.
- İlk olarak ksilofonda ki bir melodiye hedef birey bir 4'lük vuruş ile eşlik eder.
- İkinci olarak ksilofonda daha karmaşık ritmik bir melodi verilir ve hedef birey buna iki adet 4'lük vuruş ile eşlik eder.

Çalışmanın Değerlendirilmesi:

Bireyin aktif olarak iletişime dâhil olması, çalışmanın olduğu gün pozitif bir enerjiye sahip olması, çalışmanın gidişatını olumlu yönde etkilemiş ve belirlenen hedeflerde tam bir sonuç sağlanmıştır.

Sonuç:

Birey ile yapılan ritmik enstrüman çalışmasının motor hareket gelişiminde ilerlemeye yol açabileceği düşünülmektedir. Bireyle yapılan enstrüman çalışması sonucunda, aktif ve düzenli ritmik vuruşlara bireyin sistematik tepki verdiği gözlenmiştir. Buna ek olarak çalarken karşıdan gelen yoğun iletişime kendisini kapatmaması ve onun bir parçası olduğunu göstermesi özellikle ritmik çalışmaların otizmlili bir bireyde iletişim aygıtlarının anlamlandırılması konusunda fayda sağlayabilirliğini göstermiştir.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Orff-Schulwerk yönteminde oluşturulan ritimsel algılama ile yeni nesnelere dokunarak ve duyarak anlamlandırılması, seri verilen yönergeler aracılığı ile de kavramları kavrama bilinci hedeflenmiştir. Küçük müzikli oyunlar ve sergilenen konuşma yönergeleri ile bireydeki sosyal beceri ve iletişim birimlerinin gelişimi hedeflenmiştir.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 1.Evrenin görselleri ve 1. Evrenin kayıtları CD'si.

ÜÇÜNCÜ ÇALIŞMA 17 EYLÜL 2012 SAAT: 13.00- 16.00

Bireyin bugün hasta olduğu gözlemlenmiştir. Hastalık nedeniyle çalışmaya pek istekli olmamıştır. İlk söylediği cümle “*Sen kimsin?*” olmuş, fakat öğretmeninden bu tepkinin aslında bedenen hissedilen rahatsızlığın bir getirisi olduğu öğrenilmiştir. Ardından sınıf tahtasında öğretmeni ile çalıştığı Türkçe metin incelenmiş ve öğretmenin, bireyi çalışmaya iştirak etmesi konusunda ricada bulunmasıyla çalışmaya başlanmıştır.

Çalışmanın Hedefleri:

Çalışma boyunca ritim aracılığı ile iletişim gerekliliğini bireyde uyandırmak ve iletişim aygıtlarının doğru kullanılabilirliğini sağlamak hedeflenmiş, özellikle;

- Beden dilini sık kullanmak,
  - Dokunma ile birey arasında bir bağ oluşturmak,
  - Yüksek olmayan fakat olgun ve buyurgan bir ses ile çalışmanın sürdürülmesi gibi konulara önem verilmiştir.
1. Bireyin taklit yolu ile öğrenebilirliği ve sürecin sürdürülebilirliği,
  2. İkili çalışmanın yanında üçlü bir çalışma ile ileriki aşamada işlenecek olan grup içi iletişim etkinliğinin birey üzerindeki etkisi erken bir çalışmayla incelenmesi,
  3. Nesnelere seslerine karşı olan ilgisi ve yön duygusunu işlevselliği hedef olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın Akışı:

İlk olarak öğretmenin ostinato bir ritim tutması istenilmiştir. Bu sırada bireyin bir önceki çalışmadan hatırlayacağı ksilofon çalgısını tekrar kavraması, sesini duyumsaması sağlanmış ve tekrar ritim dinamikleri ile aktif katılımı sağlamak için bir yönerge çalışmasına başlanmıştır. Öğretmeden gelen ostinato ritim ile ksilofonda düzenli ve melodik sesler çıkarması sağlanmış ve ilk çalışmanın aksine iki değil üç kişilik bir çalışma yapılmıştır. Çalışma boyunca sürekli çalınan notalar tekrar edilerek bir bellek oluşumuna yardım edilmiş, daha sonra 8'lik ve 16'lıklardan oluşan, "SOL-LA-SOL-LA-Sİ-Sİ-DO" basit ezgisine öğretmenin çaldığı ostinato ritme uyarak yönergeyi yerine getirmesi istenmiştir. Akabinde nota oyununa geçilmiş, "G-A-B" gibi harflerin "SOL-LA-Sİ" notaları olduğunu kendisine gösterilmediği halde tekrarlamıştır. Üç kişilik bir grup çalışmasıyla yukarıda bahsedilen temel melodiyi hiç zorlanmadan tekrarlamıştır. Son çalışma karar verme potansiyeli üzerine olmuştur. Ksilofondan çıkan seslerin tizleşip-pesleşmesine yönelik algılanmasında bireyin seslerin yönü konusunda karar vermede zorlandığı görülmüş ve çalışma sonlandırılmıştır.

Fotoğraf 7. Çalışma Materyali

Fotoğraf 8. Çalışma Materyalleri

Ritmik Enstrüman Çalışması:

Çalışma taklide dayalı ve dinamik aygıtları güçlendirmeye yönelik ritmik-melodik (meloritmik) bir enstrüman olan ksilofon ile gerçekleştirilmiştir. Ksilofon duyma-dokunma-görme duyularını aynı anda çalıştırırken, melodik bir ritmik enstrüman olması onu bireyin motor davranışlarını da beklenen düzeyde etkileyebilmektedir. Bunlar;

1. ikinci bir birey ile kontak halinde olma,
2. Hızlı iletişim kurma,
3. Ritmin yanında melodik uyuma dikkat ederken konsantrasyonunu güçlendirme,
4. Verilen yönergeleri aynı anda uygulayabilme fonksiyonlarıdır.

Gerçekleşen karşılıklı iletişim sırasında öğretmenin de ostinato temel ritim eşliği, bireyin dışarıdan gelen farklı belirleyicileri negatif birer unsur değil, iletişimin farklı boyuttan birer ferdi olduğunu görmesini sağlamıştır. Bu yönergenin eşlikli (acompaniment) çalışmalara giriş bakımından faydalı olduğu görülmüştür.

Çalışmanın Değerlendirilmesi:

Bireyin verilen yönergeye çoğunlukla taklit ederek karşılık vermesi gözlemlenen bir tutumdur. Sıkıldığını ve ilgisizliğini, otizmin genel belirtilerinden

biri olarak kabul edilen ve bir davranış bozukluğu olarak adlandırılan stereotipik davranışları, çalışma sırasında sallanma ve nesnelere döndürme olarak sıkça göstermiştir. Yavaş yönergelerin birey için basit ve kabul edilebilir olduğu gözlenmiştir. Fakat iletişimin sürekliliği ve beklenmedik anda sağlanması için hızlı ve aktif yönergeler ile çalışılması gerekliliği görülmüştür.

Sonuç:

Bireyin izleme ve taklit etme becerilerinin geliştiği fakat bu becerilerin gelişirken herhangi bir sınır çerçevesinde değil de kesik kesik ve zamansız anlamlandırmalar ya da refleksler ile ortaya çıktığı görülmüştür. Bu motor bozukluklara örnek olarak; gösterilen yönergenin çalışma içerisinde yapılamaması fakat başka bir çalışmada gösterilen yeni bir yönerge yerine bir önceki yönergenin sürekli tekrarlanması gözlemlenmiştir. Verilen yönergeden çabuk sıkılma, hızlı ve ani yönergelere heyecan yoğunluğu içinde yaklaştığı görülmüştür. Özellikle tiz ve pes sesler çalışmasında her ne kadar da seslerin inici, çıkıcı boyutunu sesler karşısında anlamlandıramamış olsa da bireyin yapılan faaliyete aktif olarak katılması iletişim becerisini geliştirecek iletişim dinamiklerinin kanıtı olduğu düşünülmektedir. Örnek olarak; gerçekleştirilen üçlü çalışmada hiçbir dış etmeden rahatsız olmadan yönergelere açık olması ve beklenen boyutta iletişim kurması verilebilir. Bireyin eğitimini stereotipik davranışların sıklığının ve belirli yönergelerde gerçekleşen tepkisel tutumlarının gün içerisindeki rahatsızlığından kaynaklandığını belirtmiştir.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Orff-Schulwerk yönteminde “Essential Behaviour” olarak adlandırılan ve “Temel Gerekli Davranış” olarak dilimize çevirilen kavramda, bireyin müziğe beden, bütün aktif duyu ve duyular ile katılması ve bunun formal eğitim yolu yerine non-formal eğitim materyallerinin tercih edilerek uygulanması tavsiye edilmektedir. Çalışma sırasında sürekli bir belirteç olarak bazı ostinato cümlecikler seçilmiş, bunlar çalışmanın içerisinde seslendirme oyunları olarak işlev kazanmıştır. Müziğin amaçtan ziyade, araç olarak kullanılabilirliği Orff-Schulwerk kavramının da aynı alana hizmet eder olmasına yol açmıştır. İlk evre çalışması sırasında kullanılan bütün ritim enstrümanları, kavramalar, yönergeler, temel melodik ya da ritmik yapılar ve oyunlar bu yaklaşımın birer ürünüdür.

İletişim aktif ve planlanmadan yapılan doğal bir sirkülasyondur, bu yüzden otizmlili bireye ezberletmek yerine, belirli bir bellek oluşturma yoluna gidilmesi ve bu yolda aşağıdaki duyuların;

- Dokunma,
- Hissetme,
- Kavrama,
- Anlamlandırma,
- Yerine koyma,
- Kontrastlaşma,
- Kontak kurma,

peş peşe birden çok ve hızlı yönergelerin devreye girmesi doğru olacaktır.

Bahsedilen bütün çıktılar Orff-Schulwerk yönteminin pedagojik olarak işlenmesinde büyük yer tutmaktadır.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 1.Evrenin görselleri ve 1. Evrenin kayıtları CD'si.

DÖRDÜNCÜ ÇALIŞMA 24 EYLÜL 2012 SAAT: 13.00- 16.00

Birey ile çalışma geçen haftadan getirdiği rahatsızlığın gölgesinde başlamıştır. Daha iyileşememiş, rahatsızlığını “uuuuuu-aaaaaaaaaaaa” gibi seslerin yanında çeşitli, kesik, anlamsız heceler ile dile getirmiştir. Fakat hastalığa rağmen aktif ve sosyal algılarının güçlü olduğu gözlemlenmiştir. Bu sürede bireyin alışkanlıklarının bozulması sonucu meydana gelen ilk tepki atağına şahit olunmuştur. Eğitimciden alınan bilgiye göre her gün düzenli olarak çalıştığı bilgisayarı düzenli olarak çalışmıyor bu da bireyde bir tedirginlik, suçlama ve panik duygularını tetikliyordu. Çalışmadan hemen önce öğretmenine hem çığlık atarak hem de ellerine ve kollarına vurarak bunu belli etmiştir. “*Sen yaptın, -Lanet olsun, -Tamir et şu lanet makineyi,*” şeklinde emir ibareleri kullanırken nesnelere sertçe vurma, atma, zarar verme, çığlık atma ve anlamsız uluma gibi ani reflekslerin eşliğinde çalışmaya başlanmıştır.

Çalışmanın Hedefleri:

- İkili kombinasyonun gelişimini gözlemlemek (iki ayrı enstrümanı iki ayrı baget ile çalma).
- Doğaçlama kabiliyetinin dinamiklerini gözlemlemek.
- Sağ-sol el uyumunu ve koordinasyonu gözlemlemek.
- Motor gelişimindeki seriliği enstrüman boyutunda incelemek.

Çalışmanın Akışı:

Bireyin eğitimciden vurma bloğu ile eşlik etmesi rica edilmiştir. Bu sırada birey ilk önce kendi doğaçlama yeteneğini göstererek her iki ksilofona aynı anda hâkim olabileceğini, sağ ve sol algı ve motor kombinasyonunda çok derin bir hâkimiyetsizlik olmadığını göstermiştir. Yapılan çalışmanın devamında ardı ardına gelen seri ve melodik ritim kalıpları örnek olarak bireye gösterilmiş, birey tamamen dikkatini toplamış ve verilen bu seri yönergeyi yapmaya başlamıştır. Yönergeyi yaparken birey büyük bir enerji sarf ettiği gözlenmiştir ve hızlı derecede çıkıcı notalara ksilofonun bageti ile vurmıştır. Bu sırada aşırı derece tepkisel davranan birey, çalıştırıcının sözlerini tekrarlamaya ve elindeki bageti sertçe masaya vurmaya başlamıştır. Dikkati dağılan birey ile tam bir çalışma yapılamayacağı görüldü çünkü bütün dikkati, bozulan bilgisayardaydı.

-Doruk sen şarkı söyleyebiliyor musun?

Sorusuna cevap alınmamış, bunun üzerine öğretmeni, bireyin keyifli iken şarkı söyleme, eşlik etmek, taklit etme ve tekrarlardan hoşlandığını iletmiştir. Görüldüğü gibi bunlar konuşma aygıtlarına zarar vermeyen, ileri derecede belirli bir yetersizliği olmayan her otizminin yaptığı devingen ve sürekli hareketlerdir. Çalışma istenilen hedeflere ulaşıldığı inanılarak bitirilmiştir.

Ritmik Enstrüman Çalışması:

Çalışma iki ksilofon ve bir vurma bloğundan oluşmaktadır. Vurma bloklarının özellikle bireyin kas gelişimine etki sağladığı bilinmektedir. Orff-Schulwerk yönteminde var olan ses-beden-hareket bütünlüğü çalışmalarında özellikle ksilofon ve metalofon kullanılarak bireylerin bir devingenlik ve sosyal bilgi

akışında olmaları sağlanır. Ksilofona melodik-ritmik bir çalgı olarak önem verildiği için çalışma da pekiştirici olarak kullanılmıştır. Buna ek olarak kavrama yetisini güçlendirici renk öbekli çalışma da geçiş evresi olarak devreye sokulmuştur.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Drama ve dans, her mekânda bireye kendiliğinden hareket etme arzusu verir ve onu bedensel, duygusal tepkimeler konusunda olumlu yönde etkiler. İlk evre çalışmalarında belirli bir mekân çevresinde hareket edilmiş ilk olarak bireyde özümseme ve anlamlandırma duyularını yönlendirmeye çalışılmıştır. Çalışma sırasında birey ile yapılan inici-çıkıcı hareketler, onu tetikleyen devinimler ve hareketsel yapı Orff-Schulwerk yönteminin ilk iskelet yapısıdır. Bu iskelet çalışmalar Orff-Schulwerk yöntemi bağlamında daha sonraki aşamalarda yapılacak çalışmalara mekânda bir özgürlüğe, doğaçlamaya ve grup içi dinamizme zemin hazırlayacaktır.

Sonuç:

Her birey yenilikler karşısında bir yabancılaşma, tanıma, alışma ve özümseme dönemi yaşar. Fakat sosyal iletişim yolu ile öğrenilecek verilere nerede ise kapalı olan otizmlili bireyde süreç farklı işlemektedir. Sabırla işlenmesi gereken bu süreçte görülmüştür ki birey aktif ve dinamik olarak verilen önermeleri yerine getirmektedir.

Çalışmanın Değerlendirilmesi:

Bireyin fiziksel yorgunluk ve ruhsal hali, çalışmanın süresini kısalttığı fakat veri toplama ve hedeflere ulaşılması bakımında verimli bir çalışma gerçekleştiği görülmüştür. Süreç sonucunda harekete ve devinime dayalı çalışmaların başlamasının gerekliliği anlaşılmıştır.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 1.Evrenin görselleri ve 1. Evrenin kayıtları CD'si.

Fotoğraf 9. Teknik Çalışma

Fotoğraf 10. Çalışmanın Materyalleri

Birinci Evrenin Sonu:

Bireyin Gelişimi Hakkında Bireyin Eğitmeni ile Yapılan Görüşme:

Birinci evrenin sonunda bireyin çalıştırıcısı ile yapılan çalışmaların çıktıları incelenmiştir (bkz: Birinci Evre Formu). Eğitmene ilk evrenin değerlendirilmesi ve çalışmanın bireyde gözle görülür farklılıkları ve doğabilecek zararları sorulmuştur. Bireyin özellikle çalışmalardan sonra karşılaştığı yeni insanlara olumlu bir tutum sergilediği, ilk gün gösterdiği tepkisel fiziki davranışlarında bir azalma olduğu,

- Sen kimsin?
- Seni istemiyorum,

- *Çık dışarı,*

şeklinde iletişim yönü ağır tepkiler verdiği belirtilmiştir. Buna ek olarak da bireyin çalışmaları çok heyecan ile beklediği belirtilmiş, genel iletişimler kurduğu söylenmiştir. Birey ile ilk defa böyle bir çalışmanın yapıldığı ve özellikle müzik çalışması esnasında, tepkisel davranışlardan uzaklaştığı belirtilip, grup içi müzik çalışmalarına başlanarak bireyin yabancı bireyler ile uyumu ve iletişimi konusunda bir çalışma yapılabileceği vurgulanmıştır.

Birinci Evrenin Çıktıları:

Beş evreden oluşacak çalışmanın ilk evresi istenilen verilerin toplanması ve beklenen hedeflere ulaşılması bağlamında başarı ile bitirilmiştir. Çalışmanın temeli; bireyin bedensel ve zihinsel kalıtımsallıklarının müzik boyutunda incelenmesi, iletişim aygıtlarının sürdürülebilirliğini görmek, istenilen minimum çalışma ile enstrüman çalarak bedensel motor aygıtlarının incelenmesi, sürdürülebilir mekanizmaların tespiti ve bu oluşumların temel iletişimde açacağı yolları görmek ve daha sonra yapılacak geniş kapsamlı çalışmalara zemin hazırlamaktır (Bkz: Birinci Evre Gözlem ve Değerlendirme Formu).

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 1.Evrenin görselleri ve 1. Evrenin kayıtları CD'si.

Birinci Evre

Gözlem ve Değerlendirme Formu

Birinci evre gelişim raporuna ek olarak otizimli bireyin form yönergelerine göre gelişimi doğrultusunda bu form hazırlanmış ve çalışmanın etik geçerlilik boyutunun doğrulanması adına eğitimci ve çalıştırıcı tarafından imzalanmıştır.

Gözlemi Yapan Çalıştırıcı: Burak Sağırkaya

Eğitmen (Öğretmen): Zeynep Çetinkaya

Tablo 4. Gözlem ve Değerlendirme Formu

Hedefler	Kazanımlar	Hedef Davranışlar	Öğrenilmiş Var	Yok, Ya da Gelişmiyor	Gelişme Gösteriyor
Müzik Aletlerini Amaçlarına Uygun Kullanmak	Vurmalı Aletleri Kullanabilme	Sağ Eliyle Çalabilmek	✓		
		Sol Eliyle Çalabilmek	✓		
		İki Eliyle Çalabilmek	✓		
	Nefesli Çalgıları Kullanma	Düdük Çalabilmek	✓		
		Flütü Üfleyerek Ses Çıkartmak	✓		
	Tuşlu Çalgıları Kullanabilme	Sol Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Sağ Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Renk Eşleştirmeleri İle Müzik Yapmak			✓
	Ritim Yönergelerini Kavrayabilme	Tek El ile Tef Sallama (Yukarıda Yanda, Aşağıda, Önde Vb.)	✓		
		Tek El ile Tef Sallayıp Diğer Ele Vurma			✓
		Tek El ile Marakas Sallama	✓		

		Çift El ile Marakas Sallama	✓		
		İki Elde Marakas Sallama	✓		
		İki Elde Tutulan Marakasları Bir Birlerine Vurarak Çalma			✓
		Metalafona Vurabilme			✓
		Kastanyeti Parmakları ile Çalabilme			✓
		Parmak Zillerini Kullanabilme		✓	
	Davul setini kullanabilme	Ayakta Sağ Algı İle Davul Çalma		✓	
		Ayakta Sol Algı İle Davul Çalma		✓	
		Oturarak Sağ El İle Davulda Anlamlı Sesler	✓		
		Oturarak Sol El İle Davulda Anlamlı Sesler	✓		
		Zil Çalarken Sabit Noktaya Yürüebilme	--	--	--
		Ayakta Yürürken Durup Söylenilen Komutları Yapabilme	--	--	--
		Hareket Yönergelerini Ters Orantılı Algılama	--	--	--
		Çaldığı Aleti Bir Diğer Bireyle Çalabilme	--	--	--
		İstenilen Noktayı Ritmik Vurabilme			✓

Ritmik Çalışmalar	Ritmik Yürüyüş Yapabilme	Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme		✓		
		Kollar ve Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme		✓		
		Yürüyüş Yaparken Davula Ritmik Vurabilme	--	--	--	
	Ritmik Vuruş Yapabilme	Çalışma Padına Ritmik Tek Baget ile Vurabilme	✓			
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Sıralı Vurabilme	✓			
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Birlikte Vurabilme			✓	
		Davul ve Zilleri Ritmik Olarak Kullanabilme			✓	
		Tek ve Çift Elle Bongoya Ritmik Vurabilme			✓	
		Çıkartabildiği Sesleri Ritmik Olarak Seslendirme			✓	
	Ritmik Ses Çıkartabilme	Kelime ve Heceleri Ritmik Olarak Sıralayabilme	--	--	--	
		Sayıları Ritmik Olarak Sayabilme	--	--	--	
		Bedenin Hareket Yönergelerine Uygun Kullanabilme	Hareketleri Ritmik Algılama	Söylenilen Şarkıya Söyleme Dinleme ve Hareket ile Eşlik Etme	--	--

		Bir Müzik Boyunca Harekete Katılabılme			✓
		Grup İçinde Ostinato Katılım	--	--	--
		Kendi Buluşçuluğunu Kullanma	--	--	--
Ses Çalışması	Gürültü İçerisinde Ses ile Dikkat Toplama Çalışması	Verilen Sesleri Değiştirerek Dikkat Çekme	--	--	--
		Aynı Seslerin Yüksekliklerini Değiştirilerek Dikkat Toplama	--	--	--
		Müzik Aletleri ile Armonik Sesler Yardımıyla Dikkat Toplama	--	--	--
		Kendi Sesi ile Dikkat Toplama	--	--	--
	Ağız ve Dil Kaslarıyla İlgili Çalışmalar	Dudak Hareketlerini Taklit Edebilme			✓
		Yüz Mimiklerini Taklit Edebilme	--	--	--
		Dil Hareketlerini Taklit Edebilme	--	--	--
	İşitsel Çalışmalar	Duyduğu Sesleri Taklit Edebilme	✓		
		Duyduğu Ritimleri Taklit Edebilme	✓		
	Kavramsal Çalışmalar	Sesini Dinlediği Müzik Aletlerini Bulabilme	✓		
		Seslerini Duyduğu Müzik Aletlerinin Resimlerini Eşleştirebilme			✓

Elementer Dramaturji	Bireysel Alan	Spontane (Anlık Kontrollü) Davranışlı Oyunlar	--	--	--
		Kurallı Basit İletişim			✓
	İkili Alan Kavrama ve Uyum	Spontane İletişimi Sürdürebilme	--	--	--
		Kurallı Basit Hareket Halinde Yeni Bir Birey ile İletişim	--	--	--
	Grup Bilinci ve Eşgüdüm	Gruba Katılabilme Davranışlarını Sergileme	--	--	--
		Kurallara Uyuma ve Grup Uyumu	--	--	--
Metamorfozsal Algı	Söylenilen Nesne Gibi Davranabilme	Grup İçerisinde Anlık Teatral Harekete Uyum Gösterebilme	--	--	--

Tablo 4: Yukarıdaki tabloda çalışmanın I. Evresinde belirlenen Hedefler, Kazanımlar ve Hedef Davranışların gelişim süreci verilmektedir. Tablo etik geçerliliği sağlamak için otizmli bireyin eğitmeni ve çalıştırıcının gözlemleri çerçevesinde ve araştırmanın görsel verilerine dayanarak düzenlenip, imzalanmıştır. Buna göre tabloda altı hedef, on yedi kazanım ve elli dokuz hedef davranış belirlenmiştir. (--) Sembolü çalışmanın gerçekleşmesine zemin hazırlanamadığını, (✓) Sembolü ise ilgili davranış için yapıcı dönüt alındığına işaret etmektedir. I. Evre formu incelendiğinde, bireyin vurmali ve üflemeli çalgıları kullanabilmektedir. Ritmik yönergelerde gelişme gösterebilmektedir. Bireyin hareket yönergelerine ve dramaturjik yönergelerde gelişme gösterememesi dikkat çekicidir.

Gözlem ve Değerlendirme Formu Tarafından Rapor Değerlendirme Modeline Uygun Olarak Doldurulmuştur.

TARİH: 03 EYLÜL 2012

YER: AFYONKARAHİSAR

SAAT: 16.00

BURAK SAĞIRKAYA

ZEYNEP ÇETİNKAYA

Etik Kaideler Göz Önünde Bulundurularak Kişisel Bilgiler Saklı Tutulmuştur.

*İKİNCİ EVRE

*İkinci evre itibari ile gözlemler; materyal, görseller ve kayıtlar yolu sabitleştirilmiştir. Raporlar ay bazında genel aktivitelere yönelik incelenecektir. Bireyin içinde bulunduğu fizyolojik ve psikolojik durumun çalışmaya etkisi ve çalışmanın bu koşullar altında nasıl gerçekleştirildiği ayrıntılandırılmayacaktır.

EKİM 2012

BEŞİNCİ ÇALIŞMA 08 EKİM SAAT: 13.00- 16.00

ALTINCI ÇALIŞMA 22 EKİM SAAT: 13.00- 16.00

YEDİNCİ ÇALIŞMA 29 EKİM SAAT: 13.00- 16.00

Birey ile Çalışma:

Birey ile hareketlilik evresine geçiş olarak adlandırılacak çalışmanın ikinci evresine başlanmıştır. Daha güçlü dinamiklerin kullanılacağı bu bölümde bireyin öğretmeni ile paralel olarak çalışılmıştır. Öğretmen ile bu çalışmanın ayrıntıları konuşulmuş ve birey ile çalışmaya başlanmıştır. Farklı müzik, tür ve ritim tekniklerinin kullanıldığı çalışma başlamadan önce birey tedirginleşmiş fakat müziği duyar duymaz olumlu bir tepkiyle çalışmaya adapte olabilmıştır.

Çalışmanın Hedefleri:

- Tekerleme çalışmalarının kullanılabilirliği,
- Ritmik konuşma çalışmasının kullanılabilirliği,
- Birden çok yönergenin peş peşe kullanımı sonucu gelişecek davranışların incelenmesi, bunlar; dinleme, okuma, ritim tutma, şarkıya eşlik etme, renkli nesnelere devingenliği, müzik eşliğinde notalar ile birlikte sözlerin takibi,
- Verilen resim materyallerin gerçek materyaller boyutunda algı süreci,
- Nesnelere hareket ve seslerini tanımlayabilme süreci,
- Hayal ürünü nesnelere algısal boyutunun tespiti ve kullanılabilirliği,

Fotoğraf 11. Kullanılan Materyaller

Çalışmanın Akışı:

Sefai Acay'ın "Ezgilerle Bilmeceler ve Çocuk Şarkıları" adlı kitabından ilk 8'lik ve 16'lık ritme sahip tekerlemeli bilmece ile çalışmaya başlandı. Tekerlemeler söylenirken aynı zamanda CD'den eşlik olarak müzik dinletildi. Bu sırada aynı ritme ve aynı melodiye başarılı bir şekilde eşlik ettiği gözlemlendi. Ek olarak karşı sayfada bulunan resimler hakkında bilgiler sorulmaya başlandı.

Örneğin:

- Bu ne Doruk?
- Bu kız mı erkek mi?
- Bu meyvenin ağzı olur mu?
- Güneş hiç güler mi?

Resimde insan olarak betimlenilmiş kelebek hakkında sorular soruldu ve kelebeklerin nasıl uçtuğunun gösterilmesi istenildi. Bunu kendi vücut dilince ve başarılı bir şekilde sergiledi. Bu bireyde bir heyecan doğurdu ve aktif beden ile yapılacak çalışmaların birey ile mümkün olabileceği görüldü. Daha sonra sırayla ilk temel tekerlemeler aynı yönerge tekniği ile tekrarlandı ve takip edildi. Burada nesnelere birbirinden ayırt etmede büyük başarı sergilenmiştir. Bir drama tekniği olarak, olmayan elmayı nasıl yediğini gösteriyor olabilmesi bireyin ileri otizmliler arasında yüksek bir yere sahip olduğunun göstergesi olabilir. Yeni gelen eser, kiraz meyvesi hakkındaydı, birey kirazın sadece kitapta gülümseyebileceğini söyleyerek

çalıştırıcıyı ve öğretmenini güldürmüştür. Daha sonra hızlı yönerge metoduna geçildi hayvanlara has olan uzuv kuyruk soruldu. Akabinde:

-Benim kuyruğum var mı?

-Senin var mı?

-Hayvanları sever misin?

Hızlı sorular ile bireyin dikkat ve sabrına bir gönderme yapıldı ve başarılı sonuçlar alındı.

Bir sonraki ritmik eserde soru, kaplumbağaların gerçek hayatta şapka takip takamadıkları idi fakat birey bu soruda ikilemde kaldı ve cevaplayamadı. Bu süreden sonra çalışmanın dinamikleri değişti ve birey bocalamaya başladı. Bunun üzerine yapılan yeni çalışmada müzik eşliğinde ritme uyarak ve sözleri takiple ederek melodik tekerlemeler söylendi. Fakat müzik susturulup tekerlemelerde var olan, cansız nesnelere gerçek hayat ile ilişkilendirmeye başlandığında birey bir kavram karmaşasına düştü ve tepki göstermeye sayfaları aralıksız çevirmeye başladı. Israrla sorular tekrarlandığında dizlerine vurmaya ve müziği göstermeye başladı. Çalıştırıcısından alınan bilgiye göre bu tepki ile bireyin müziği aç ve kitaptan takip edelim demek istediği belirtilmiştir. Çalıştırıcısından alınan bilgiyle bu tarz belirli kesikliklerin her zaman değil de beyninden kaynaklanan nörolojik uyumun doğru iletilemediğinden kaynaklandığını ve zaman zaman bu durumun meydana geldiği öğrenilmiştir. Çalışmalar sırasında sürecin cisimden cisme, nesneden nesneye göre değişiklik gösterdiği kaydedilmiştir. Seri yönergelerden takip, söyleme ve cevaplama evresinin birey tarafından olumlu işlendiği görülmüştür.

Örneğin; dinle, resmi gör, konuş, cevapla, evreleri sorular karşısında bireyde şu şekilde gelişmektedir;

-Bu üzüm,

-Ben seviyorum,

-İnsanlar yer,

-Üzüm konuşmaz,

-İnsan davul çalar,

-Üzüm çalmaz.

Birey melodi, ritim, takip, şarkı ve tekerleme tekniğine ilgiliyle yaklaşmış ve bu aşamada çalışma bitirilmiştir.

Çalışmada Kullanılan Materyaller:

Sefai ACAY “Ezgilerle Bilmeceler ve Çocuk Şarkıları” adlı kitap ve CD’si.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Çalışma sırasında daha önceden hazırlanmış görsel materyaller kullanılmıştır. Bu materyaller, basitten karmaşığa, küçükten büyüğe sıralanmış, bireyin müzik eşliğinde materyaller ile verilen yönergelere uyması beklenmiştir. Nitekim Orff-Schulwerk yönteminin temel fonksiyonlarından biri de göz, hareket ve algı uyumudur. Görsel materyallerin kullanımı sırasında farklı kaynaklardan ve müziklerden yararlanılması yöntemin bir bileşenidir.

Sonuç:

Birey faaliyetler sırasında karmaşık bir yapıya girme eylemi göstermiştir. Bu çıkmazlar, duraklar ve müziğin sakinleştirici yönü ile dinginleştirilmiştir. Çalışma sonucunda var olan bir kavramın örneğin bir kare ya da üçgenin görsel olarak varlığının farkında olduğu fakat bu objeyi başka bir nesne ile anlamlandırmada güçlükler yaşadığı görülmüştür. Bu da şekillerin ve nesnelerin metamorfozsal algı üzerinden birey için kabulünün mümkün olmadığını göstermektedir.

Değerlendirme:

Çalışmaların temeli dokunma ve hissetme üzerine yoğunlaşmıştır. Bireyle aradaki kişisel bölge sıfır noktasına indirilmiştir. Alıştığı fakat korktuğu bir bireyin yanında birey çok farklı tepkisel bir tutum sergilerken, bildiği ve güvendiği bir bireyin yanında daha sakin ve daha uyumlu tepkisel bir tutum sergilediği tespit edilmiştir. Örneğin; bireyin ellerini tutup hem bedensel iletişimi desteklenmiş hem de ödüllendirilmiştir. Bireyin buna izin vermesi güvenmeye başladığını göstermektedir. Çalışmaların sonunda materyal kullanımı müzikten doğa bilimlerine ve ikili sosyal paylaşımına doğru geçmeye başlamıştır.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 2.Evrenin görselleri ve 2. Evrenin kayıtları CD’si.

KASIM 2012

SEKİZİNCİ ÇALIŞMA 19 KASIM SAAT: 13.00- 16.00

Çalışma:

Bireyin eğitmeninden alınan bilgiye göre birey, kasım ayı içerisinde mevsim döneminden kaynaklanan içine kapanık bir yapı içerisindeydi. Ay boyunca kullandığı ilaçların dozajı arttırıldığından, çok fazla aktif eylemler sergileyemiyordu. Genel olarak çalıştırıcı ile vakit geçirerek ve uyuyarak günlerini tamamlıyordu.

Çalışmanın hedefleri:

1. Nesnel uyuma odaklanmak.
2. Bireyle komut arasına üçüncü bir yönerge yerleştirmek.
3. Oral etkileşim yerine görsel etkileşimin, bireyin eylemleri içerisinde yönlendirilebilirliğini incelemek.
4. Motor becerinin, kavrama boyutunu anlamlandırmak.

Çalışmanın Akışı:

Çalışmaya renk kartları tanıtılarak başlandı. Kartların üzerine farklı renkler koyularak ikincil bir yönerge oluşturuldu. Kullanılan kartların her birine bir nesnenin adı verildi. Yani sarı kart davul demek, kırmızı kart çingirak demektir. Bu şekilde ani iletişim sırasında gerçekleşecek mecaz algıya vurgu yapılmak istendi. Birey ilk başta muhtemelen farklı imgesel bir anlam yüklediği bir resmin renginin nasıl olur da her zaman bildiği başka bir nesnenin adı olabileceğini kavrayamadı. Fakat yönergeleri alırken çok da zorlanmadığı görüldü. Bu çalışmada özdeşleştirmenin ve sosyal iletişimde kullanılan kelimelerin gerçek anlamlarından farklı anlamlar içereceğinin farkındalığı hedeflenmiştir.

Ritmik Enstrüman Çalışması:

Çalışmalar artık belirli bir ritimde verilen sabit ostinatolardan ziyade, zaman içinde ölçü birimlerinin deşifresine yöneltilmiştir. Müzikle ya da verilen sesli zaman kalıplarının içinde bir ritme ya da şarkıya eşlik etmesine yönelik mini motor

çalışmaları yapılmıştır. Bir renk gösterilip o rengin ardışığı olan enstrüman bulunup ilk başta verilen ritim, bütün enstrümanlar için denenmiştir.

Fotoğraf 12. Kullanılan Materyaller

Fotoğraf 13. Kullanılan Materyaller

Ayın Değerlendirilmesi:

Çalışmalar teknik kavramlar üzerine yoğunlaşmıştır. Otizimli bireyde düzeltilemez olan kavram algılaması sorunun varlığı tespit edilmiş, bireyin eğitmeni bu soruna yönelik yapılacak çalışmaların verimli olabileceği düşüncesini iletmiştir. Zira bireyin bir yönergeyi öğrendiğinde bunu birçok diğer yönergeye de uygulayabiliyor olması olumlu bir gelişim olarak kaydedilmiştir. Fakat bunun özümsemekle algılanıp algılanmadığı konusunda bir tespit bulunulamamıştır.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Elementer Orff-Schulwerk yöntemi hareket, ostinato, uyum ve drama algısına belirli bir orandan da metamorfozsal algıya yöneliktir. Çalışmada kullanılan renk kartlarının başka nesnelere oradan da başka hareket öbekleri ile ilişkilendirmesi boyutun metamorfozsal algının ilkel işlenişi olduğu düşünülmektedir.

Sonuç:

Birey ile verimli bir etkileşim dönemine girildiği, bireyin çalıştırıcısı tarafından teyit edilmiştir. Bireyin çalıştırıcısı tarafından emir kipleri kullanımının, bireyin isminin çalışma sırasında sürekli tekrarlanmasının tepkisel davranışları tetikleyeceği bildirilmiştir.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 2.Evrenin görselleri ve 2. Evrenin kayıtları CD'si.

ARALIK 2012

DOKUZUNCU ÇALIŞMA 10 ARALIK SAAT: 13.00- 16.00

ONUNCU ÇALIŞMA 17 ARALIK SAAT: 13.00- 16.00

ON BİRİNCİ ÇALIŞMA 24 ARALIK SAAT: 13.00- 16.00

Çalışma:

Birey bu ay içerisinde gücünü ve sağlığını toparlamış her zamanki gibi bilgisayarın başında elinde kolası ile duruyordu.

-Hoş geldin,

deyip bilgisayardaki dünya haritasını küçültüp büyütme devam etti. Çalışmaya başlarken neşeli ve işbirlikçi bir tutumda idi.

Çalışmanın Hedefleri:

1. İmge nesne uyumuna odaklanmak.
2. Bireyle komut arasına üçüncü bir yönerge yerleştirmek.

3. Oral etkileşim yerine görsel etkileşimin, bireyin eylemlerinde yönlendirilebilirliğini incelemek.
4. Motor becerinin, kavrama boyutunu anlamlandırmak.
5. Küçük büyük, hızlı yavaş kavramları algılamak.
6. Hareket algısına geçiş.
7. Yavaş ve hızlı hareketi anlamlandırmak.
8. Müzikteki hız hareketlerini görsel olarak anlamlandırmak ve bunu ikili etkileşimde kullanabilmek.

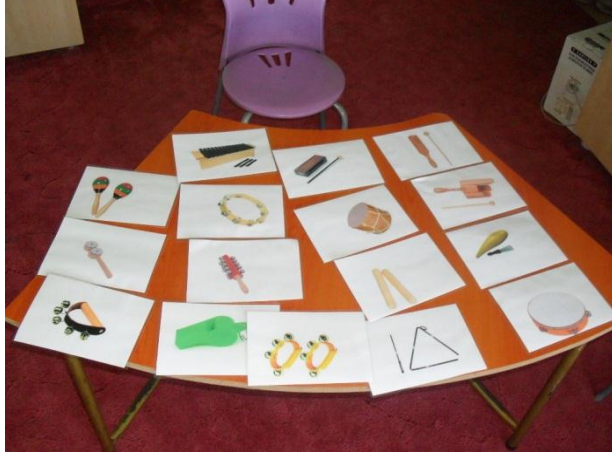
Çalışmanın Akışı:

Çalışmada farklı renk ve şekillerdeki kartlar önce ritmin, oradan müziğin ve en sonunda hareketin anlamlandırılması için kullanılmıştır. Çok büyük resimler yavaşı simgelerken, çok hızlı resimler hızlıyı simgelemektedir.

Fotoğraf 14. Kullanılan Materyaller

Fotoğraf 17. Temel Elementer Orff-Schulwerk Ritmik Enstrümanlarının Görsel Kartları

Sonuç:

Birey ile istenilen etkileşim boyutuna gelinmiştir. Bu ay içerisinde birey, yönergeleri geliştirici tutumlar sergilemiştir.

Çalışmanın Karşılıklı Etkileşim Boyutu:

Çalışmalar sonucu yavaş yavaş üçüncü aşamaya zemin hazırlanmış ve bireyin etkileşimli iletişime geçtiği görülmüştür. Birey basit konuşma ya da tekerlemeler söylerken basit ostinato hareketlere katılabilmektedir.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 2.Evrenin görselleri ve 2. Evrenin kayıtları CD'si.

OCAK 2013

ON İKİNCİ ÇALIŞMA 07 OCAK SAAT: 13.00- 16.00

ON ÜÇÜNCÜ ÇALIŞMA 21 OCAK SAAT: 13.00- 16.00

ON DÖRDÜNCÜ ÇALIŞMA 28 OCAK SAAT: 13.00- 16.00

Çalışma:

Bireyin yüksek derecede güven duyduğu ve çalışmalarını beklediği bireyin eğitmeni tarafından iletilmiştir. Efektif olarak bu ay bireyle ilk defa tam hareket çalışmaları ve ikili etkileşim çalışmaları yapılacaktır. Öncesinde çalışmalara

katılması için ilk misafir bu ay odaya davet edilecektir. Süreç boyunca bireyi bu ayki faaliyetlere hazırlamak için sözel telkinlerde bulunulmuştur.

Çalışmanın Hedefleri:

1. Ani sosyal iletişime tepkinin incelenmesi.
2. Müzik ve hareket uyumunun gözlemlenmesi.
3. Ani değişikliklerde karşılaşılabilecek zorlukların tespit edilmesi.
4. İlk iletişim kurulacak bireye müzik yolu ile iletişim kurmanın olanakları.

Çalışmanın Akışı:

Çalışmaya önce ikili sonra üçlü hareketler ile başlandı. Bu aşamada odaya yeni bir birey çağırıldı. Zihinsel engelli diğer bir bireyin çalıştığımız birey ile etkileşimi merak ediliyordu. Nitekim birey bu yeni birey odaya girince tepkisel hareketler göstermeye başlamıştır. İlk aşamada birey hareketleri çalıştırıcısı tekrarlarırken yeni bireyin de onlara eşlik etmesi sağlandı. Çalışmanın ilk dakikalarında birey bu sürece kayıtsızken, belirli bir süre sonra yeni birey ile de çalışmaya başladı, süreç içerisinde bireyler arasında dokunma fonksiyonları gelişirken bireyin bir rahatsızlık duymadığı gözlemlendi. Bireyler arasında o an etkileşimli bir beden dilinin olduğu anlaşılmıştır.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Orff-Schulwerk yönteminin temel taşlarından biri de harekettir. Hareket sadece yürümek ya da kendi başına dans etmek değil, bir grubun içerisinde yönergeler geliştirmek ve var olan bir faaliyete aktif olarak katılmaktır. Temel hedef bireyin öğrenmesi ve öğrenirken de zevk almasıdır. Nitekim çalışılan bireyin ilk defa gördüğü bir yabancı ile beklenenin dışında sözel temas yerine, fiziki teması geçmesi ve çalışma sırasında karşılıklı hareket edebilmesi Orff-Schulwerk çıktıları ile deneyimlenmiştir.

Sonuç:

Çalışmanın yeterlilikleri beklenti boyutunda gelişmiş, birey bir yabancıyı ilk olarak dışlarken sonra onu kabullenmiştir. Bu kabullenme aşamasında çok fazla yönerge kullanılmamıştır. Bireyin dikkati farklı bir noktada iken yeni gelen bireyi, yapılan faaliyet sırasında doğan bir ihtiyaçtan dolayı kabul etmiştir. Bu süreç, üçüncü sürecin düşünüldüğünden daha erken başlamasına olanak tanımıştır.

Ayın Değerlendirilmesi:

Görüldüğü gibi birey ilk defa belirlenen sistemlerin dışına çıkmıştır. Bireyin gösterdiği doğal çaba ve isteklilik derinlerde bir yerde kabul edebilirliğin, bireylere korkmadan yaklaşmanın ve kendine ait bir mekân zaman kavramı içerisinde süreci tamamlamanın mümkün olduğunu görülmüştür.

Çalışmanın Karşılıklı Etkileşim Boyutu:

On sekizinci fotoğrafta da görülebileceği gibi otizmlili birey tepkisel bir davranış içerisinde. Ancak çalıştırıcısının müzik eşliğinde sunduğu oyun (hareketlilik) ile duruma adapte olmuştur, daha sonra yavaş yavaş yeni gelen birey ile zaman mekân ve hareket bazında sabit bir iletişime geçebilmiştir.

Fotoğraf 18. Üçlü Çalışma

Çalışmanın Oyun Boyutu:

Bireyin eğitmeni yapılan bu faaliyetlerin oyunsal algıdan değil taklit ve verileni tekrar etmesinden kaynaklandığını bildirmiştir. Fakat birey “-*Şimdi sıra sende, senin bana gösterdiğin hareketi ben yapacağım,*” denildiğinde, bundan çok büyük zevk duyduğu ve belirli hareketleri gösterdiği görülmüştür. Burada bireyin ikili ve daha çok etkileşime açık olduğu ve bu etkileşimin ilerleyebileceği görülmektedir. Süreçte işlenen ayna modelinin birey üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri bilinmemektedir.

Fotoğraf 19. Hareket ve Ayna Modeli

İkinci Evrenin Çıktıları:

Bu evrede ilk evreye nazaran bireyin çok daha yapıcı olduğu ve kendini bu sürece alıştırdığı gözlemlenmiştir. İlk evre daha çok teknik ve temel yapılar ile ilgilidir. Süreçte temel hedef birey ile iletişim ve etkileşim kurarken onu analiz etmek ve yeterliliklerini görmektir. İkinci evrede ise daha aktif ve bütün motor aygıtların yeri geldiğinde oral kabiliyet, hareket kabiliyeti ve karar verme fonksiyonlarının kullanıldığı çalışmalar yapılmıştır. Görüldü ki modal ve formal eğitimin yanında non-formal eğitim araçları bireyin gereksinimlerine daha net cevap verebilmektedir. Birey bu süreçte ikili, üçlü, dörtlü etkileşime geçebilmiş ve dönütler vermiştir. Bu da müzik terapi fonksiyonları ile bireyin gündelik yaşantıda gereksinimlerini karşılamayı öğrenirken, sosyal iletişim fonksiyonlarına ve ani iletişim ataklarına adım atabilirliğini göstermektedir. Elbette ki otizmli bireylerin beyinlerindeki engin

okyanus, beceri, yetenek ve kabiliyetleri açıklarken bazı durumlarda teknik açıklamalar yetersiz kalmaktadır.

İkinci Evrenin Sonu:

Bireyin Gelişimi Hakkında Bireyin Eğitmeni ile Yapılan Görüşme:

İkinci evrenin tamamlanması ile bireyin eğitmeni ile yapılan çalışmaların analizi yapılmış ve değerlendirmesi alınmıştır (Bkz: İkinci Evre Formu). Eğitmen ikinci evrenin değerlendirilmesi ve çalışmanın bireyde gözle görülür farklılıkları ve doğabilecek zararları hakkında konuşulmuştur. Bireyin ilk defa farklı bir birey ile kısa sürede etkileşime geçtiği ve buda başarı sağlandığı iletilmiştir. Emir kipleri ve yönerge dolu eğitim modelleri yerine bireye özgür alan sağlayan bu yaklaşımın uzun vadede dönütlerinin olumlu olabileceğinden bahsedilmiştir. Eğitmen, bireyde yeni gelişen isteklilik, faaliyetlere dönüt ve iletişime açıklığın daha önceleri bu boyutta olmadığını ve dönütlerin katlanarak arttığını bildirmiştir (Bkz: İkinci Evre Gözlem ve Değerlendirme Formu).

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 2.Evrenin görselleri ve 2. Evrenin kayıtları CD'si.

İkinci Evre

Gözlem ve Değerlendirme Formu

İkinci evre gelişim raporuna ek olarak otizmlili bireyin form yönergelerine göre gelişimi doğrultusunda bu form hazırlanmış ve çalışmanın etik geçerlilik boyutunun doğrulanması adına eğitmen ve çalıştırıcı tarafından imzalanmıştır.

Gözlemi Yapan Çalıştırıcı: Burak Sağırkaya

Eğitmen (Öğretmen): Zeynep Çetinkaya

Tablo 5. Gözlem ve Değerlendirme Formu

Hedefler	Kazanımlar	Hedef Davranışlar	Öğrenilmiş Var	Yok, Ya da Gelişmiyor	Gelişme Gösteriyor
Müzik Aletlerini Amaçlarına Uygun Kullanmak	Vurmalı Aletleri Kullanabilme	Sağ Eliyle Çalabilmek	✓		
		Sol Eliyle Çalabilmek	✓		
		İki Eliyle Çalabilmek	✓		
	Nefesli Çalgıları Kullanma	Düdük Çalabilmek	✓		
		Flütü Üfleyerek Ses Çıkartmak	✓		
	Tuşlu Çalgıları Kullanabilme	Sol Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Sağ Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Renk Eşleştirmeleri ile Müzik Yapmak			✓
	Ritim Yönergelerini Kavrayabilme	Tek El İle Tef Sallama (Yukarıda Yanda, Aşağıda, Önde Vb.)	✓		
		Tek El Tef ile Sallayıp Diğer Ele Vurma			✓
		Tek El ile Marakas Sallama	✓		
		Çift El ile Marakas Sallama	✓		

		İki Elde Marakas Sallama	✓		
		İki Elde Tutulan Marakasları Bir Birlerine Vurarak Çalma			✓
		Metalaфона Vurabilme			✓
		Kastanyeti Parmakları ile Çalabilme			✓
		Parmak Zillerini Kullanabilme			✓
	Davul Setini kullanabilme	Ayakta Sağ Alğı ile Davul Çalma			✓
		Ayakta Sol Alğı İle Davul Çalma			✓
		Oturarak Sağ El İle Davulda Anlamlı Sesler	✓		
		Oturarak Sol El ile Davulda Anlamlı Sesler	✓		
		Zil Çalarken Sabit Noktaya Yürüyebilme	--	--	--
		Ayakta Yürürken Durup Söylenilen Komutları Yapabilme	--	--	--
		Hareket Yönergelerini Ters Orantılı Algılama	--	--	--
		Çaldığı Aleti Bir Diğer Bireyle Çalabilme			✓
		İstenilen Noktayı Ritmik Vurabilme			✓
Ritmik Çalışmalar		Ritmik Yürüyüş Yapabilme	Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme		

		Kollar ve Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme		✓	
		Yürüyüş Yaparken Davula Ritmik Vurabilme		✓	
	Ritmik Vuruş Yapabilme	Çalışma Padına Ritmik Tek Baget ile Vurabilme	✓		
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Sıralı Vurabilme	✓		
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Birlikte Vurabilme			✓
		Davul ve Zilleri Ritmik Olarak Kullanabilme			✓
		Tek ve Çift Elle Bongoya Ritmik Vurabilme			✓
	Ritmik Ses Çıkartabilme	Çıkartabildiği Sesleri Ritmik Olarak Seslendirme			✓
		Kelime ve Heceleri Ritmik Olarak Sıralayabilme	--	--	--
		Sayıları Ritmik Olarak Sayabilme	--	--	--
Bedenin Hareket Yönergelerine Uygun Kullanabilme	Hareketleri Ritmik Algılama	Söylenilen Şarkıya Söyleme Dinleme ve Hareket ile Eşlik Etme	--	--	--
		Bir Müzik Boyunca Harekete Katılabilme			✓

		Grup İçinde Ostinato Katılım	--	--	--
		Kendi Buluşçuluğunu Kullanma	--	--	--
Ses Çalışması	Gürültü İçerisinde Ses İle Dikkat Toplama Çalışması	Verilen Sesleri Değiştirerek Dikkat Çekme	--	--	--
		Aynı Seslerin Yüksekliklerini Değiştirilerek Dikkat Toplama	--	--	--
		Müzik Aletleri ile Armonik Sesler Yardımıyla Dikkat Toplama			✓
		Kendi Sesi ile Dikkat Toplama	--	--	--
	Ağız ve Dil Kaslarıyla İlgili Çalışmalar	Dudak Hareketlerini Taklit Edebilme			✓
		Yüz Mimiklerini Taklit Edebilme	--	--	--
		Dil Hareketlerini Taklit Edebilme	--	--	--
	İşitsel Çalışmalar	Duyduğu Sesleri Taklit Edebilme	✓		
		Duyduğu Ritimleri Taklit Edebilme	✓		
	Kavramsal Çalışmalar	Sesini Dinlediği Müzik Aletlerini Bulabilme	✓		
		Seslerini Duyduğu Müzik Aletlerinin Resimlerini Eşleştirebilme			✓
	Elementer Dramaturji	Bireysel Alan	Spontane (Anlık Kontrollü) Davranışlı Oyunlar	--	--
Kurallı Basit İletişim					✓

	İkili Alan Kavrama ve Uyum	Spontane İletişimi Sürdürebilme	--	--	--
		Kurallı Basit Hareket Halinde Yeni Bir Birey ile İletişim	--	--	--
	Grup Bilinci ve Eşgüdüm	Gruba Katılabilme Davranışlarını Sergileme	--	--	--
		Kurallara Uyma ve Grup Uyumu	--	--	--
Metamorfozsalsal Algı	Söylenilen Nesne Gibi Davranabilme	Grup İçerisinde Anlık Teatral Harekete Uyum Gösterebilme	--	--	--

Tablo 5: Yukarıdaki tabloda çalışmanın II. Evresinde belirlenen Hedefler, Kazanımlar ve Hedef Davranışların gelişim süreci verilmektedir. Tablo etik geçerliliği sağlamak için otizmli bireyin eğitmeni ve çalıştırıcının gözlemleri çerçevesinde ve araştırmanın görsel verilerine dayanarak düzenlenip, imzalanmıştır. Buna göre tabloda altı hedef, on yedi kazanım ve elli dokuz hedef davranış belirlenmiştir. (--) Sembolü çalışmanın gerçekleşmesine zemin hazırlanamadığını, (✓) Sembolü ise ilgili davranış için yapıcı dönüt alındığına işaret etmektedir. II. Evre formu incelendiğinde, Bireyin hareket yönergelerine ve dramaturjik yönergelerde nispeten gelişme göstermesi ve grup içi faaliyetlerde iletişim dönütlerine nispeten kapalı olması dikkat çekicidir. Bu evrede bireyin tuşlu aletlerde yapıcı gelişimler göstermesi bireyin ince motor kabiliyetlerinin üçüncü ve dördüncü evrede yapılacak grup içi çalışmalara dönüt verebileceğini göstermektedir.

Gözlem ve Değerlendirme Formu Tarafından Rapor Değerlendirme Modeline Uygun Olarak Doldurulmuştur.

TARİH: 24 EYLÜL 2012

YER: AFYONKARAHİSAR

SAAT: 16.00

BURAK SAĞIRKAYA

ZEYNEP ÇETİNKAYA

Etik Kaideler Göz Önünde Bulundurularak Kişisel Bilgiler Saklı Tutulmuştur.

2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Orff-Schulwerk yönteminde var olan ostinato devinimselliğın, davranış bozukluğu olarak görölen stereotipik davranışlar üzerindeki etkileri nelerdir?

Orff-Schulwerk yönteminin temeli grup içinde yapılan temel müzik çalışmalarına dayanmaktadır. Bunlar; hareket, dans ve ritim ve drama çalışmalarıdır. Bu temel bütün elementer müzik olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmaları gerçekleştirirken ostinatoya gereksinim duyulmaktadır. Ostinato, “melodik, ritmik ya da armonik bir motifin ısrarlı biçimde sürekli tekrarı”(Say, 2005: 641) olarak tanımlanmaktadır. Yöntemde kullanılan ostinatunun ilk çağlardan gelen merkezietçi algı, bir merkezin etrafında toplanma, güven ve bir zümreye ait olma kavramlarına gönderme olduğu düşünölmektedir. Merkezietçi yaklaşımın ilkel demokrasinin göstergesi ve Orff-Schulwerk yönteminin her yaş ve düzeydeki birey için kullanılabilirliğinin temel nedeni olduğu düşünölmektedir. Çalışmanın üçüncü evre raporları ve formlarında göröleceği üzere, ostinatunun bireyleri birbirlerine bağlayıcı yapılan faaliyetin grup içerisinde demokratik olarak daha aktif ilerlemesini sağladığı görölmüştür. Normal psiko-motor beceriye sahip bireylerin birbirleri ile daha güçlü ilişkiler kurma ve kendini ifade etme dürtüsünü güçlendirmek için yapılan bu çalışmaların otizmlili bir bireyde etkisi daha farklı olmaktadır. örnek faaliyet olarak; küçük bir grup davulları belirli zaman dilimine bölerek çalarlar. Yani ostinato, süresiz olarak sabit bir ritim aynı anda çalınır. Bu davranış gelecek olan hareket bütününün merkezini oluşturur. Diğer bir grup onların dışında farklı müzik aletlerini belirli kurallara bağlı kalıp, aynı zamanı simetrik olarak bölümlere ayırır ve aynı süre içerisinde icralarını gerçekleştirirler. Bu sürede dışarıdaki diğer üçüncü bir grup, ritmik yapının zaman kavramını bozmandan oral etkileşime yani şarkı ya da mırıldanmalara başlar. Bir diğer grup ise dramatizasyonu, canlandırmayı gerçekleştirir. Bu sabit bir hareket, sabit bir dans ya da beden perküsyonu olabilir. Burada da devinimsel tören hareketleri yani ostinato etkileşim mevcuttur. Hareketler ve gruplar sınırsız olarak artırılabilir.

Temel amaç, hedefi ostinato etrafında geliştirmektir. Hedef ise ;

1. duyuş; ostinato ritim olarak,
2. müzik; enstrümanlar olarak,
3. hareket; dans ve oral hareketlilik ve ostinato etkileşim olarak,
4. sonuç; elementer yapıda grup içi müziğin doğuşu olarak gerçekleşir.

Hedef belirlenir ve belirli bir zaman içerisinde aktif bir eylem, amaca ulaşır. Bu sürece zaman içinde, mekân içinde ve topluluk içinde yerini bulma, kendini ifade yolu ile var etme denilebilir. Otizimli bir birey sürecin neresindedir? Çalışmanın raporların ve formlarında görüleceği üzere, birey sürecin istenilen bir noktasına yerleştirilebilir. Çünkü yukarıda yapılan hareketler bütününün içerisinde, devinimsellik, taklit vardır. Çalışmanın nc evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, çalışma sırasında otizimli bireyin faaliyetlere pozitif dönütler verdiği, grup içi farklı bireylerle yapılan çalışmalar sonucunda, iletişim dönütlerine olumlu yaklaştığı, hareketin ve davranışın sürekli tekrarı bireyin bilincinde olumsuz bir tutum doğurmadığı gözlenmiştir (Bkz: nc Evre Raporları).

Otizimli bireyin eğitmeninden alınan bilgiye göre birey, ostinato davranışları isteyerek ve yönergeler ışığında bilinçli olarak vermiştir. Çalışmanın nc evre raporları ve formlarında görüleceği üzere, birey bir etkileşimin parçası olduğunun farkındadır. Grldğu zere Orff-Schulwerk yönteminde var olan ostinato devinimselliğin, davranış bozukluğu olarak grlen stereotipik davranışları tetiklemediği düşünülmektedir. Çalışmanın diğer evre rapor ve formlarının destekleyicisi olan üçüncü evre rapor ve formu incelendiğinde çıktılarının bu yönde olduğu görülmektedir (Bkz: nc Evre Raporları).

ÜÇÜNCÜ EVRE

ŞUBAT 2013

ON BEŞİNCİ ÇALIŞMA 04 ŞUBAT SAAT: 13.00- 16.00

ONALTINCI ÇALIŞMA 18 ŞUBAT SAAT: 13.00- 16.00

Çalışma:

Bireyin kullandığı ilacın dozajı artırılmasına rağmen nispeten sakin ve işbirlikçi olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmanın Hedefleri:

1. Dramaya geçebilirlik,
2. Müzikli oyunlara geçebilirlik,
3. Hızlı yönergelerin incelenmesi,
4. Yeni bireyler ile girilecek ani iletişimler sırasında bireyin bunu olumlu ya da kabul edilebilir karşılması,
5. Farklı nesnelere farklı amaçlar ile kullanabilme ve bu süreçte bireyler ile oral iletişime geçebilmesi,
6. Basit ostinatoları, pedagojik müzik terapi yönergeleri ile devinimsel hareketliliği dışında kullanımı,
7. Bireyin tek başına kaldığında farklı bireyler ile uyumlu iletişime girebilmesi,
8. Bireyin tanımadığı kişilerin yönergelerini alırken ayırt edici olabilmesi.

Çalışmanın Akışı:

Temel hedef iletişim becerilerini geliştirirken, bireyin ihtiyaçlarının kendi farkında olabilmesi ve bunları farklı bireylerle paylaşabilmesi idi. Bireyin eğitmeninden alınan bilgiye göre bu unsurların, iletişim becerilerini geliştirmeden mümkün olmayacağı yönündedir.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Kullanılan materyallerin işlevsellik kazanması ve bunların etkinlik içinde kullanımı Orff-Schulwerk yöntemi boyutunda ele alınmıştır.

Fotoğraf 20. Hareketlilik ve Oyun

Fotoğraf 21. Hareketlilik ve Oyun

Sonuç:

Yapıcı bir yol izlenilmiş, farklı materyaller kullanılmış ve etkileşim sağlanmıştır.

Çalışmanın Karşılıklı Etkileşim Boyutu:

Bu aşamada artık birey sadece çalıştırıcı ve eğitmen ile değil birçok kişi ile aktiviteleri reddetmeden gerçekleştirebiliyor ve bundan zevk aldığı gözlenmiştir. Bu tutum amacına ulaşmak için yapılan bir davranış olarak gözüktüğü de bireyleri;

- Ver,
- Git,
- Al,

şeklinde komutlar ile yönlendirmesi, yaptığı faaliyetin farkında olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın Müzik Terapi Boyutu:

Çalışılan aşamalar sırasında kişiye göre geliştirilen tekniklerin etkisi büyüktür. Özellikle müzik seçiminde ve bireyin içinde bulunduğu psikolojik durum göz önüne alınarak yapılan çalışmalar bireyin sosyal iletişim becerilerinin gelişiminde etkili olmaya başlamıştır.

Çalışmanın Dramaturji Boyutu:

Fotoğraf 22. Drama Çalışmasında

Mekân, durum, zaman ve grup içi dinamiklerden doğan ve bir iletişim tekniği olan dramanın temelini zaman oluşturmaktadır. Mekân, hareket ve elementer yapı zamanın içinde var olması beklenen imgelerdir. Zaman yönetimi dramanın kendisini oluşturmaktadır. Burada yapılan çalışmalar var olan nesnelere farklı bir anlam yükleyerek bireyler arası etkileşimi oradan da iletişime açılan kapının anahtarı olarak kullanılmıştır.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 3.Evrenin görselleri ve 3. Evrenin kayıtları CD'si.

MART 2013

ON YEDİNCİ ÇALIŞMA 11 MART SAAT: 13.00- 16.00

ON SEKİZİNCİ ÇALIŞMA 18 MART SAAT: 13.00- 16.00

ON DOKUZUNCU ÇALIŞMA 25 MART SAAT: 13.00- 16.00

Çalışmanın Hedefleri:

1. Dramaya geçebilirlik,
2. Müzikli oyunlara geçebilirlik,
3. Hızlı yönergelerin incelenmesi,
4. Yeni bireyler ile girilecek ani iletişimler sırasında bireyin bunu olumlu ya da kabul edilebilir karşılaması,
5. Farklı nesnelere farklı amaçlar ile kullanabilme ve bu süreçte bireyler ile oral iletişime geçebilme,
6. Basit ostinatoları, pedagojik müzik terapi yönergeleri ile devinimsel hareketliliğin dışında kullanımı,
7. Bireyi tek başına iken farklı bireyler ile uyumlu iletişime sokabilme,
8. Bireyin hiç tanımadığı kişilerin yönergelerini alırken ayırt edici olabilmesi.

Çalışmanın Akışı:

Çalışmada kullanılan materyaller özgün ve buluşçudur. Motor becerilerin gelişimi için sabitlenmiş pedagojik müzik terapi materyalleri bu çalışma için hazırlanmıştır. Birey basitten karmaşığa giden bu materyaller ile ay boyunca önce kendi sonra grup içi faaliyetlerde kullanmıştır. Tamamen hareket ve bireyler arasındaki konuşma, karar verme ve hareket etkileşimini müzik unsurları ile güçlendirilen bu çalışmalarda, belirli elementer Orff-Schulwerk müzikleri ve müzik terapide kullanımı uygun olan müzikler kullanılmıştır.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 3.Evrenin görselleri ve 3. Evrenin kayıtları CD'si.

Fotoğraf 23. Kullanılan Materyaller

Fotoğraf 24. Birlikte Çalışma

Fotoğraf 25. Birlikte Çalışma

Ritmik Enstrüman Çalışması:

Çalışmalar sırasında;

- Görsel malzemeler,
- Materyaller,
- Meloritmik ve ritmik müzik aletleri,
- Dramaturjik oyun yönergeleri,
- Birden çok bireyin katılımı ile gerçekleşen hareketli çalışmalarda müzik ve ritmik yapının ardılları kullanılmıştır.

Ayın Değerlendirilmesi:

Birey artık çalıştırıcısının yardımı ve yönlendirmeleri olmadan hareket edebilmektedir.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Kullanılan teknik materyaller Orff-Schulwerk yönteminin geliştirilebilirliği bakımından incelenmiş ve yöntemin kendi içindeki buluşçu yapının iletişim fonksiyonlarının geliştirilmesinde uygulanabilirliği görülmüştür.

Sonuç:

Birey ilk defa çalıştırıcısının yardımı olmadan faaliyetlere katılabilmektedir. Bu da ilerideki aşaması bireyin çalıştırıcısı olmadan yeni bireyler ile geçeceği etkileşimin mümkün olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın Karşılıklı Etkileşim Boyutu:

Daha önceki karşılıklı etkileşim çalışmalarında birey eğitmeninin yardımı ile çalışılabilmekte idi. Bu aşamayla bireyle birebir etkileşime geçilmeye başlanmıştır. Bu da ilerideki aşamalarda bireyin farklı ani iletişim ataklarına maruz bırakılabilirliğinin mümkün olduğunu göstermektedir.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 3.Evrenin görselleri ve 3. Evrenin kayıtları CD'si.

NİSAN 2013

YİRMİNCİ ÇALIŞMA 01 NİSAN SAAT: 13.00- 16.00

YİRMİ BİRİNCİ ÇALIŞMA 08 NİSAN SAAT: 13.00- 16.00

YİRMİ İKİNCİ ÇALIŞMA 29 NİSAN SAAT: 13.00- 16.00

Çalışma:

Bireyin eğitmeni tarafından bireyde bahardan kaynaklanan baş ağrıları, çeşitli alerjik rahatsızlıkların başladığı hususunda bilgi verilmiştir. Yine de yapılan çalışmalara katılımın aktif olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmanın Hedefleri:

1. Bireyin durumu ve etkileşimi yönlendirebilme kabiliyetini geliştirmek.
2. Yönerge almadan bir eylem üzerinde çalışabilmesini sağlamak.
3. Tekerlemeler ve anlamsız ses öbeklerini geri dönüt yolu ile anlamlı hareketlere yönlendirmek.

Çalışmanın Akışı:

Bu ay içerisinde belirlenen hedef bireyin bir birey olarak kendini ifade edebilmesini sağlamaktır. Bireyin eğitmeninde alınan bilgiye göre, karmaşa içerisinde dalgalı ses ve hareketlerin önüne geçmek zor gözükse de, faaliyetleri belirli bir zaman ritminde yapmanın mümkün olduğu yönündedir. Burada kastedilen dalgalı ses; örneğin birey bir hikâyeyi eğitmenine okutmak istediğinde,

-Oku,

-Oku diyorum sana, (Karakter bürünerek)

-Zeynep okur musun? (İnce çocuksu bir ses tonu ile)

şeklinde birden yükselişe geçen ve birden düşüşe geçen anlamlı, anlamsız ses tutumlarının sergilenmesidir.

Ritmik Enstrüman Çalışması:

İlk aylarda kullanılan bütün enstrümanlar bireye verildi. Bireyin ne kadar mutlu olduğu ve sabırsızlık içinde hareket ettiği 26. fotoğrafta görülmektedir. Birey birçok otizmlili bireye nazaran kendi duygularını ani de olsa ifade edebilmekte ve anlamlandırabilmektedir. Kastedilen; otizmlili bireylerin çoğunda görülen tutarsız davranışlar ve mimikler, çalışılan bireyde görülse de, birçok konuda duygularını karşısındaki bireylere yansıtabilmesidir. Bu aşamada birey kendi doğaçlama yöntemi ile yönerge almadan belirli aktiviteler gerçekleştirebilmiştir. Elbette bireyden, “-sen şu ol, ben de bu ve hadi şunu oynayalım,” demesi beklenmemelidir. Hedef, hareketliliğin ve faaliyetin birey tarafından yönerge almadan sürdürülebilirliğidir.

Fotoğraf 26. Orff-Schulwerk Yönteminde kullanılan Temel Ritmik Enstrümanlar

Sonuç:

Birey dinlediği müzik ile ritmik çalışmaları gerçekleştirebilmiş, yönerge almadan enstrümanları tanımadığı bir birey ile çalmada büyük başarı göstermiştir. Bireyin eğitimcisine göre, ilk aylarda böyle bir çalışma karşısında enstrümanların çoğunun kırılacağı ve yeni bireyin odadan dışarı çıkartılması gerekebileceğini vurgulamıştır.

Fotoğraf 27. Müzik Yoluyla Oral Kabiliyeti Arttırıcı Çalışmalara Hazırlık

Çalışmanın Oyun Boyutu:

Burada oyun, enstrümanları var olduğu gibi kullanma, devinimsel hareketlerden kaçınma ve yeni bireyle birlikte bir çalışma gerçekleştirebilmesidir.

Çalışmanın Müzik Terapi Boyutu:

Birey ile yapılan bütün çalışmalar bir rehabilitenin uzuvları niteliğindedir. Nitekim pedagojik müzik terapi, ses frekanslarının ve melodik bütünün bireyde geliştirdiği psikolojik ve fizyolojik etkiyi incelerken, dramaturji, elementer müzik ve materyal çalışmalarını da incelemektedir. Bu bakımdan pedagojik müzik terapi teknikleri, özellikle otizmlili bireylerin geliştirilebilirliğinde çok etkin bir rol oynamaktadır.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 3.Evrenin görselleri ve 3. Evrenin kayıtları CD'si.

MAYIS 2013

YİRMİ ÜÇÜNCÜ ÇALIŞMA 06 MAYIS SAAT :13:00- 16:00

YİRMİ DÖRDÜNCÜ ÇALIŞMA 13 MAYIS SAAT :13:00- 16:00

YİRMİ BEŞİNCİ ÇALIŞMA 27 MAYIS SAAT :13:00- 16:00

Çalışma:

Bireyin eğitmeninden alınan bilgiye göre bireyin nisan ayı içerisinde yaşadığı sağlık sorunları devam etmektedir.

Çalışmanın Hedefleri:

Hedef; pozitif dönüt alınan bir ay önceki aşamanın, bu ay bir üst kademeye çıkartılıp birey ile etkileşimli olarak işlenmesine dayanmaktadır.

Fotoğraf 28. Kullanılan Materyaller

Çalışmanın Akışı:

Önceki ay verilen materyalleri nasıl kullanabileceği bireyin kendi kararlarına bırakan çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Nitekim bazen başarılı, bazen de başarılı olmayan etkinlikler olmuştur. Bu ay aynı materyal ve müzik unsurları kullanılırken bireyin yanına farklı bireyler getirilerek birey ile iletişime geçmeleri sağlanmıştır. Çalışmalar şu şekilde gerçekleşmiştir; yeni birey enstrüman ve materyaller ile ilgilenen bireyin bulunduğu yere oturur, bir şey söylemeden birey ile aletleri kullanmaya başlar, belirli bir süre sonra bireye selam ibareleri ve iletişim ibareleri yöneltir. Bireyin genç, yaşlı, erkek ve kadın olmasına bakmaksızın bütün bireyler ile

iletişime geçtiği görülmüştür. Örneğin, faaliyete katılan yeni bir birey, çalışılan bireyden enstrümanları değiştirme önerisi almış, bir diğeri ise çalışılan bireyden faaliyet içerisinde gelişen basit bir konu için yardım istemiş ve talebi karşılık bulmuştur.

Fotoğraf 29. Birey

Fotoğraf 30. Birey

Sonuç:

Çalışılan birey yeni bireyler ile direkt olarak etkileşime geçmiş ve iletişim kurmuştur. Çalışmanın dönütlerinin çok yüksek olduğu ve dördüncü aşamaya ulaştığı kanaati, bireyin eğitmeni tarafından iletilmiştir.

Çalışmanın Karşılıklı Etkileşim Boyutu:

Eğitmeninden alınan bilgiye göre birey, ilk defa uzun süren ve sürekli değişen iletişim akışına maruz bırakılmış ve müziğin yansıtıcı yönü ile bireyleri

olumlu karşılayıp, tepkisiz veya tepkisel davranışlar yerine olumlu tepkiler göstermiştir.

Çalışmanın Oyun Boyutu:

Örneğin bir çocuğa enstrümanlar verildiğinde bunları çalmaya başlamasının akabinde onları bir farklı nesne olarak kullanabiliyorsa yani uçak, araba gibi bu süreç oyun oynamak olarak adlandırılmaktadır. Çalışılan bireyde bu sürecin çok anlık ve kısıtlı süreçler olduğu gözlenmiş fakat bireyin çalıştırıcısı bu süreci, devingen hareketler ve nesnelere anlamlandırma olarak nitelendirmiştir.

Çalışmanın Müzik Terapi Boyutu:

Normal bireylerin çocuk yaşta öğrenerek geliştirdiği birçok yeti, otizmlili bireylerde uzun bir süreçten sonra kazandırılabilir. Fakat kullanılan yöntemlerin gelişime açık, birey odaklı non-formal eğitim yöntemleri olup olmadığı bireyin çalıştırıcısına bağlıdır. Süreç içerisinde uygulanan non-formal eğitim teknikleri, müzik terapide kullanılan tekniklerdir.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 3.Evrenin görselleri ve 3. Evrenin kayıtları CD'si.

Üçüncü Evrenin Çıktıları:

Bireyde iletişim fonksiyonlarının gelişmeye başladığı düşünülmektedir.

Üçüncü Evrenin Sonu:

Bireyin Gelişimi Hakkında Bireyin Eğitmeni ile Yapılan Görüşme:

Bireyin eğitmeni, bireyin birçok klasik yöntemle kültür derslerinde başarı gösterdiğini (matematik, okuma-yazma) fakat bunların otizmlili bireylerde hafızadan kaynaklanan hızlı bir süreç olduğunu bildirmiştir. Eğitmen bireyin ilk defa uzun süreli farklı bireyler ile işbirlikçi bir tutum sergilediğini ve kendini geliştirmeyi başardığını söylemiştir. Ayrıca bir olgu üzerinde devinimsel hareketler göstermeden uzun süre konsantrasyon sağladığını ve bunun da bir gelişme olduğunu vurgulamıştır (Bkz: Üçüncü Evre Gözlem ve Değerlendirme Formu).

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 3.Evrenin görselleri ve 3. Evrenin kayıtları CD'si.

Üçüncü Evre

Gözlem ve Değerlendirme Formu

Üçüncü evre gelişim raporuna ek olarak otizmli bireyin form yönergelerine göre gelişimi doğrultusunda bu form hazırlanmış ve çalışmanın etik geçerlilik boyutunun doğrulanması adına eğitmen ve çalıştırıcı tarafından imzalanmıştır.

Gözlemi Yapan Çalıştırıcı: Burak Sağırkaya

Eğitmen (Öğretmen): Zeynep Çetinkaya

Tablo 6. Gözlem ve Değerlendirme Formu

Hedefler	Kazanımlar	Hedef Davranışlar	Öğrenilmiş Var	Yok, Ya da Gelişmiyor	Gelişme Gösteriyor
Müzik Aletlerini Amaçlarına Uygun Kullanmak	Vurmalı Aletleri Kullanabilme	Sağ Eliyle Çalabilmek	✓		
		Sol Eliyle Çalabilmek	✓		
		İki Eliyle Çalabilmek	✓		
	Nefesli Çalgıları Kullanma	Düdük Çalabilmek	✓		
		Flütle Üfleyerek Ses Çıkartmak	✓		
	Tuşlu Çalgıları Kullanabilme	Sol Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Sağ Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Renk Eşleştirmeleri İle Müzik Yapmak			✓
	Ritim Yönergelerini Kavrayabilme	Tek El ile Tef Sallama (Yukarıda Yanda, Aşağıda, Önde Vb.)	✓		
		Tek El Tef ile Sallayıp Diğer Ele Vurma			✓

		Tek El ile Marakas Sallama	✓		
		Çift El ile Marakas Sallama	✓		
		İki Elde Marakas Sallama	✓		
		İki Elde Tutulan Marakasları Bir Birlerine Vurarak Çalma			✓
		Metlafona Vurabilme			✓
		Kastanyeti Parmakları ile Çalabilme			✓
		Parmak Zillerini Kullanabilme			✓
	Davul Setini kullanabilme	Ayakta Sağ Alğı ile Davul Çalma			✓
		Ayakta Sol Alğı ile Davul Çalma			✓
		Oturarak Sağ El İle Davulda Anamlı Sesler	✓		
		Oturarak Sol El ile Davulda Anamlı Sesler	✓		
		Zil Çalarken Sabit Noktaya Yürüeybilme	--	--	--
		Ayakta Yürürken Durup Söylenilen Komutları Yapabilme	--	--	--
		Hareket Yönergelerini Ters Orantılı Algılama	--	--	--
		Çaldığı Aleti Bir Diğer Bireyle Çalabilme			✓

		İstenilen Noktayı Ritmik Vurabilme			✓		
Ritmik Çalışmalar	Ritmik Yürüyüş Yapabilme	Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme			✓		
		Kollar ve Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme		✓			
		Yürüyüş Yaparken Davula Ritmik Vurabilme		✓			
	Ritmik Vuruş Yapabilme	Çalışma Padına Ritmik Tek Baget ile Vurabilme	✓				
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Sıralı Vurabilme	✓				
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Birlikte Vurabilme				✓	
		Davul ve Zilleri Ritmik Olarak Kullanabilme				✓	
		Tek ve Çift Elle Bongoya Ritmik Vurabilme				✓	
		Ritmik Ses Çıkartabilme	Çıkartabildiği Sesleri Ritmik Olarak Seslendirme				✓
			Kelime ve Heceleri Ritmik Olarak Sıralayabilme		✓		
	Sayıları Ritmik Olarak Sayabilme			✓			
	Bedenin Hareket Yönergelerine Uygun Kullanabilme	Hareketleri Ritmik Algılama	Söylenilen Şarkıya Söyleme Dinleme ve Hareket ile Eşlik Etme	--	--	--	

		Bir Müzik Boyunca Harekete Katılabilme			✓
		Grup İçinde Ostinato Katılım	--	--	--
		Kendi Buluşçuluğunu Kullanma	--	--	--
Ses Çalışması	Gürültü İçerisinde Ses ile Dikkat Toplama Çalışması	Verilen Sesleri Değiştirerek Dikkat Çekme		✓	
		Aynı Seslerin Yüksekliklerini Değiştirilerek Dikkat Toplama		✓	
		Müzik Aletleri ile Armonik Sesler Yardımıyla Dikkat Toplama	--	--	--
		Kendi Sesi ile Dikkat Toplama		✓	
	Ağız ve Dil Kaslarıyla İlgili Çalışmalar	Dudak Hareketlerini Taklit Edebilme			✓
		Yüz Mimiklerini Taklit Edebilme			✓
		Dil Hareketlerini Taklit Edebilme			✓
	İşitsel Çalışmalar	Duyduğu Sesleri Taklit Edebilme	✓		
		Duyduğu Ritimleri Taklit Edebilme	✓		
	Kavramsal Çalışmalar	Sesini Dinlediği Müzik Aletlerini Bulabilme	✓		
		Seslerini Duyduğu Müzik Aletlerinin Resimlerini Eşleştirebilme			✓

Elementer Dramaturji	Bireysel Alan	Spontane (Anlık Kontrollü) Davranışlı Oyunlar	--	--	--
		Kurallı Basit İletişim			✓
	İkili Alan Kavrama ve Uyum	Spontane İletişimi Sürdürebilme	--	--	--
		Kurallı Basit Hareket Halinde Yeni Bir Birey İle İletişim	--	--	--
	Grup Bilinci ve Eşgüdüm	Gruba Katılabilme Davranışlarını Sergileme	--	--	--
		Kurallara Uyuma Ve Grup Uyum	--	--	--
Metamorfozsalsal Algı	Söylenilen Nesne Gibi Davranabilme	Grup İçerisinde Anlık Teatral Harekete Uyum Gösterebilme	--	--	--

Tablo 6: Yukarıdaki tabloda çalışmanın III. Evresinde belirlenen Hedefler, Kazanımlar ve Hedef Davranışların gelişim süreci verilmektedir. Tablo etik geçerliliği sağlamak için otizmli bireyin eğitmeni ve çalıştırıcının gözlemleri çerçevesinde ve araştırmanın görsel verilerine dayanarak düzenlenip, imzalanmıştır. Buna göre tabloda altı hedef, on yedi kazanım ve elli dokuz hedef davranış belirlenmiştir. (--) Sembolü çalışmanın gerçekleşmesine zemin hazırlanamadığını, (✓) Sembolü ise ilgili davranış için yapıcı dönüt alındığına işaret etmektedir. III. Evre formu incelendiğinde, Bireyin temel dramaturjik çalışmalarda karşılıklı iletişimi sürdürebildiği görülmektedir. Bu evrede bireyin kavram çalışmalarında ve hareket yönergeli çalışmalarda başarı gösterdiği ve grup içi çalışmalara yöneltebileceği görülmektedir. Bireyin kaba motor aygıtlarına yönelik çalışmalarda sürekliliği sürdürebilmesi ve faaliyetler sırasında ince motor aygıtlarını kullanabilmesi dikkat çekicidir.

Gözlem ve Değerlendirme Formu Tarafından Rapor Değerlendirme Modeline Uygun Olarak Doldurulmuştur.

TARİH: 29 EKİM 2012

YER: AFYONKARAHİSAR

SAAT: 16.00

BURAK SAĞIRKAYA

ZEYNEP ÇETİNKAYA

Etik Kaideler Göz Önünde Bulundurularak Kişisel Bilgiler Saklı Tutulmuştur.

3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Otizimli bireyin dramaturjik faaliyetler ile iletişim bariyerlerini aşılabilmesi ve sosyalleşebilmesi mümkün müdür?

Say Metamorfozu “başkalaşım” olarak tanımlamaktadır (2002: 343). Metamorfoz canlıyı ya da nesneyi, insan formunda gibi imgelendirmek ve insana aft edilen düşünme, konuşma ve duygu gibi eylemlerinin bir nesne ya da imge üzerinden yansımaları olarak tanımlanmaktadır. F. Kafka'nın dilimize “Dönüşüm” adı ile çevrilen öyküsünde başkalaşım geçirmiş G. Samsa'nın yaşantısı tanım ile özdeşir niteliktedir. Cardullo dramaturjiyi bireyin gerçekleştireceği farklı uygulamaların bir bütünü olarak tanımlarken genel yoruma açık bir tanımlama seçmiştir (2005: 4). Dramaturji terimi oyun yazarlığı, yönetmenlik için kullanımının yanında durum yönetimi, kişisel algı, iletişim, kişisel gelişim ve ifade gibi kavramların gelişimini karşılayan pedagojik bir eğitim aracının terminolojik sağlaması olarak da kullanılmaktadır. Süreç içerisinde San'ın “Oyunsu süreçlerin anlamlandırılması” tanımı ışığında çalışmalar başlamıştır.

Drama;

“Doğaçlama, rol, oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, bir eğitim ünitesini, kimi zaman da bir soyut kavramı ya da davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu be yaşantıların gözden geçirildiği “oyunsu” süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılması” (San, 1991: 2).

Drama çalışmalarında bireylerde doğal olarak metamorfozsal algının var olduğu düşünülmekte ve çalışmalar bu algı üzerinden başlamaktadır. Otizmli bireylerde dramaturjiye ve onun ardılları olan; zaman, mekân, nesne, kişiselleştirme, hareket kavramları, oral kabiliyet ve iletişim döngüsüne gerçekleştirilebilirken, metamorfozsal algı gerçekleştirilememektedir. Metamorfozsal algı ise kavrama ve anlamlandırma ile özdeşleştirilmektedir. Dramaturjik ve metamorfozsal algı küçük yaşlardan itibaren geliştirilen ya da öğrenilen doğal bir süreçtir. Örnek olarak; normal bir bireye hiç bir hazırlık olmadan, iki tahta çubuk verip onu hareketli bir forma sokmasını ve insan ile özdeşleştirilmesi beklenebilir. Fakat otizmli bir bireyde önce tahta çubukların işlevselleşmesi sağlanmalı, daha sonraki aşamada ise o tahta

çubukların farklı bir nesne ve imge olarak kullanılabilceği öğretilmelidir. Bu süreç yıllar alabilmektedir. Diğer bir örnek ise 6 yaşında normal bir psiko-motor gelişime sahip erkek bir çocuktan tahta çubukla uçak yapıp kendini de bir pilot olarak hayal etmesi beklenebilir. Motor beceriye sahip otizimli bir birey ise o tahta çubukları büyük ihtimalle sıraya sokacak ve ötesinde neler yapabileceği ihtiyacını içsel olarak duymayacaktır. Çalışmanın verilerine dayanarak temel motor becerilere sahip otizimli bir çocuğun verilen yönergeleri ve komutları yaparak, karşısındakini taklit ederek, karşısında ki ile oyunlar oynayarak, temel dramaturjik çalışma gerçekleştirebileceği düşünülmektedir. Çalışmanın dördüncü evre rapor ve formunda görüleceği üzere, dramaturjik algıya yönelik birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Çalışılan otizimli bireyin eğitmeninden alınan bilgiye göre, bireyin ne yaptığı konusunda içsel bir bilgiye sahip olmayacağı ve yapılan şeyin gereksinimini kavrayamayacağını öğrenilmiştir.

Bireyle gerçekleştirilen dramaturji ve doğaçlama çalışmalarında karşılaşılan problemler şu şekildedir.

1. Bireyin içinde bulunduğu durumu adlandıramaması ve anlamlandıramaması.
2. Aktif somut düşünme yetisinin soyut düşünme yetisine izin vermemesi (hayal kuramamak, empati duygusunun gelişmemesi).

Buna göre birey kendi otizminin ne kadar farkında ve sosyalleşme bağlamında ne kadar yeni davranışlar geliştirmeye isteklidir? Tablo:7'de görüleceği üzere bireyin sosyal yönergeleri kabul edebilirliğinin ancak yedinci aydan itibaren gelişme gösterdiği düşünülmektedir.

Tablo 7. Dramaturji Yöntemi ile Sosyalleşme Olgusunun gelişimi

SORUN	AY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Dramaturji Yetisinin Sosyal Olgu Üzerinden Gelişimi	+							+	+	+	+	+	+
	-	-	-	-	-	-	-						

Açıklama: Yukarıdaki tablo nicel bir veriyi yansıtmamaktadır. Çalışma sırasında mekân, konumlandırma, anlamlandırma, iki bireyle, üç bireyle ve grupla

iletişim kurma faaliyetlerinin bireyde sosyalleşme kavramının gelişimi üzerine etkisi (bkz: Üçüncü, Dördüncü, Beşinci Evre Raporları) verilmiştir. (+) Sembolü geliştirilebilir davranışı (-) sembolü tepkisel davranışları işaret etmektedir. Tabloda beş evreden oluşan çalışma raporlarının sonuçları ve çalışma formlarının çıktıları dikkate alınmıştır. Buna göre ilk altı ay sosyal olguya yönelik faaliyet gerçekleştirilememiş son altı ay yapılan faaliyetlerde sosyal olgunun benimsetilmesine yönelik hareketlenmeler olduğu düşünülmektedir.

Sosyalleşmeden kasıt farklı bireyler ile selamlaşmak, iletişim kurabilmek ve arkadaş edinebilmektir. Çalışılan otizmlili birey birçok konuda yetişkinlerin yardımına gereksinim duymakta ve davranış konusunda karmaşalar içerisindedir. Buna göre bireyde temel sorun sosyalleşememektir. Bireyin psiko-motor gelişiminin sosyalleşme olgusundaki en büyük engel olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın dördüncü evre rapor ve formunda görüleceği üzere, bireye öğretilmek istenilen davranışın öncelikle bireyde ihtiyaç duyulan bir eylem olarak uyandırılması (öğretilmesi) gerekliliği görülmüştür. Çalışılan otizmlili bireyle basit ritim oyunları her çalışmadan önce selam olarak tekrarlanmaktadır. Belirli bir süre sonra ritim oyunlarını periyodik olarak yapılmamaya başlanmıştır. Birey çalışmadan önce gerçekleşmeyen bu ritüeli tepkisel davranışlarla yapmak istediğini göstermiştir. Eğitmeni bireye bu şekilde istediğinin olmayacağını, istediğinin gerçekleşmesi için rica etmesi ya da uygun tonda konuşması gerekliliğini defalarca tekrarlamıştır. Bu faaliyet için zamanla tepkisel davranışların yerini konuşmalar aldığı görülmüştür. Bu teknikle bireyde bir eylemi yapma konusunda ihtiyaç doğurulduğu düşünülmektedir. birey eylemi tekrarlamak için tepkisel hareketler yerine konuşması gerektiğini öğrenmiştir. Fakat sosyalleşme olgusu arkadaşlıklar kurabilme, empati kurmak gibi eylemler olarak gerçekleşmektedir. Birçok otizmlili bireyde bu şekilde bir ihtiyaç gelişimi temel anlamda mümkün gözükmemektedir. Sosyal olguya örnek olarak, otizmlili bireyler çok dar bir alanda çok az kişi ile iletişimsel bağ kurmaktadır. Bu iletişimsel bağlar kimi zaman karşı tarafta tek taraflı duygusal bir bağ olarak açığa çıkmaktadır. Bireyin çalıştırıcısının tek taraflı gelişen bu duygusal bağın farkında olması ve çalışmalar gerçekleştirilirken sosyal olguyu iyi analiz edip pragmatik faaliyetlere ağırlık verilmesinin önemi, otizmde iletişim fonksiyonlarının geliştirilmesi perspektifinde önem taşımaktadır.

Dramaturji çalışmalarında bireylerin taklit yapabilmesi, doğaçlama yeteneklerini kullanabilmesi, zamanı ve mekânı yapıcı kullanabilmesi, anlamlandırabilmesi, bir karakterden diğer bir karaktere geçebilmesi, aktif farkındalık halinde olabilmesi, empati duygusunu ve mecaz kavramları kullanabilmesi beklenmektedir. Otizmli bireylerin bu kavramları gerçekleştirmesi beklenemez. Ne var ki; bazı kavramların eğitim ile bazı durumlarda da şartlanma yolu ile bireye kabul ettirilebilirliği bilimsel çalışmalar sonucu doğrulanmıştır. Tek denekli deneysel çalışmanın ilk aylarında gerçekleşen bir dramaturji faaliyetlerinden bahsedilemez. Ancak şarkı ve tekerlemelerin kullanımı ve ritmik çalışmalar sırasında basit taklitlere başvurulmuştur. Dördüncü evre ile dönüt alınmaya başlandığı düşünülen drama çalışmalarının gelişimi tablo:8 üzerinde incelendiğinde bireydeki geliştirilebilirliği netlik kazanacaktır.

Tablo 8. Dramaturjinin İşlenebilirliği

SORUN	AY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Dramaturji	+					+	+	+	+	+	+	+	+
	-	-	-	-	-								

Açıklama: Yukarıdaki tablo nicel bir veriyi yansıtmamaktadır. Çalışma sırasında dramaturjik faaliyetlerin; mekân algısı, hareket, materyal kullanımı ve oyun yönergelerinin (bkz: Üçüncü, Dördüncü, Beşinci Evre Raporları) bireyle uygulanabilirliği verilmiştir. (+) Sembolü geliştirilebilir davranışı (-) sembolü tepkisel davranışları işaret etmektedir. Tabloda beş evreden oluşan çalışma raporlarının sonuçları ve çalışma formlarının çıktıları dikkate alınmıştır. Buna göre ilk dört ay dramaturjik faaliyet gerçekleştirilememişken son sekiz ay yapılan faaliyetlerde dramaturjik çıktıların kullanıldığı düşünülmektedir.

Çalışmanın dördüncü evresinde daha net gerçekleştirilmeye başlanan bu çalışmalar dördüncü evre rapor ve formun incelendiğinde netlik kazanacaktır. Bu evrede bireyle farklı oyun öbekleri ve materyal kullanımı yolu ile dramaturjik çalışmalar yapıldığı düşünülmektedir (Bkz. Dördüncü, Evre Raporu). Otizmli bireyin eğitmeninden alınan bilgiye göre birey verilen birçok yönergeyi taklit etme yolu ile gerçekleştirmektedir. Bunun üzerine bireyin algı düzeyi göz önünde bulundurularak bir çalışma geliştirilmiştir.

Çalışmanın Gelişim Süreci:

- Birinci aşamada, bir okuma kitabından orman konusu işlenir, ormandaki hayvanlar sıralanır, bunlardan birinin de kelebek olduğu fark ettirilir. Sorular ile birey ikinci aşamaya yönlendirilir.
- İkinci aşamada; kelebeği çağrıştıracı bir ses öbeği dinletilir, akabinde bireye kelebek hakkında sorular sorulur. Bireye sırasıyla; kelebek gördün mü? Kanatları var mıydı? Nasıl uçardı? Şeklinde sorular yöneltilir.
- Üçüncü aşamada; bireyden belirli ritmik çalgılar çalması istenilir, (ksilofon) ve kelebeğin nasıl uçtuğunu tekrarlaması istenir.
- Dördüncü aşamada; tanımadığı bir birey ile kelebek hakkında konuşmaları sağlanır.
- Beşinci aşamada; eğitimci ses öbeğini çalarken, yeni birey bir ksilofon çalar, bu sırada otizmlili bireye arabanın üzerinde giden bir kelebeğin neler görebileceği, sorulur.
- Altıncı aşamada ise; daha önce ki aşamalar tekrarlanırken, bireyden ksilofondan çıkar her tını ile kelebeğin tek bir kanadını hareket ettirmesi istenir.

Bedensel hareketlilik, farklı kasların çalışması, oral hareketlilik, aynı anda farklı yönerge ve davranışlara cevap verebilme bu teknik ile gerçekleştirilebildiği düşünülmektedir. Öztürk'ün müzikal etkinlikler ve buna bağlı olarak yaratıcı drama ile yapılan müzik çalışmaları hareket yeteneğini geliştirilmesine yardım eder (2002: 270), tanımlaması bu olguya ışık tutmaktadır.

Knight ve matney'e göre, temel motor becerilerine hakim bireylerin müzik terapi sırasında ritmik becerileri gelişimine yönelik çalışmaların yararını şu şekilde sıralamaktadırlar:

- Birey için ritmik deneyimleri kolaylaştırmak,
- Standart birkaç vurmali çalgı üzerinde temel becerileri sergileyebilmek,

- Tek başına veya topluluk içinde perküsyon enstrümanlarını kullanabilmek,
- Vurmalı çalgılar üzerine doğaçlamalar yapabilmek, bireyin topluluk içinde kendini var etmesini sağlar (2004: vol. 30).

Çalışmanın dördüncü evre rapor ve formunda görüleceği üzere, çalışma sırasında Orff-Schulwerk yöntemine yönelik enstrüman ve materyal kullanılan faaliyetlerde bireyin duruma kendini daha fazla adapte ettiği gözlemlenmiştir. Örnek olarak; tül ve şemsiyeler kullanılan bir faaliyette bireyden tüllerin dokusunu hissetmesi sağlanmış ve kendisinde müziğin akışına göre yağmurun altında ıslanıyormuş hissi uyandırılmaya çalışılmıştır. Bireyin müziği dinleyerek bu çalışmaya hazırlanması sağlanmıştır. Sonra da yeni bireylerin katılımı ile bu çalışma bir kaç kez gerçekleştirilmiştir.

Sonuç olarak; belirli koşullar sağlandığında, otizmlili bireyde dramaturji yolu ile sosyal olgunun anlamlandırılmasının mümkün olduğu, bireye dramaturji yolu ile içinde bulunduğu konumu kavrama yeteneğinin temel olarak öğretilebilirliği düşünülmektedir. Görüldüğü üzere Otizmlili bireyin dramaturjik faaliyetler ile iletişim bariyerlerini aşılabilmesi ve sosyalleşebilmesi mümkündür. Çalışmanın diğer evre rapor ve formlarının destekleyicisi olan dördüncü evre rapor ve formu incelendiğinde çıktılarının bu yönde olduğu görülmektedir (Bkz: Dördüncü Evre Raporları).

DÖRDÜNCÜ EVRE

HAZİRAN 2013

Bu ay içerisinde çalışma yapılamamıştır.

TEMMUZ 2013

YİRMİ ALTINCI ÇALIŞMA 01 TEMMUZ SAAT: 13.00- 16.00

YİRMİ YEDİNCİ ÇALIŞMA 08 TEMMUZ SAAT: 13.00- 16.00

Çalışma:

Bu ay içerisinde bireyin kadar aktif ve yapıcı olduğu gözlemlenmiştir.

Çalışmanın Hedefleri:

1. Dramaturjik çalışmaların öğrenilmiş sosyal becerilere katkısı,
2. Metamorfozsal algının geliştirilebilirliği,
3. Bireyin iletişim dönütleriyle başa çıkması,
4. Elementer müzik çalışmalarında bireyin grup içi faaliyetlerde aktif rol alabilirliği ve bunun iletişim dönütlerinde kullanılabilirliği.

Çalışmanın Akışı:

Tam zamanlı dramaturji çalışmalarına başlanıldığı düşünülmektedir. Örnek çalışma olarak, birkaç ritim çubuğu yere konularak bireyin her vuruşta engelleri aşması beklenmiştir. Bu çalışma, yer değiştirme tekniği ile de denenmiştir. Birey her vuruşunda yeni bir bireyin de engelleri aşması ve faaliyeti tekrarlama sağlanmıştır. Böylelikle iletişim fonksiyonlarının gelişimi güçlendirilmiş ve bireyin lider vasfında hareket edebilmesinin önü açılmıştır. Süreç bireyler arası karşılıklı ele alınmış ve başarı olduğu görülmüştür. Bu şekilde bireyin topluluk içerisinde karar verebilme mekanizmasının gelişimi hedeflenmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasına örnek ise; bireyin birçok şemsiyenin içerisinde kendisini yağmur altında yürüyor hissi ile yürümesi beklenilmiş, ortaya konulan bir

plastik topun güneş olabileceği ve güneşe ulaşırsa yağmurun duracağı söylenmiştir. Birey bu çalışmada başarı gösterdiği gibi iki, üç bireylik bir faaliyette de başarı sağlamıştır. Bu çalışmanın bir üst evresi şöyle gelişmiştir: Diğer bireyler yağmurda yürüyen aceleci bireyleri canlandırdılar. Gerekli müzik dinletilirken eğitimci ritmik enstrümanları kullanarak eşlik etmiştir. Bireyin hedefi bu kadar negatif dönüt içerisinde güneşe ulaşmak ve yağmuru dinmesini sağlamaktır. Bireyin yardım almadan başarılı olduğu görülmüştür. Bu süreçte birey kendini durdurmak için dokunanlara tepkisel davranmamıştır. Daha sonra çalışılan birey, bir şemsiye olurken diğer bir bireyde güneşe ulaşmak isteyen birey olmuştur ve faaliyet başarılı bir şekilde sona erdirilmiştir. Faaliyet bittiğinde bireyler el ele tutuşarak güneşi selamlama dansını müzik eşliğinde gerçekleştirmişlerdir.

Ritmik Enstrüman Çalışması:

Ritim çubuklarının karşıdaki bireyi yönlendirmesi ritimsel faaliyet olarak ele alınmıştır. Yağmur güneş oyununda çalınan ritmik tonlar birer katalizör görevi üstlenmişlerdir.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Bir konunun oyun olarak sergilenmesi her bireyin bir düzen içinde farklı görevler sunması ve bir amaca ulaşma girişimi Orff-Schulwerk yöntemi yönünden önemlidir.

Sonuç:

Sonuç olarak bireyin minimum yönerge akışı ile istenilen etkinliği sonuçlandırabildiği ve sosyal iletişim dönütlerine olumlu tepkiler verdiği görülmüştür.

Çalışmanın Karşılıklı Etkileşim Boyutu:

Bireyin eğitimciden alınan bilgi doğrultusunda otizmli birey ile iletişim boyutu selam vermek ya da konuşmak olarak algılanmamalıdır. Burada iletişim bireyin yalnız dünyasında, ani sosyal ataklar ile başa çıkmasını öğretmek ve o an gelişecek etkileşimlere dönüt verebilmesini sağlayabilmektir. Çalışmalar bu fikir temelinde işlenmiştir.

Çalışmanın Dramaturjik Oyun ve İşbirlikçi Boyutu:

Burada dramaturjik etki yani güneş ve yağmur oyunudur. İşbirlikçi boyut ise otizimli bireyin bu kadar baskı içerisinde kendi yolunu bulabilmesidir.

Çalışmanın Müzik Terapi Boyutu:

Süreç içerisinde ritmik ya da meloritmik yapıdan ve müzik kayıtlarından faydalanılmıştır. Müzik ile algının farklı işlenmesini desteklemek müzik terapi boyutundan bireye iletişim becerileri kazandırılması bakımından önemlidir. Süreçte moderato müzikler kullanılmaya önem gösterilmiştir. Süreçlerin, largo ve allegro müzikler, negatif yönergeler, kokular, farklı ses öbekleri ve değişik mekânlar ile farklı bir çalışma halinde geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Fotoğraf 31. Güneş Yağmur

Fotoğraf 32. Kullanılan Materyaller

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 4.Evrenin görselleri ve 4. Evrenin kayıtları CD'si.

AĞUSTOS 2013

YIRMİ SEKİZİNCİ ÇALIŞMA 26 AĞUSTOS SAAT: 13.00- 16.00

Çalışma:

Ağustos ayı içerisinde tek bir çalışma gerçekleştirilebilmiştir.

Çalışmanın Hedefleri:

1. İletişim kurma becerilerinde gelişmişlik düzeyi,
2. İletişim kurmada istek ve farkındalıkların geliştirme,
3. Tek başına bireyin etkileşime nasıl geçeceği,
4. Bireyler ile uyum.

Çalışmanın Akışı:

Bireyle önceki çalışmaların bütünü olan bir faaliyet gerçekleştirilmiştir. Orff-Schulwerk yöntemi, pedagojik müzik terapi teknikleri, müziksel algı ve ince, büyük motor becerilerin aktif kullanımını destekleyecek ritmik, dramaturjik fonksiyonların bütünü kullanılmıştır. Faaliyet şu şekilde gerçekleştirilmiştir. Belirli materyaller kullanılarak, işlek bir cadde canlandırılmıştır. Burada birey elindeki mavi tül ile arabaların geçtiği caddeyi canlandırırken müzik yayını yapılmıştır. Bir başkası bireyin etrafında farklı materyallerle dolanırken, içeriye farklı bireyler girmeye başlar, bunlar caddedeki kuşlar, insanlar gibi objeleri canlandırmaktadırlar. İçeride herhangi bir çalıştırıcı bulunmamaktadır. Bir başka birey hedef birey ile konuşmaya çalışırken bir diğer birey de ritmik ve meloritmik faaliyetler gerçekleştirmektedir. Uzun süren bu faaliyet sırasında çalışılan bireyde tepkisel bir hareketlilik saptanmazken bir yönerge almadan bütün faaliyetleri yerine getirebildiği görülmüştür.

Sonuç:

Bireyin ani iletişim dönütlerine pedagojik müzik terapi ve Orff-Schulwerk yöntemi çıktıkları sayesinde olumlu karşılıklar verebilir boyuta geldiği gözlemlenmiştir. Bireyin eğitmeninden alınan bilgiye göre, birey daha çok

çalışmanın gerçekleştirildiği mekân içerisinde ani iletişime dönüt verebilmekte, tepkisel hareketler göstermemektedir.

Ayın Değerlendirilmesi:

Yapılan grup içi faaliyetleri yapıcı bir şekilde gerçekleştirmiştir.

Çalışmanın Metamorfozsak Algı Boyutu:

Bireyin bu alanda kavram geliştiremediği görülmüştür. Örneğin normal bir birey kendini araba gibi hayal ederken ya da elinde var olan tülle bir organizma gibi davranabilirken, çalışılan bireyin ise elindeki tülü daha yüzeysel ve realisttik bir nesne olarak algıladığı görülmüştür.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Gerçekleştirilen faaliyetler de temel Orff-Schulwerk yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmanın Karşılıklı Etkileşim Boyutu:

Birey çalıştırıcısı olmadan yabancı bireyler ile etkileşime girmiş ve tepkisel davranışlar göstermemiştir.

Çalışmanın Müzik Terapi Boyutu:

Burada hedef, pedagojik müzik terapinin bireye göre teknik geliştirme ilkesine dayanmaktadır.

Çalışmanın Dramaturji Boyutu:

Mekân zaman ve hareketlilik dâhilinde yapılan çalışma dramaturjinin temel fonksiyonlarını içermektedir.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 4.Evrenin görselleri ve 4. Evrenin kayıtları CD'si.

Dördüncü Evrenin Sonu:

Bireyin Gelişimi Hakkında Bireyin Eğitmeni ile Yapılan Görüşme:

Dördüncü evrenin tamamlanması ile bireyin eğitmeni ile yapılan çalışmaların analizi yapılmış ve değerlendirilmesi alınmıştır (Bkz: Dördüncü Evre Formu). Eğitmenle dördüncü evrenin değerlendirilmesi ve çalışmanın bireyde gözle görülür farklılıkları ve doğabilecek zararları hakkında konuşulmuştur. Eğitmen bireyin ani

iletişim dönütlerine olumlu yaklaştığını ve karşılıklı iletişim kurduğunu söylemiştir (Bkz: Dördüncü Evren Formu). Bireyin grup için faaliyetlerde karmaşık yönergelere olumlu tepki verebildiğini bildirmiştir. Eğitimci, çalışma sırasında kullanılan negatif etmenler karşısında bireyin tepkisel davranmak yerine iletişimi sürdürdüğünü vurgulamıştır. Uygun koşullar sağlandığında bireyin etkileşime açık olduğunu düşündüğünü dile getirmiştir. Eğitimci çalışmaların sadece bir mekân içerisinde yapıldığına dikkat çekerek, ilk defa bireyin kendi mekânı içerisinde yabancı bireyler ile sürdürülebilir sosyal etkileşime girdiğini ve tepkisel davranışlar sergilemediğini olumlu bir dönüt olarak düşündüğünü dile getirmiştir (Bkz: Dördüncü Evren Gözlem ve Değerlendirme Formu).

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 4.Evrenin görselleri ve 4. Evrenin kayıtları CD'si.

Dördüncü Evre

Gözlem ve Değerlendirme Formu

Dördüncü evre gelişim raporuna ek olarak otizmli bireyin form yönergelerine göre gelişimi doğrultusunda bu form hazırlanmış ve çalışmanın etik geçerlilik boyutunun doğrulanması adına eğitmen ve çalıştırıcı tarafından imzalanmıştır.

Gözlemi Yapan Çalıştırıcı: Burak Sağırkaya

Eğitmen (Öğretmen): Zeynep Çetinkaya

Tablo 9. Gözlem ve Değerlendirme Formu

Hedefler	Kazanımlar	Hedef Davranışlar	Öğrenilmiş Var	Yok, Ya da Gelişmiyor	Gelişme Gösteriyor
Müzik Aletlerini Amaçlarına Uygun Kullanmak	Vurmalı Aletleri Kullanabilme	Sağ Eliyle Çalabilmek	✓		
		Sol Eliyle Çalabilmek	✓		
		İki Eliyle Çalabilmek	✓		
	Nefesli Çalgıları Kullanma	Düdük Çalabilmek	✓		
		Flütle Üfleyerek Ses Çıkartmak	✓		
	Tuşlu Çalgıları Kullanabilme	Sol Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Sağ Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Renk Eşleştirmeleri ile Müzik Yapmak			✓
	Ritim Yönergelerini Kavrayabilme	Tek El ile Tef Sallama (Yukarıda Yanda, Aşağıda, Önde Vb.)	✓		
		Tek El Tef ile Sallayıp Diğer Ele Vurma			✓

		Tek El ile Marakas Sallama	✓		
		Çift El ile Marakas Sallama	✓		
		İki Elde Marakas Sallama	✓		
		İki Elde Tutulan Marakasları Bir Birlerine Vurarak Çalma			✓
		Metalafona Vurabilme			✓
		Kastanyeti Parmakları ile Çalabilme			✓
		Parmak Zillerini Kullanabilme			✓
	Davul Setini kullanabilme	Ayakta Sağ Algı İle Davul Çalma			✓
		Ayakta Sol Algı İle Davul Çalma			✓
		Oturarak Sağ El ile Davulda Anlamlı Sesler	✓		
		Oturarak Sol El ile Davulda Anlamlı Sesler	✓		
		Zil Çalarken Sabit Noktaya Yürüebilme		✓	
		Ayakta Yürürken Durup Söylenilen Komutları Yapabilme		✓	
		Hareket Yönergelerini Ters Orantılı Algılama		✓	
		Çaldığı Aleti Bir Diğer Bireyle Çalabilme			✓
		İstenilen Noktayı Ritmik Vurabilme			✓

Ritmik Çalışmalar	Ritmik Yürüyüş Yapabilme	Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme			✓	
		Kollar ve Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme			✓	
		Yürüyüş Yaparken Davula Ritmik Vurabilme			✓	
	Ritmik Vuruş Yapabilme	Çalışma Padına Ritmik Tek Baget ile Vurabilme	✓			
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Sıralı Vurabilme	✓			
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Birlikte Vurabilme				✓
		Davul ve Zilleri Ritmik Olarak Kullanabilme				✓
		Tek ve Çift Elle Bongoya Ritmik Vurabilme				✓
	Ritmik Ses Çıkartabilme	Çıkartabildiği Sesleri Ritmik Olarak Seslendirme				✓
		Kelime ve Heceleri Ritmik Olarak Sıralayabilme				✓
		Sayıları Ritmik Olarak Sayabilme				✓
	Bedenin Hareket Yönlerine Uygun Kullanabilme	Hareketleri Ritmik Algılama	Söylenilen Şarkıya Söyleme Dinleme ve Hareket ile Eşlik Etme			✓
Bir Müzik Boyunca Harekete Katılabilme					✓	

		Grup İçinde Ostinato Katılım		✓	
		Kendi Buluşçuluğunu Kullanma		✓	
Ses Çalışması	Gürültü İçerisinde Ses ile Dikkat Toplama Çalışması	Verilen Sesleri Değiştirerek Dikkat Çekme			✓
		Aynı Seslerin Yüksekliklerini Değiştirilerek Dikkat Toplama			✓
		Müzik Aletleri ile Armonik Sesler Yardımıyla Dikkat Toplama	--	--	--
		Kendi Sesi ile Dikkat Toplama			✓
	Ağız ve Dil Kaslarıyla İlgili Çalışmalar	Dudak Hareketlerini Taklit Edebilme			✓
		Yüz Mimiklerini Taklit Edebilme			✓
		Dil Hareketlerini Taklit Edebilme			✓
	İşitsel Çalışmalar	Duyduğu Sesleri Taklit Edebilme	✓		
		Duyduğu Ritimleri Taklit Edebilme	✓		
	Kavramsal Çalışmalar	Sesini Dinlediği Müzik Aletlerini Bulabilme	✓		
		Seslerini Duyduğu Müzik Aletlerinin Resimlerini Eşleştirebilme			✓

Elementer Dramaturji	Bireysel Alan	Spontane (Anlık Kontrollü) Davranışlı Oyunlar	--	--	--
		Kurallı Basit İletişim			✓
	İkili Alan Kavrama ve Uyum	Spontane İletişimi Sürdürebilme	--	--	--
		Kurallı Basit Hareket Halinde Yeni Bir Birey ile İletişim			✓
	Grup Bilinci ve Eşgüdüm	Gruba Katılabilmek Davranışlarını Sergileme			✓
		Kurallara Uyma ve Grup Uyumu		✓	
Metamorfozsal Algı	Söylenilen Nesne Gibi Davranabilme	Grup İçerisinde Anlık Teatral Harekete Uyum Gösterebilme	--	--	--

Tablo: Yukarıdaki tabloda çalışmanın IV. Evresinde belirlenen Hedefler, Kazanımlar ve Hedef Davranışların gelişim süreci verilmektedir. Tablo etik geçerliliği sağlamak için otizmli bireyin eğitmeni ve çalıştırıcısının gözlemleri çerçevesinde ve araştırmanın görsel verilerine dayanarak düzenlenip, imzalanmıştır. Buna göre tabloda altı hedef, on yedi kazanım ve elli dokuz hedef davranış belirlenmiştir. (--) Sembolü çalışmanın gerçekleşmesine zemin hazırlanamadığını, (✓) Sembolü ise ilgili davranış için yapıcı dönüt alındığına işaret etmektedir. IV. Evre formu incelendiğinde, Bireyin iletişimi sürdürdüğü fakat spontane iletişime dönüt vermediği görülmektedir. Bu evrede bireyin dramaturji çalışmalarında iletişimi sürdürdüğü fakat yönerge almadan yapıcı hareket sergileyemediği görülmektedir. Buna göre bireyin iletişim mekanizmasının mekân bağlanımında öğretilebilir ve geliştirilebilir olduğu düşünülmektedir.

Gözlem ve Değerlendirme Formu Tarafından Rapor Değerlendirme Modeline Uygun Olarak Doldurulmuştur.

TARİH: 18 ŞUBAT 2013

YER: AFYONKARAHİSAR

SAAT: 16.00

BURAK SAĞIRKAYA

ZEYNEP ÇETİNKAYA

Etik Kaideler Göz Önünde Bulundurularak Kişisel Bilgiler Saklı Tutulmuştur.

4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Müzik terapi, Orff-Schulwerk yöntemi ve müzik pedagojisinin ortak çıktılarına dayanarak birey merkezli yeni tekniklerin geliştirilebilirliği mümkün müdür?

Yapılan çalışma birey hakkında bilgi toplayarak, bireyi gözlemleyip bütün bu verilerin analizinin pedagojik olarak nasıl kullanılmalıdır sorusu ile başlamıştır.

“Bireylerin öznel gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak terapistin kullandığı yaratıcılık ve estetik duyarlılık sanatsallıkla; yapılan her bir oturumun videoya kaydedilip değerlendirilmesi ve bir sonraki oturumun tasarlanmasında kullanılması ise bilimsellikle bağlantılıdır. Bu modelde uygulamacının rolü vakaların tepkilerini kabul eden ve onları çeşitlendiren müzikal-duyusal bir ortam yaratmaktır. Bu modelde genellikle ritim enstrümanları ve Orff enstrümanları kullanılmaktadır. Ayrıca, uygulayıcı hareket, konuşma ve dramayı/tiyatroyu da bu sürece dâhil edebilmektedir” (akt: Alaner, 2002: 237).

Bireyin gereksinimleri ve gelişmemiş yetilerini göz önünde bulundurularak ritmik, harekete dayalı temel drama çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu süreç içerisinde Atar’ın yönergesi baz alınmıştır.

“Bireysel Çalışma Alanında Öğrenci ile Çalışırken:

- 1.Öğrencinin seviyesini belirlemek.
- 2.Öğrencinin performansını ortaya çıkartmak.
- 3.Öğrencinin müziğe verdiği tepkiyi gözlemek.
- 4.Öğrencinin müzik eşliğindeki hareketlerini gözlemek.
- 5.Öğrencinin müziğe verdiği tepkiler ve müzik eşliğinde yaptığı hareketler doğrultusunda hedefler belirlemek.

Grup Çalışma Alanında Öğrenci ile Çalışırken:

- 1.Öğrencilerin birbirlerini fark etmelerini sağlamak.
- 2.Öğrencilerin belli bir ritim doğrultusunda ortak hareket etmelerini sağlamak.
- 3.Öğrencilerin el ele tutuşarak hareket etmelerini sağlamak.
- 4.Öğrencilerin yanlarında duran arkadaşlarını fark etmelerini sağlamak.
- 5.Grupta çalışan öğrencilere hitap eden bir müzik belirlemek”

(<http://www.cetinozbey.net>).

Buna göre Orff-Schulwerk yöntemi çalışmalarında alınan veriler incelenmiş tablo halinde tablo:10’da sunulmuştur. Elementer müziğin bireyde uygulanmasının dönüt alınabilir olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10. Elementer Müzik Yönteminin İşlenebilirliği

SORUN	AY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Elementer Müzik Tutumunun Birey Üzerindeki Başarısı	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	-												

Açıklama: Yukarıdaki tablo nicel bir veriyi yansıtmamaktadır. Çalışma sırasında yapılan faaliyetlerde Orff-Schulwerk yöntemi çıktılarının bireyde uygulanabilirliği verilmiştir. (+) Sembolü geliştirilebilir davranışı (-) sembolü tepkisel davranışları işaret etmektedir. Tabloda beş evreden oluşan çalışma raporlarının sonuçları ve çalışma formlarının çıktıları dikkate alınmıştır. Buna göre bireyde elementer müzik faaliyetlerinin yapıcı etki sağladığı düşünülmektedir.

Otizimli birey için, kişiye özel teknik geliştirme gereksinimi neticesinde geliştirilen yeni teknikler ile bireyin sosyal kabiliyetlerinin gelişimine fayda sağlanacağı düşünülmektedir. Bu aşamaya gelindiğinde birey ile yarım senenin üzerinde çalışılmış, bireyde ikili iletişim mekanizması belirli bir düzeneğe oturtulmuş ve güven ortamı doğrulmuştur. Bu sürede birey daha iyi tanınıyor, güçlü ve zayıf yönleri daha iyi biliniyor ve birey yeni bir yönergeye çok daha kolay adapte edilebiliyordu. Buna göre yapılan faaliyetler sonucu bireyin iletişimi sürdürme bilirliliğinin yedinci ay ile netlik kazandığı düşünülmektedir. Böylelikle süreç içerisinde çalışma evreleri incelenmiş ve bireyin ani iletişime dönütleri tablo halinde tablo: 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Bireyin Ani Sosyal İletişime Cevap Verebilirliği

SORUN	AY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Bireyin Ani Sosyal İletişime Cevap Verebilirliği	+							+	+	+	+	+	+
	-	-	-	-	-	-	-						

Açıklama: Yukarıdaki tablo nicel bir veriyi yansıtmamaktadır. Çalışmanın gerçekleştiği on iki ay boyunca yapılan faaliyetler sonucunda bireyin daha önce hiç tanımadığı bireylerle spontane karşılaşması sonucu verdiği tepki gösterilmiştir. (+) Sembolü geliştirilebilir davranışı (-) sembolü tepkisel davranışları işaret etmektedir. Tabloda beş evreden oluşan çalışma raporlarının sonuçları ve çalışma formlarının çıktıları dikkate alınmıştır. Buna göre birey ilk altı ay boyunca ani sosyal iletişim

faaliyetlerine tepkisel davranırken çalışmanın son altı ayında ani sosyal iletişimi içeren faaliyetlere olumlu dönüt sergilemiştir.

Tabloda görüldüğü üzere birey ani iletişim dönütlerini sürdürme bilmiştir. Örnek olarak; otizmli bireyin bir yönerge sırasında isminin sürekli tekrarlanması, yeni tanıştığı kişinin belirli hareketleri gibi davranışlar onu rahatsız ederken, yeni tanıştığı belirli ritmik enstrümanlardan belirli sesler çıkarması, faaliyetler sırasında resim ve çizgiler yapmak, dinlemek ve aktif dans hareketlerine ayak uydurabilmek onu memnun ettiği gözlemlenmiştir. Çalışmanın beşinci evre rapor ve formunda görüleceği üzere, gelişecek tekniklerin bireyde var olan pozitif davranışlar temelli geliştirilmesinin birey için yeni davranışları özümsemesi bakımından daha kolay olacağı düşünülmektedir.

Nitekim birey için yeni teknikler geliştirilirken, bireyin yapmaktan memnun olduğu, daha kolay daha işlevsel teknikler geliştirilmenin süreci hızlandıracağı ve olumlu dönütlerin yüksek olacağı düşünülmektedir. Buna göre birey en yüksek dönütleri ritmik ve meloritmik çalışmalar üzerinden vermiştir. Dolayısıyla faaliyetler ritim temelli gelişmiştir. Çalışmanın beşinci evre rapor ve formunda görüleceği üzere çalışma ritim temelli sonlandırılmıştır. Süreç tablo:12 incelendiğinde daha netlik kazanacaktır.

Tablo 12. Ritmik Çalışmaların Dramaturji Üzerinden Kullanılabilirliği

SORUN	AY	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ritmik Çalışmaların Dramaturji üzerinden Kullanılabilirliği	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
	-												

Açıklama: Yukarıdaki tablo nicel bir veriyi yansıtmamaktadır. Birey ile gerçekleştirilen temel ritmik ve melodi tabanlı ritmik çalışmalar (bkz: Birinci Evre Raporları) verilmiştir. (+) Sembolü geliştirilebilir davranışı (-) sembolü tepkisel davranışları işaret etmektedir. Tabloda beş evreden oluşan çalışma raporlarının sonuçları ve çalışma formlarının çıktuları dikkate alınmıştır. Buna göre bireyle gerçekleştirilen on iki aylık çalışma sırasında yapılan temel ritmik ve meloritmik tabanlı çalışmalardan tam dönüt alınırken bu çalışmaların tam bir kombinasyon içerisinde dramaturjik faaliyetlere aktarılabilceği düşünülmektedir.

Çalışmanın ilgili evre raporları ve beşinci evre rapor ve formu incelendiğinde görüleceği üzere, araştırmanın kaynaklarında yola çıkarak;

1. Orff-Schulwerk Elementer Müzik Yönteminin,
2. Müzik Pedagojisinin Temel Özelliklerinin,
3. Müzik terapinin, bir bütün olarak ele alınması gerektiği ve bu şekilde kişiye özel kullanımı mümkün işlevsel bir tekniğin geliştirilebilirliğinin mümkün olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın beşinci evre rapor ve formunda görüleceği üzere, final faaliyeti dramaturjik etkinlikler, tempo ve müzik faaliyetleri otizmlili bireyin potansiyeli doğrultusunda geliştirilmiştir. Bireye göre teknik geliştirilmenin bireyin iletişim aygıtlarının gelişimi üzerindeki başarısı eğitmeni ile yapılan görüşmede belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere müzik terapi, Orff-Schulwerk yöntemi ve müzik pedagojisinin ortak çıktılara dayanarak birey merkezli yeni tekniklerin geliştirilebilirliği mümkündür. Çalışmanın diğer evre rapor ve formlarının destekleyicisi olan beşinci evre rapor ve formu incelendiğinde çıktılarının bu yönde geliştiği görülmektedir (Bkz: Beşinci Evre Raporları).

BEŞİNCİ EVRE

EYLÜL 2013

YİRMİ DOKUZUNCU ÇALIŞMA 02 EYLÜL SAAT :13:00- 16:00

Final Çalışması:

Birey ile işlevsel çalışmaların son ayağına gelinmiştir.

Çalışmanın Hedefleri:

1. Meloritmik algıyı doğaçlama yetisi ile bağdaştırmak.
2. Bireyin uyum içinde daha önceden kaydetmediği yani taklit etmediği bir etkinliği an itibari ile yapabilmesi.
3. Elementer yapı içerisinde grup ile müzik yapmak ve iletişim fonksiyonlarını aktif tutabilmek.
4. Orff-Schulwerk yöntemi ile pedagojik müzik bileşenlerinin çıktılarını almak.

Çalışmanın Dinamikleri ve Akışı:

Birey için hazırlanan elementer Orff-Schulwerk notasyonu ile birey ilk kez karşılaşmıştır. Daha önce hiç görmediği bu materyali incelerken, önünde olan ritim aletleri ile imgesel bir bütünlüğün olduğunu fark etmiştir. Örneğin, çalıştırıcı üçgen resmini gösterip, “*Bu ne?*” diye sorduğunda. birey “*Üçgen*” diye cevap vermiştir. “*Kaç tane üçgen var?*” Denildiğinde “*Altı*” cevabı alınmıştır. “*O zaman resimde gördüğün her üçgen için bir kere vursam kaç kere üçgene vurmuş olurum?*” Sorusuna “*Altı*” cevabını vermiştir. Burada bireyin faaliyete kendini hazır hissettiğini ve bileşenleri algıladığı rahatça görülmektedir.

Sonuç:

Birey Orff-Schulwerk ve terapi bileşenlerini barındıran müzik ile zaman (tempo) ve ritim kavramlarını anlamlandırıp çalışmayı gerçekleştirmiştir. Largodan allegroya giden bu dinamikte altı farklı ritim enstrümanı kullanılmıştır.

- Çelik üçgen
- Marakas
- Kastanyet
- Kurbağa
- Çingirak
- Zilli tef

Etkinlik sırasında gerçekleşen aşamalar şu şekilde gelişmiştir:

1. İlk aşamada müzik aletlerinin beşini eğitmen ve çalıştırıcı çalar,
2. İkinci aşamada müzik aletleri ikiye olarak paylaşılır,
3. Üçüncü aşamada birey dört, eğitmen ve çalıştırıcı birer müzik aleti çalar,
4. Dördüncü aşamada largo tempoda hareket kabiliyeti ve uyum çalışması yapılır,
5. Beşinci aşamada birey largo olarak altı müzik aletini de çalar,
6. Altıncı aşamada bu moderato tempoya aktarılır,
7. Yedinci son aşamada müziğin gerçek ritmi olan allegro tempoya çıkarılır ve bireyin grup içerisinde müziğe temposu ile eşlik etmesi beklenir.

Birey her aşamada hem uyum, hem iletişim yönergelerinde başarı göstermiş ve çalışma sonlandırılmıştır.

Bireyin eğitmenine göre buradaki problem nokta ise bireyin motor becerilerinin hızlı değişen enstrüman akışında yeterli olamaması ve yapamadığında tepkisel davranışlar göstermesidir.

Çalışmada Kullanılan Materyaller:

- Çalışmada kullanılan müzik Vivaldi'nin 4 mevsim eserinden seçilmiş bir bölüm.
- Orff-Schulwerk yöntemi enstrümanları.
- Orff-Schulwerk notasyonu.

Çalışmanın Orff-Schulwerk Yöntemi Boyutu:

Çalışma Orff-Schulwerk yöntemi yönergelerine dayanmaktadır.

Çalışmanın İletişim Boyutu:

Çalışmanın birey ve çalıştırıcı arasında geçmesi, kesintisiz etkileşimin varlığı, iletişim fonksiyonlarının yönerge verilmeden gelişmesi bakımından önemlidir.

Beşinci Evrenin Çıktıları:

Birey son evreye makul bir performans ile cevap vermiştir. Buna göre iletişim becerilerinin kullandığı müzik terapi tekniklerinin birey üzerinde kullanılabilirliği görülmüştür.

Çalışmanın Müzik Terapi Boyutu:

Hedef, bireyle çalışma sırasında gelişen faaliyetlerin sonucunda bireye göre teknik geliştirme ilkesine dayanmaktadır.

Bireyle bu aşamaya kadar getirilen bütün faaliyetler müzik terapinin işlevselliğini göstermektedir. Müzik ile yapılan her faaliyetin müzik terapi olmadığı düşünülmektedir. Müzik, bireylerin iletişim yönlerini geliştirici çalışmalarda ya da hedef aktivitelerde merkez değil yardımcı bir fonksiyon kazanır ise gerçek anlamda müzik terapi gerçekleşebilmektedir. Buna göre çalışma boyunca yapılan bütün faaliyetler müzik terapi unsurlarını barındırmaktadır.

Beşinci Evrenin Sonu:

Bireyin Gelişimi Hakkında Bireyin Eğitmeni ile Yapılan Son Evre Görüşmesi:

Eğitmen otizmlili bireyin tutarlı davranışlar gösterdiği yapılan çalışmalardan büyük keyif aldığını ve sosyal etkileşimde bireyin iletişim ağına bir kiremit daha eklendiğini belirtmiştir (Bkz: Beşinci Evre Gözlem ve Değerlendirme Formu).

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: 5. Evrenin görselleri ve 5. Evrenin kayıtları CD'si.

Fotoğraf 33. Final Çalışması

Fotoğraf 34. Final Çalışması

Fotoğraf 35. Final Çalışması

Final Çalışması: EK-CD. Veri Numarası: 5.Evrenin görselleri ve 5. Evrenin kayıtları.

Çalışmanın Nihai Sonucu ve Bireyin Eğitmeni ile Yapılan Görüşmenin Çıktıları:

Bireyin eğitmeni, bireyin iletişim aygıtlarının geliştirilmesinde gözle görülür bir gelişme sergilediğini, yabancı bireyler ile ilk defa bu derece güçlü etkileşimlere girdiğini ve bu geline noktanın geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. İlk aylardaki otizmlili birey ile final aşamasına gelen otizmlili birey arasında iletişim yetisi bakımından, yapıcı farklılıklar olduğunu belirtilmiştir. Eğitmen oyun algısının, taklit yani kayıt etme yetisinden kaynaklandığını fakat bu hususun geliştirilebileceğinden söz etmiştir. Buna göre eğitmen, birey ile yapılan dramaturjik çalışmaların iyi analiz edilip hangi noktada oyundan ve temel dramaturjiden ayrıldığının gözlemlemesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Eğitmen bu hususlara göre bireye özel yapıcı faaliyetlerin geliştirilmesinin daha sağlıklı olabileceğini düşündüğünü söylemiştir. Sonuç olarak, temel motor becerilerini kullanabilen otizmlili çocuk bireydeki iletişim becerilerinin geliştirilmesinde Orff-Schulwerk yönteminin, pedagojik müzik terapi teknikleri ile kullanılabilirliğinin mümkün olduğu dile getirilmiştir.

EK-CD. Kayıtlar, Veri Numarası: Eğitmen ile görüşme görselleri ve kayıtları CD'si.

Fotoğraf 36. Eğitmen ile Görüşme

Beşinci Evre

Gözlem ve Değerlendirme Formu

Beşinci evre gelişim raporuna ek olarak otizmli bireyin form yönergelerine göre gelişimi doğrultusunda bu form hazırlanmış ve çalışmanın etik geçerlilik boyutunun doğrulanması adına eğitmen ve çalıştırıcı tarafından imzalanmıştır.

Gözlemi Yapan Çalıştırıcı: Burak Sağırkaya

Eğitmen (Öğretmen): Zeynep Çetinkaya

Tablo 13. Gözlem ve Değerlendirme Formu

Hedefler	Kazanımlar	Hedef Davranışlar	Öğrenilmiş Var	Yok, Ya da Gelişmiyor	Gelişme Gösteriyor
Müzik Aletlerini Amaçlarına Uygun Kullanmak	Vurmalı Aletleri Kullanabilme	Sağ Eliyle Çalabilmek	✓		
		Sol Eliyle Çalabilmek	✓		
		İki Eliyle Çalabilmek	✓		
	Nefesli Çalgıları Kullanma	Düdük Çalabilmek	✓		
		Flütle Üfleyerek Ses Çıkartmak	✓		
	Tuşlu Çalgıları Kullanabilme	Sol Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Sağ Elin Parmakları ile Tek Tek Çalabilmek			✓
		Renk Eşleştirmeleri ile Müzik Yapmak			✓
	Ritim Yönergelerini Kavrayabilme	Tek El ile Tef Sallama (Yukarıda Yanda, Aşağıda, Önde Vb.)	✓		
		Tek El Tef ile Sallayıp Diğer Ele Vurma			✓
		Tek El ile Marakas Sallama	✓		

		Çift El ile Marakas Sallama	✓		
		İki Elde Marakas Sallama	✓		
		İki Elde Tutulan Marakasları Bir Birlerine Vurarak Çalma			✓
		Metalaфона Vurabilme			✓
		Kastanyeti Parmakları ile Çalabilme			✓
		Parmak Zillerini Kullanabilme			✓
	Davul Setini kullanabilme	Ayakta Sağ Alğı ile Davul Çalma			✓
		Ayakta Sol Alğı ile Davul Çalma			✓
		Oturarak Sağ El ile Davulda Anamlı Sesler		✓	
		Oturarak Sol El ile Davulda Anamlı Sesler		✓	
		Zil Çalarken Sabit Noktaya Yürüeyilme			✓
		Ayakta Yürürken Durup Söylenilen Komutları Yapabilme			✓
		Hareket Yönergelerini Ters Orantılı Algılama		✓	
		Çaldığı Aleti Bir Diğer Bireyle Çalabilme			✓
		İstenilen Noktayı Ritmik Vurabilme			✓
Ritmik Çalışmalar		Ritmik Yürüyüş Yapabilme	Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme		

		Kollar ve Bacaklar ile Ritme Uygun Yürüyüş Yapabilme			✓	
		Yürüyüş Yaparken Davula Ritmik Vurabilme			✓	
	Ritmik Vuruş Yapabilme	Çalışma Padına Ritmik Tek Baget ile Vurabilme	✓			
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Sıralı Vurabilme	✓			
		Çalışma Padına Ritmik Çift Baget ile Birlikte Vurabilme			✓	
		Davul ve Zilleri Ritmik Olarak Kullanabilme			✓	
		Tek ve Çift Elle Bongoya Ritmik Vurabilme			✓	
		Ritmik Ses Çıkartabilme	Çıkartabildiği Sesleri Ritmik Olarak Seseleştirme			✓
			Kelime ve Heceleri Ritmik Olarak Sıralayabilme			✓
	Sayıları Ritmik Olarak Sayabilme				✓	
Bedenin Hareket Yönergelerine Uygun Kullanabilme	Hareketleri Ritmik Algılama	Söylenilen Şarkıya Söyleme Dinleme ve Hareket ile Eşlik Etme			✓	
		Bir Müzik Boyunca Harekete Katılabilmek			✓	
		Grup İçinde Ostinato Katılım			✓	

		Kendi Buluşçuluğunu Kullanma		✓		
Ses Çalışması	Gürültü İçerisinde Ses ile Dikkat Toplama Çalışması	Verilen Sesleri Değiştirerek Dikkat Çekme			✓	
		Aynı Seslerin Yüksekliklerini Değiştirilerek Dikkat Toplama			✓	
		Müzik Aletleri ile Armonik Sesler Yardımıyla Dikkat Toplama			✓	
		Kendi Sesi ile Dikkat Toplama			✓	
	Ağız ve Dil Kaslarıyla İlgili Çalışmalar	Dudak Hareketlerini Taklit Edebilme			✓	
		Yüz Mimiklerini Taklit Edebilme			✓	
		Dil Hareketlerini Taklit Edebilme			✓	
	İşitsel Çalışmalar	Duyduğu Sesleri Taklit Edebilme	✓			
		Duyduğu Ritimleri Taklit Edebilme	✓			
	Kavramsal Çalışmalar	Sesini Dinlediği Müzik Aletlerini Bulabilme	✓			
		Seslerini Duyduğu Müzik Aletlerinin Resimlerini Eşleştirebilme			✓	
	Elementer Dramaturji	Bireysel Alan	Spontane (Anlık Kontrollü) Davranışlı Oyunlar		✓	
			Kurallı Basit İletişim			✓
İkili Alan Kavrama ve Uyum		Spontane İletişimi Sürdürebilme			✓	

		Kurallı Basit Hareket Halinde Yeni Bir Birey ile İletişim			✓
	Grup Bilinci ve Eşgüdüm	Gruba Katılabilme Davranışlarını Sergileme			✓
		Kurallara Uyuma ve Grup Uyumu			✓
Metamorfozsal Algı	Söylenilen Nesne Gibi Davranabilme	Grup İçerisinde Anlık Teatral Harekete Uyum Gösterebilme		✓	

Tablo: Yukarıdaki tabloda çalışmanın V. Evresinde belirlenen Hedefler, Kazanımlar ve Hedef Davranışların gelişim süreci verilmektedir. Tablo etik geçerliliği sağlamak için otizmli bireyin eğitmeni ve çalıştırıcının gözlemleri çerçevesinde ve araştırmanın görsel verilerine dayanarak düzenlenip, imzalanmıştır. Buna göre tabloda altı hedef, on yedi kazanım ve elli dokuz hedef davranış belirlenmiştir. (--) Sembolü çalışmanın gerçekleşmesine zemin hazırlanamadığını, (✓) Sembolü ise ilgili davranış için yapıcı dönüt alındığına işaret etmektedir. V. Evre formu incelendiğinde, metamorfozsal algının gelişmeyeceği, oyuna katılımın bilinç düzeyinde olmayacağı görülmüştür. Bireyin geliştirilebilir motor beceriler sergileyebilmesi ve planlanmış ya da ani iletişimi mekân bazlı sürdürebildiği, grup içi çalışmalarda gelişimsel davranışlar sergilediği ve geliştirilebilir ritmik algı dikkat çekmektedir.

Gözlem ve Değerlendirme Formu Tarafımdan Rapor Değerlendirme Modeline Uygun Olarak Doldurulmuştur.

TARİH: 02 EYLÜL 2013

YER: AFYONKARAHİSAR

SAAT: 16.00

BURAK SAĞIRKAYA

ZEYNEP ÇETİNKAYA

Etik Kaideler Göz Önünde Bulundurularak Kişisel Bilgiler Saklı Tutulmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı elde edilen veriler ışığında ortaya çıkan sonuçlar ve araştırmanın tamamına yönelik olarak geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

Yapılan araştırmada, otizmlili bireylerin rehabilitasyon çalışmalarında, Orff-Schulwerk yöntemi çıktılarının pedagojik müzik terapi normları çerçevesinde birleştirmenin mümkün olduğu görülmüştür. Çalışma bu konudaki eksiklikleri de göz önünde bulundurarak, temel motor becerilerine sahip otizmlili çocukların geliştirilebilir sosyal iletişim mekanizmalarını nasıl kazanır? Bu kazandırma aşamasında farklı yardımcı bilim dallarının kombinasyonları nasıl kullanılmalıdır? Soruları çerçevesinde gelişmiş ve bu konuda yapılacak bilimsel çalışmalara katkı sağlamak amacı ile veriler kayıt altına alınmıştır.

Tek denekli deneysel çalışmanın çıktılarının gözlem, yorum ve incelenmesine dayalı olan bu çalışma sırasında, Avrupa Birliği bursu ile Polonya'da bir yıl, özel bir rehabilitasyon kurumunda müzik terapistine asistanlık yapılarak, uluslararası normları ve müzik terapinin çıktıları incelenmiştir. Bu aşamadan sonra, temel motor becerilerine sahip çocuk (erkek) otizmlili çocuk bir bireyle, gerekli izinler alınarak, bir yılda çalışma tamamlanmıştır. Çalışmaların tamamı otizmlili bireyin eğitimini gözetiminde ve kayıt altına alınarak gerçekleşmiştir. Orff-Schulwerk yönteminden, temel akademik müzik eğitime, tını algısından, ritmik çalışmalara oradan mekân zaman dönütüne ve grup içi dinamikleri güçlendiren temel dramaturjik ve oral becerilere güçlendirici faaliyetlere odaklanılmıştır. Nihayetinde 3'lü, 4'lü, 5'li, 6'lı birey kombinasyonuna dayalı çalışmalara müzik terapi normları işlenerek ulaşılmıştır. Bu sayede bireyin ani iletişim atakları ile başa çıkması ve iletişim anında fiziksel ve ruhsal olarak kendisini güvende ve hazır hissetmesi hedeflenmiştir.

Çalışma sırasında, eko çalışmaları ve ayna çalışmalarının yapılmamasına dikkat edilmiştir.

Araştırma sırasında elde edilen bulgu ve veriler incelendiğinde ulaşılan başlıca sonuçlar şunlardır:

1. Çalışma Orff-Schulwerk Elementer Yöntemi, Yönünden Ele Alındığında Saptanan Bulgular:

Orff-Schulwerk yöntemi Avusturyalı besteci Carl Orff' un 20.yy ortalarında ortaya çıkardığı akademik çalışmalar ile desteklenmiş bir eğitim yöntemidir. Orff-Schulwerk yöntemi ile otizmlı bireylerin sosyal algı, sosyal beceri, sosyal iletişim yönlerinde olumlu davranışlar geliştirmeye ve kazandırmaya yönelik verimli müzik çalışmaları yapılabileceği tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalar sonucu, hiperaktif ve şiddete meyilli çocuklarda Orff-Schulwerk yöntemi kullanılarak enerjinin pozitif oranda yükseltilmesi, odaklanma kabiliyetinin artırılması, duygusal algının ve sosyal iletişim (uyum) alanlarının gelişme göstermesine yardımcı olduğu ispatlanmıştır.

Orff-Schulwerk yönteminin kullanımı bireyin sosyal dünya ile iletişiminden ziyade, ani gelişen iletişim tutumuna dönüt verebilmesine hazırlık olduğu görülmüştür.

2. Çalışma Otizm, Yönünden Ele Alındığında Saptanan Bulgular:

İletişim fonksiyonları düşünüldüğünde otizmlı çocuk bireyleri aşırı komut ve yönergeli programlara tabi tutmanın negatif geri dönütler verdiği görülmüştür. Yukarıdaki yaklaşımdan yola çıkarak, bireylerden daha sağlıklı dönütler almak için, otizmlı çocuk birey ile yapılabilecek çalışmalarda;

- I. Dikkat süresine ve düzeyine göre,
- II. Enstrümanları tanıma, el kaslarını geliştirici hareketleri kabul edebilmesine göre,
- III. Nesnelerin boyutları ve ses özelliklerini tanıma kabiliyetine göre,
- IV. Kokuyu, rengi, durumu, mekânı, zamanı nasıl algıladığına göre,
- V. Bireyin eğitimsel, sosyal, psikolojik birikime göre,

- VI. Sosyal algıları ayırt etme ve müzik ritimlerini benimseyebilme yetisine göre,
- VII. Somut, soyut algıya göre,
- VIII. Akademik yetisine göre,
- IX. Gelişmiş sağlık sorunlarına göre,
- X. Oral bariyerlere göre,
- XI. Fiziki ve psikolojik bariyerlere göre,
- XII. Bireyin güven fonksiyonlarının incelenmesine göre,
- XIII. Bireyin psikolojik duygu durumunun iyi tespitine göre,
- XIV. Çalıştırıcı tarafından bireyin bedeninin ne kadar tanındığına göre,
- XV. Bireyin kendi bedenini ne kadar tanıdığına ve ne kadar kullanabildiğine göre,
- XVI. Birey ile grup çalışmaları yaparken bunun otizmlili bireyler ile mi yoksa otizme sahip olmayan bireyler ile mi yapıldığına göre,
- XVII. Bireyin öz güven duygusunun incelenmesine göre,
- XVIII. Psikolojik ve fizik açıdan, bireyin hareketlilik anında ve sonrasında dönütlerin pozitif olabilirliğine göre,

gelişecek fonksiyonların göz önünde bulundurulması gerektiği çalışma sırasında tespit edilmiştir.

3. Çalışma Pedagojik Müzik Terapi (Orff Müzik Terapi), Yönünden Ele Alındığında Saptanan Bulgular:

Basit müzik aletlerini ve nesneleri drama-müzik yolu ile algılamak, otizmlili bireyde eğitim yolu ile geliştirilebilecek bir durumdur. Çalışmaların görsel, işitsel, duyuşsal, tat gibi fonksiyonların birlikte kullanımı ile daha yapıcı olacağı görülmüştür.

Normal bireyler yaşantılarında yağmuru, depremi, taşıtları, zaman, mekânı anlamlandırma ve kavramlandırma olgularını doğal olarak gerçekleştirirler. Otizmlili birey için bu olgular şartlanma ya da eğitime yolu ile mümkün olduğu görülmüştür.

Dramaturji, elementer müzik eğitimi çıktıları, non-formal eğitim çıktılarının pedagojik müzik terapisinde kullanılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pedagojik müzik terapi, bireyin kendini üzerindeki kontrol mekanizmasını güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

4. Çalışmanın Dramaturjik, Yönü Ele Alındığında Saptanan Bulgular:

Çalışmanın iletişim boyutu oral iletişim değil, etkileşimli ve fiziki iletişimidir. Dramaturjinin müzik ve terapi fonksiyonları ile kullanımı sonucu bireyin sosyal yönden geliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Hareket çalışmaları, oyun, müzikli drama ve elementer grup içi etkileşimli çalışmaların bireyi sosyal yönden geliştirdiği ve bireyin davranışlarını yapıcı yönden etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Pedagojik müzik terapinin müzik, hareket, tını, ile birlikte birincil fonksiyonunun dramaturjik çalışmalar olduğu ve bireyin iletişim fonksiyonlarının gelişimine yapıcı etkileri olduğu sonucunda ulaşılmıştır.

5. Araştırmanın Birinci, İkinci, Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Evrelerinin Çıktıları Ele Alındığında Saptanan Bulgular Şu Şekildedir:

A. Birinci Evrenin çıktıları ele alındığında saptanan bulgular:

Evrede elde edilen bulguların sonuçları;

- I. Motor becerileri güçlendiren ritmik çalışmaların şarkılar ile desteklendiği,
- II. Beden dili ile tanışmanın gerekliliği,
- III. Doğa ve madde kavramlarının ritimler ile anlamlandırmanın önemi,
- IV. Başlangıç evresinde akademik çalışmaların yapılabirliği bulgularına ulaşılmıştır.

Birinci evre ile birlikte ritim aletlerinin kullanımı ile grup içi uyum bütünlüğünün sağlanabildiği sonucuna varılmıştır.

B. İkinci Evrenin çıktıları ele alındığında saptanan bulgular:

Evrede elde edilen bulguların sonuçları;

- I. Refleks becerilerini arttırıcı enstrümantal ve ritmik çalışmalara girişin

mümkün olduğu,

- II. Aynı anda beden ve ritmin, hareket kontrol ve konsantrasyon çalışmalarının mümkün olduğu,
- III. Hazırlık ve uzun süreli odaklanma çalışmalarına başlamanın mümkün olduğu,
- IV. Temel melodik yapılar ile dinamik bir eğitim çalışmasına başlamanın mümkün olduğu,
- V. Yapılandırılabilir renk, nesne, basit oyun öbeklerinin ve hareket aktivitelerinin mümkün olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

İkinci evre ile birlikte otizmli bireyin dışa dönük yaklaşım sergilediği ve iletişim dönütlerine açık olduğu sonucuna varılmıştır.

C. Üçüncü Evrenin çıktıları ele alındığında saptanan bulgular:

Evrede elde edilen bulguların sonuçları;

- I. Bu evrede buluşçu düzeyin, dans ve enstrümantal beceri ile geliştirilmesinin mümkün olduğu,
- II. Bedenin ve nesnelerin, müzik aletleri ve ritim yolu ile tanınmasının ve algılanmasının mümkün olduğu,
- III. Beden dilini kullanarak ve drama becerisini geliştirici etkinlikler yolu ile iletişim becerisine girişin mümkün olduğu,
- IV. Bireyin ritmik bir enstrüman çalarken, dans etmesi, largo ve moderato devinimler ile reflekslerini gösterici çalışmaların mümkün olduğu,
- V. Grup çalışmalarına geçişin mümkün olduğu,
- VI. Ostinato sürekliliğinin, stereotipik davranışlara yol açmadığı ve tekrarlamaların mümkün olduğu,
- VII. Metamorfozsal algının yerleştirilemeyeceği,
- VIII. Dramaturjik çalışmalar ile bireyin aynı anda birden çok dönüte maruz kaldığı ve bu dönütlere olumlu tepkiler verdiği,
- IX. Sosyal iletişimin ve bireyler arası iletişimin verilen pedagojik müzik terapi

fonksiyonları ile mümkün olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Üçüncü evre ile birlikte otizmlili bireyin iletişim aygıtlarının geliştirilebilir olduğu sonucuna varılmıştır.

D. Dördüncü Evrenin çıktıları ele alındığında saptanan bulgular:

Evrede elde edilen bulguların sonuçları;

- I. Bireyin vücut dinamiklerine hâkimiyetinin geliştiği,
- II. Bireyin grup içerisinde elementer müzikli dans ve oyunlara eşlik etmeye başladığı,
- III. Ritmik ve meloritmik çalışmalara, hareket becerisinin eklendiği,
- IV. Duyduğu yeni bir müziğe hazırlıksız eşlik edebildiği,
- V. Grup içerisinde, largo, moderato ve allegro yönergelerini çabuk kavrayıp bunları yardımsız işleyebildiği,
- VI. Hareket çarklarına ve fiziki iletişim aygıtlarına açık olduğu,
- VII. İletişim becerilerinin geliştiği ve yeni iletişim yönergelerine açık olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Dördüncü evre ile grup içi hareket, ses ve dramaturjik oyunlar ile iletişim fonksiyonlarının algılanabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

E. Beşinci evre çıktıları ele alındığında saptanan bulgular:

Evrede elde edilen bulguların sonuçları;

- I. Müzik enstrümanlarının kullanımı sırasında gerçekleşen iletişim ile sosyal olguları algılama yetisinin sürdürülebilirliği gözlemlenmiştir.
- II. Otizmlili bireyin sosyal iletişim verimini artırıcı devinim hareketlerinin ve bu hareketlerin zaman ve mekân içerisinde işlenmesinin, mümkün olduğu çalışmaları sonucu elde edilen bulgular arasındadır.

Beşinci evre çıktılarının ince ve kaba motor gelişimi arttırabileceği ve problematik davranışları azaltabileceği sonucuna varılmıştır.

Buna göre: Müzik terapi çalışmaları sırasında hareketin; görsel, dokunsal ve

işitsel uyaranlar ile birlikte iletişim bağlarının geliştirmesine yardımcı olduğu görülmüştür.

Yaygın gelişim bozukluğu olarak otizmin;

- I. Dintegratif Bozukluk,
- II. Rett Sendromu,
- III. Atipik Otizm,
- IV. Otizm Spektrum (OSB)
- V. Tourette Sendromu,
- VI. Asperger Sendromunda müzik terapi tekniklerin kullanımı ve bireye göre teknik geliştirmenin zorunluğu görülmüştür.

Müzik terapinin bir müzik dalı olmadığı, müzik ile etkileşimli bir bilim dalı olduğu ve çalışmalarını uzman kişiler tarafından yapılması gerekliliği tespit edilmiştir.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve yapılan görüşmeler sonucunda; uygulanan çalışmaların, bireyde bir yıl gibi kısa bir süre içinde, iletişim becerilerinin arttırabildiği, sosyal gelişimi, temel motor becerilerinin gelişimi, stres yönergelerinin gelişimi yönlerinden, olumlu etkilerin meydana geldiği gözlemlenmiştir. Bireyle devam edecek çalışmalar neticesinde istenilen seviyede iletişimi sürdürebilme fonksiyonunun arttırılabileceği düşünülmektedir.

ÖNERİLER

1. Pedagojik müzik terapi ve Orff-Schulwerk elementer müzik yöntemine yönelik eğitim programları düzenlenmeli ve bu programlar uzman kişiler tarafından verilmelidir.
2. Müzik terapi, etkileşimli terapi ve non-formal müzik eğitimi alanlarında, araştırmacıların araştırmalarına yönelik kolaylıklar ve kaynaklar sağlanmalıdır.
3. Otizmlili bireylerin eğitiminde Orff-Schulwerk yönteminin kullanımı yaygınlaştırılmalı, bu alanda eğitim veren öğretmenlere yönelik temel kurslar düzenlenmelidir.
4. Otizmlili bireylerin iletişim becerilerini artırıcı çalışmalar doğrultusunda pedagojik müzik, müzik terapi, pedagojik müzik terapi, pedagojik eğitim yöntemleri ve karşılaştırmalı bilim dallarının gelişimine yönelik araştırmaların literatürde daha etkin yer almaları sağlanmalıdır.
5. Toplum tarafından otistik olarak adlandırılan bireylerin, otizm özelliği gösteren bireyler olduğu ve eğitimle topluma kazandırılmasının mümkün olabileceği hususunda ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından kamuoyuna yönelik eğitici çalışmalar yapılmalıdır.
6. Otizmlili bireyleri sosyalleşme olgusu içerisinde destekleyerek, kendi toplumları içerisinde buldukları yaşam koşullarını iyileştirici faaliyetler artırılmalıdır.
8. Otizmlili bireylere eğitim veren kurumlar bünyesinde sanat eğitime önem verilmeli, bireylerin kendilerini ifade etmeleri desteklenmelidir.
9. Etkileşimli bilimlerin etki sahasını geliştirici çalışmalar düzenlenmeli, araştırmacıların konu ile alakalı deneysel çalışmalar yapması desteklenmeli ve literatüre yeni teknikler kazandırmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, H. Ö. (2006). *Eğitimde Yeni Bir Yöntem ve Disiplin: Yaratıcı Drama*. Yaratıcı Drama. 1985-1995 Yazılar. Editör: H. Ömer Adıgüzel. Ankara: Natürel Kitap Yayıncılık.
- Alaner, A. B. (2002). *Yaratıcı (Creative) Müzik Terapisi Yöntemleri ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi'ndeki Uygulama*, 21.YY. Başında Türkiye'de Müzik Sempozyumu, SCA Müzik Vakfı-Gazi Üniversitesi. sayfa: 234-245, Ankara: Rekmay, SCA Müzik vakfı.
- Altar, C. M. (2001). *Opera Tarihi*. Cilt III. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Amrhein, F. (2002). *Müzik ve Dans Eğitiminin Sosyal Yönleri*, Orff Schulwerk Eğitim ve Danışmalık Merkezi İnfö, Sayı 2.
- Armağan, İ. (1973). *Sosyal Bilimlerde Yöntem*. İstanbul. Akt: Sanlı, Y. E. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri Konulu Sunum, Tokat: Gazi Osman Paşa Üniversitesi.
- Aosa: “*The Teaching Model for Optimal Learning*”, adlı yayından 20 Haziran 2014’de alınmıştır. <http://aosa.org/about/what-is-orff-schulwerk/>
- Atar, F. Güney, A. “*Otistik Çocuklarda Müzik Terapisi*”, adlı yayından 1Eylül 2014’de alınmıştır. [http://www.cetinozbey.net/?pnun=355&pt=Otistik +%C3%87ocuklarda+M%C3%BCzik+Terapisi](http://www.cetinozbey.net/?pnun=355&pt=Otistik+%C3%87ocuklarda+M%C3%BCzik+Terapisi)
- Ay, M. (2003). “*Müzikte Hareket ve Beden İlişkisinin Pedagojik Yöntemleriyle Karşılaştırılması*”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Babacan, İ. Ş. (1998). “*Türkiye’de Ruh Hastalıklarının Tedavisinde Müziğin Rolünün Müzik Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Yorumlanması*”, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Backer, J. (1999). *Clinical Applications of Music Therapy: Developmental Disability, Paediatrics and Neurology*. London: Jessica Kingsley Publishers.

- Babadoğan, C. (1996). “*Modern Öğretim Stratejilerinin Öğretim-Öğrenin Süreçlerine Yansımaları*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bahadır, E. (2009). *Vaka Analizinde Kullanılabilecek Teknikler*, Makale Aktarım: Bahadır, E. İstanbul: YTÜ
- Beden Perküsyonu: Referans: 10 Ağustos 2014’de alınmıştır. <http://kekeca.net/>
- Bilen, S. Özevir, B. ve Canakay, E. (2009). *Orff Destekli Etkinliklerle Müzik Eğitimi*. Ankara: Müzik Eğitim Yayınları.
- Cardullo, B. (2005). *What is Dramaturgy?* New York: Peter Lang Publishing.
- Cebeci, S. K. Kanbaş, E. (19.11. 2011) *Otizm Nedir, Ailelerin Bilmesi Gerekenler*, 10 Haziran 2014’de alınmıştır. http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/77/01/747556/dosyalar/2013_10/09102039_otzm.pdf
- Çoban, A. (2005). *Müzik Terapi*. İstanbul: Timaş yayınları.
- Coschan, K. (2014). *DeneySEL Çalışma Analizi*, Creative Reading: Experimental Study Analysis. EU Literacy Report Summ. Poland: FFI Initiative Fund: sayfa: 21.
- Çöl, H. (2012). “*Biçimsel Çözümlemeli Çalgı Eğitiminin Devlet Konservatuvarı Öğrencilerinin Çalgı Çalma Başarısına Etkisi*”, Ankara: Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi.
- Demirel, Ö. (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme-Öğretme Sanatı*.(7.Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*. Ankara.
- Eren, B. (2012). “*Orff Yaklaşımına Göre Hazırlanan Müzik Etkinlikleri İçinde İpucunun Giderek Azaltılması Yöntemi İle Yapılan Gömülü Öğretimin Otistik Çocuklara Kavram Öğretmedeki Etkililiği*”, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi.
- Erol, O. (2008). *Orff ve Çoklu Zekâ*, Orff Schulwerk Eğitim ve Danışmanlık Merkezi İnfö, sayı 13, (34-35).

- Gouk, P. *Music, Melancholy, and Medical Spirits in Early Modern Thought. Music as Medicine, The History of Music Therapy since Antiquity*, Edited by Peregrine Horden, 173-194. Aktaran: Çoban, A. (2005: 39). *Müzik Terapi*, İstanbul: Timaş yayınları.
- Gökmen, U. (2010). “*Otizm Tanısı Almış Bir Çocuğun Müziğe ve Müzik Çalışmalarına Verdiği Tepkilerin Betimlenmesi*”, Yüksek Lisans Tezi.
- Grandin, T. (2010). *Resimlerle Düşünmek Otizmin İçerden Anlatımı*. (İftar, M. C. Çev.) İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Hellbrügge, T. (1981). *Klinische Sozialpadiatrie und Padiatrische Klinik*. Berlin: Springer press. Adlı yayından 10 Haziran 2014’de alınmıştır. <https://normt.uib.no/index.php/voices/article/viewArticle/134/110>
- Isenberg, J. P. Jalongo, R. M. (1993). *Creative Expression and Play in the Early Childhood*, USA: Curriculum, Macmilian Publishing Company. Aktaran: F. Öztürk. (2002). 21.YY. Başında Türkiye’de Müzik Sempozyumu. *Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitiminde Yaratıcı Drama*, sayfa: 267-275, Ankara: Rekmay, SCA Müzik vakfı.
- Jungmair, U. E. (2002). *Orff-Schulwerk Carl Orff Anlayışı Çerçevesinde Elementer Müzik ve Dans Pedagojisi*, Orff Info, sayı.1, 4-7.
- Jungmair, U. E. (2003: 16-18 Ocak). *Orff-Schulwerk Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi Temel İlkeler*, Orff-Schulwerk Müzik ve Dans Pedagojisi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanla*. Sosyal Psikoloji Dizisi: 1. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kalyoncu, N. (2008). *Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi Yaklaşımının Türkiye’de Kabul Sorunu Üzerine*, Orff Schulwerk Eğitim ve Danışmanlık Merkezi Orff İno Dergisi, Sayı 13, (20-23).
- Karasar, N. (2007: 17. Basım) , (1994: 6. Basım). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kayaoğlu, H. (2008). *Otistik Çocuklar Nasıl Öğrenir?* Ankara: Epos Yayınları/ İnceleme-Araştırma Dizisi.

- Knight, A. Matney, B. (2004). *Music Therapy Pedagogy: Teaching Functional Percussion Skills*, Music Therapy Perspectives (Journal) , Vol. 30, No. 1
edt: Academic Journal Article.
- Korkmaz, Ö. H. ve Diken, İ. H. (2010). *Stereotipik Davranışların Azaltılmasında Kullanılan Yöntemlerin Etkililiği: Betimsel ve Meta Analizi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi Sayı: 11 (2) , (1-12).
- Kugler, M. (2002). *Elementarer Tanz-Elementare Musik*, Die Günther Schule München 1924 bis. 1944. Mainz: Aktaran: Kalyoncu, N. (2008). *Elementer Müzik ve Hareket Eğitimi Yaklaşımının Türkiye’de Kabul Sorunu Üzerine*. Orff Schulwerk Eğitim ve Danışmanlık Merkezi İnfö, Sayı 13, (20-23).
- Noens, I. Van Berckelaer-Onnes, I. Verpoorten, R. Van Duijn, G. (2006). "*The Comfor: An Instrument for the Indication of Augmentative Communication in People with Autism and Intellectual Disability*", Journal of Intellectual Disability Research, Volume 50, Issue 9, pages 621–632, (2006: September). Wiley online Library, adlı yayından 2 Eylül 2014’de alınmıştır. <http://onlinelibrary.wiley.com/subject/code/000074>
- Nykrin, R. (1994). *Elementare Musikerziehung*, Helms, S. Schneider, R. Weber, R. (ed.). Neues Lexikon der Musikpädagogik. Kassel: Sachteil, (52-54).
- Ojala-Koçak, K. ve Erol, O. (2006). *Çocuklar İçin Müzik ve Hareket Eğitimi Karamela Sepeti*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Orçun, B. (2008). "*Müziğin Bir Yaygın Gelişimsel Bozukluk Türü Olan Otizmde Ortaya Çıkan Problemler Davranışlar Üzerindeki Etkisi: Ritim Uygulaması Çerçevesinde 4 Örnek Olay*", Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Orff Info Dergisi: (2002-2014). sayı: 1-22. İstanbul: Orff-Schulwerk Eğitim ve Danışmanlık Merkezi.
- Orff Schulwerk Eğitim ve Danışmanlık Merkezi: "*Anadolu Orff Projesi*", Referans: 15 Haziran 2014’de alınmıştır. <http://www.orffmerkezi.org/pekineller/aop.html>

- Orff, G. (Original: 1974, Trans: 1980) *Orff Music Therapy Active Furthering of the Development of the Child: Active Furthering of the Development of the Child*. Edited by: Mmb Music. (Translation German to English)
- Özbey, Ç. (2005). *Otizm ve Otistik Çocukların Eğitimi*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Özbey, Ç. (2009). *Özel Çocuklar ve Terapi Yöntemleri*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Öztürk, F. (2002). *Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitiminde Yaratıcı Drama*, 21.YY. Başında Türkiye’de Müzik Sempozyumu, SCA Müzik Vakfı-Gazi sayfa: 267-275, Ankara: Rekmay, SCA Müzik vakfı.
- Persson-Bozarancı, S. (2003). *AQ Otistik Zeka ve Seviyeleri. Otizm*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Plahl, C. (2007). *Microanalysis of Preverbal Communication in Music Therapy*. Edited by: London: Jessica Kingsley.
- Rajendran, G. Mitchell P. (2007). "Cognitive theories of autism", *Dev Rev* 27 (2): 224–60. *Developmental Review* Volume 27, Issue 2, Pages 224, New York: Cornell University Yayınları.
- San, İ. (1999). *Eğitsel Yaratıcı Drama*. Ankara: ASSITEJ Semineri Yayını.
- Sanlı, Y. E. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Konulu Sunum. Tokat:Gazi Osman Paşa Üniversitesi.
- Say, A. (2002). *Müzik Sözlüğü*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Say, A. (2005). *Müzik Ansiklopedisi*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Simon, P. (2007). "Towards a Poor Music: Reflections on Intimacy in Co-Improvisational Music Therapy with Reference to Jerzy Grotowski", Polish National Music Therapy Conference 2007.
- Sosw: "Specjalny Osrodek Szkolno- Wychowawczy". Referans: 1 Eylül 2014’de alınmıştır. <http://www.sosw.bialystok.pl/>
- Sungurtekin, Ş. (2005). "Orff Çalgılarının Okul Müzik Eğitimindeki Yeri ve Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Uygulamalarının Değerlendirilmesi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Taşkın, A. S. (2013). *Tek Denekli Deneysel Çalışma İncelemesi, Örnek bir Çalışma*. İnceleme yazısı, İstanbul: Bildiri. Aktarım: <http://ozelegitimsitesi.com/bilgi-kaynak/tek-denekliarastirmalar.html>
- Tek Denekli Araştırma: (2014). (Anonim). Kdz-Ereğli. Referans: 05 Eylül 2014'de alınmıştır. <http://egitim.beun.edu.tr/cv/hstortop/wpcontent/uploads/sites/22/2013/11/Tek-Denekli-Ara%C5%9Ft%C4%B1rma.pdf>
- Tekin, E. (2000). *Karşılaştırmalı Tek-Denekli Araştırma Modelleri*. Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, Özel eğitim dergisi:2(4)1 12.
- Tufan, İ. (2003). *Otistik Çocuk Dahimi Engellimi?* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tümata: Türk Musikisini Araştırma ve Tanıtma Grubu: “*Müzik Terapi*”, adlı yayınında 10 Haziran 2014'de alınmıştır. <http://www.tumata.com>
- Voigt, M. (1999). *Orff Music Therapy with Multi-handicapped Children*. Wigram press.
- Voigt, M. “*Orff Music Therapy*”, adlı yayından 2 Haziran 2014'de alınmıştır. <https://normt.uib.no/index.php/voices/article/viewArticle/134/110>
- Yılmaz, E. (2010). “*Otistik Çocuklarda Müzik Atölyesi Çerçevesinde Ortaya Çıkan Sözel Olmayan İletişim İşaretlerinin İncelenmesi*”, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Who: Dünya Sağlık Örgütü (ICD-10 Version:2010). “*International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10th version*”, “*V Mental and behavioural disorders-F84. Pervasive developmental disorders*”, adlı yayından 01 Eylül 2014'de alınmıştır. <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en>
- Wing, L. (2010). *Otizm El Rehberi*. (S. Kunt çev.). (2. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

EKLER

EK 1. Onay ve İzinler	174
EK 2. Çalışma Programı ve Öğretmenin İzin Metni	179
EK 3. Çalışmada Kullanılan Enstrümanlar	182
EK 4. Çalışmada kullanılan Yardımcı Grafikler	187
EK 5. Polonya Evresi	190
EK 6. Fotoğraflar	193
EK 7. Çalışma Kayıtları CD'si	

EK-1

Onay ve İzinler

EBEVEYN İZİN YAZISI

Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tez çalışması yapan Burak SAĞIRKAYA'nın çalışma kapsamında 03 Eylül 2012'den 02 Eylül 2013'e kadar her pazartesi 13.00-16.00 saatlerinde yasal temsilcisi ve ebeveyni olduğum otizmli birey, Doruk SEÇER ile yapacağı çalışma sırasında alınan kayıtların bilimsel bir çalışma için kullanımına izin veriyorum.

18.06.2012

Ecel SEÇER

TERMİNOLOJİK UYGUNLUK

Burak Sağırkaya tarafından gerçekleştirilen çalışmanın terminolojik yapısı incelenmiş,
uygun bulunmuştur.

İncelemeyi yapan : Ecel Seçer (Psikolog)

Tarih : 10.09.2014

Yer : Afyonkarahisar

Mail : ecelsecer@mynet.com

İmza :

TERMINOLOJİK UYGUNLUK

Burak Sağırkaya tarafından gerçekleştirilen çalışmanın terminolojik yapısı incelenmiş,
uygun bulunmuştur.

İncelemeyi yapan : Aksene TAŞPINAR (2. Sınıf Sosyal Bilimler Sınıfı Öğretmeni)

Tarih : 13.09.2014

Yer : Afyonkarahisar

Mail : aksene-taspinar@hotmail.com

İmza :

TEK DENEKLİ ARAŞTIRMA GEÇERLİLİK TARAMASI

ARAŞTIRMA	UYGUN	HATALI
TERMİNOLOJİ	Uygun	
YÖNTEM	Uygun	
TEKNİK	Uygun	
ETİK UYGUNLUK	Uygun	
BİLİMSELLİK	Uygun	

Burak Sağırkaya tarafından gerçekleştirilen tek denekli yarı deneysel çalışma incelenmiş, özel eğitim normlarına göre .....UYGUN.....bulunmuştur.

İncelemeyi Yapan :

Olcaay GÖÇEN

Afyonkarahisar Özel Eğitim Uygulama Merkezi

Tarih :

16.09.2014 Özel Eğitim Uzmanı

Yer :

Afyonkarahisar Özel Eğitim Uygulama Merkezi

İletişim :

05-5 390 2-5-

olcay.gocen@hotmail.com

İmza :

EK-2

Çalışma Programı ve Eğitmenin İzin Metni

OTİZMLİ BİREYLE GERÇEKLEŞTİRİLMİŞ ÇALIŞMA PROGRAMI

(+) Sembolü çalışmanın gerçekleştiğine işaret eder.

(-) Sembolü çalışmanın gerçekleşmediğine işaret eder.

Çalışmalar 03 Eylül 2012'den 2 Eylül 2013 tarihleri her pazartesi saat: 13.00-16.00 arası gerçekleşmiştir.

2012	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	4. HAFTA	5. HAFTA
EYLÜL	03	10	17	24	
ÇALIŞMA	+	+	+	+	
EKİM	01	08	15	22	29
ÇALIŞMA	-	+	-	+	+
KASIM	05	12	19	26	
ÇALIŞMA	-	-	+	-	
ARALIK	03	10	17	24	31
ÇALIŞMA	-	+	+	+	-
2013					
OCAK	07	14	21	28	
ÇALIŞMA	+	-	+	+	
ŞUBAT	04	11	18	25	
ÇALIŞMA	+	-	+	-	
MART	04	11	18	25	
ÇALIŞMA	-	+	+	+	
NİSAN	01	08	15	22	29
ÇALIŞMA	+	+	-	-	+
MAYIS	06	13	20	27	
ÇALIŞMA	+	+	-	+	
HAZİRAN	03	10	17	24	
ÇALIŞMA	-	-	-	-	
TEMMUZ	01	08	15	22	29
ÇALIŞMA	+	+	-	-	-
AĞUSTOS	05	12	19	26	
ÇALIŞMA	-	-	-	+	
EYLÜL	02				
ÇALIŞMA	+				

Zeynep Çetinkaya'nın Otizmlı Birey Doruk ile Yapılan Çalışma Dönemlerinde Alınan Ses ve Görüntü Kayıtlarına ve Çalışmanın Kendi Gözetiminde Yapıldığına Dair Verdi Onayın İmza Dökümü,

ZEYNEP ÇETİNKAYA	1.HAFTA	2.HAFTA	3.HAFTA	4.HAFTA	5. HAFTA
EYLÜL	03	10	17	24	
ÇALIŞMA	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	
EKİM	01	08	15	22	29
ÇALIŞMA		<i>Zeynep Çetinkaya</i>		<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>
KASIM	05	12	19	26	
ÇALIŞMA			<i>Zeynep Çetinkaya</i>		
ARALIK	03	10	17	24	31
ÇALIŞMA		<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	
2013					
OCAK	07	14	21	28	
ÇALIŞMA	<i>Zeynep Çetinkaya</i>		<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	
ŞUBAT	04	11	18	25	
ÇALIŞMA	<i>Zeynep Çetinkaya</i>		<i>Zeynep Çetinkaya</i>		
MART	04	11	18	25	
ÇALIŞMA		<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	
NİSAN	01	08	15	22	29
ÇALIŞMA	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>			<i>Zeynep Çetinkaya</i>
MAYIS	06	13	20	27	
ÇALIŞMA	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>		<i>Zeynep Çetinkaya</i>	
HAZİRAN	03	10	17	24	
ÇALIŞMA					
TEMMUZ	01	08	15	22	29
ÇALIŞMA	<i>Zeynep Çetinkaya</i>	<i>Zeynep Çetinkaya</i>			
AĞUSTOS	05	12	19	26	
ÇALIŞMA				<i>Zeynep Çetinkaya</i>	
EYLÜL	02				
ÇALIŞMA	<i>Zeynep Çetinkaya</i>				

Söz Konusu Dönemlerde Doruk ile Yapılan Çalışma Sırasında Alınan Ses ve Görüntü Kayıtlarının Bilimsel Bir Veri Olarak İşlendiği ve Etik Unsurlar Göz Önünde Bulundurulduğu Bilgim Doğrudur. 03 Eylül 2012- 02 Eylül 2013 Tarihleri Arasında Yapılacak Çalışma Sırasında Görüntülerimin Alınması ve Çalışma Sonrası Bilimsel Çalışmalarda Kullanılmasına İzin Veriyorum.

03 EYLÜL 2012

ZEYNEP ÇETİNKAYA

Zeynep Çetinkaya

EK-3

Çalışmada Kullanılan Enstrümanlar

ÇALIŞMADA KULLANILAN ORFF ÇALGILARI

<p>1. ÇINGIRAK</p>	
<p>2. BİLEK ÇINGIRAĞI</p>	
<p>3. AVUÇ ÇINGIRAĞI</p>	
<p>4. ZİLLİ TEF</p>	
<p>5. EL ÇINGIRAĞI</p>	

<p>6. ÜÇGEN</p>	
<p>7. RİTİM ÇUBUĞU</p>	
<p>8. TAHTA BLOK</p>	
<p>9. DÜDÜK</p>	
<p>10. KURBAĞA</p>	

<p><i>11. MARAKAS</i></p>	
<p><i>12. TIRTIK</i></p>	
<p><i>13. TINI BLOKLARI</i></p>	
<p><i>14. DAVUL</i></p>	
<p><i>15. KAHON</i></p>	

16. KASTANYET	
17. ZIMPARA BLOK	
18. AGOGO	
19. METALAFON	
20. KSILOFON	

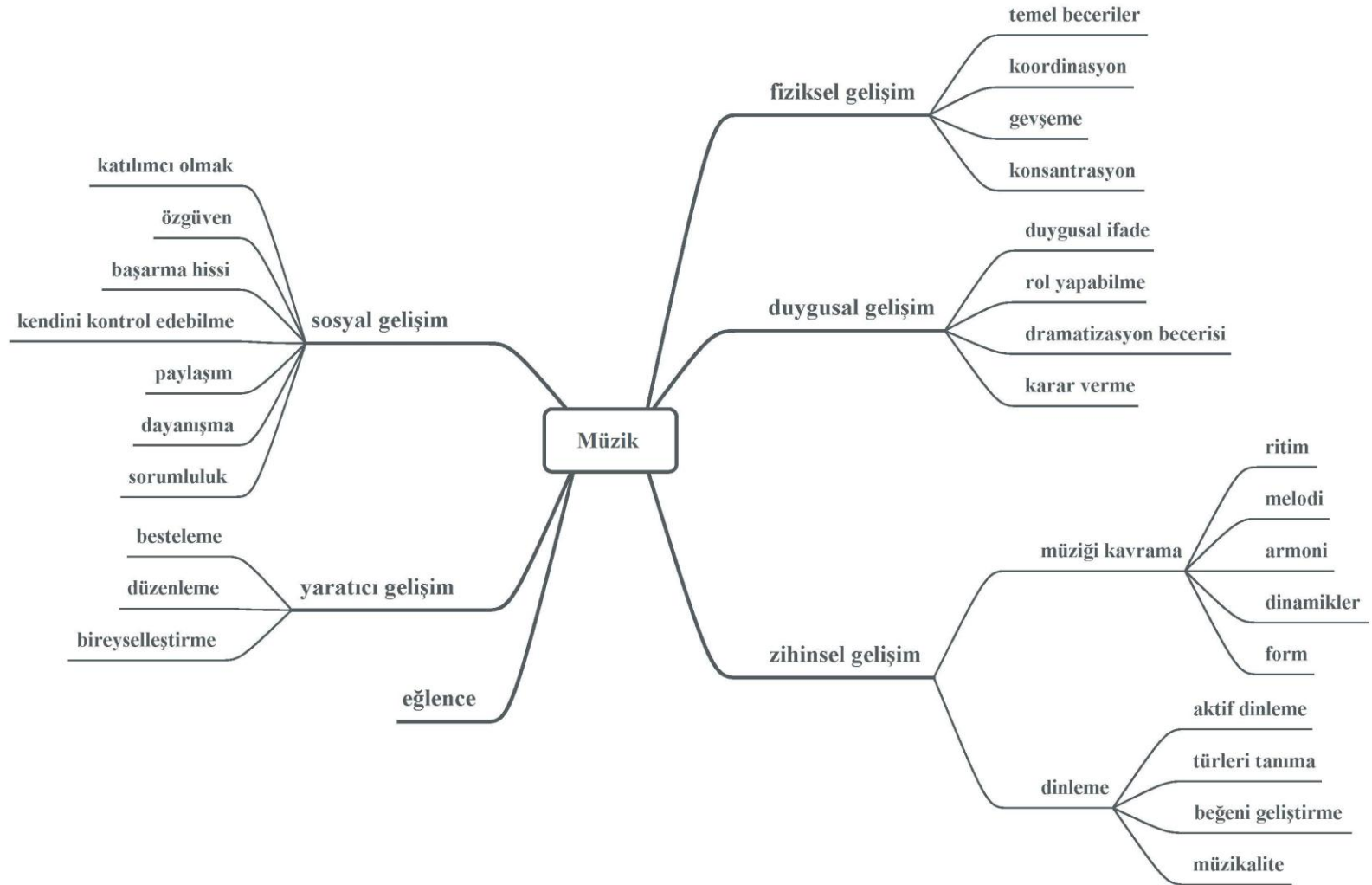

EK- 4

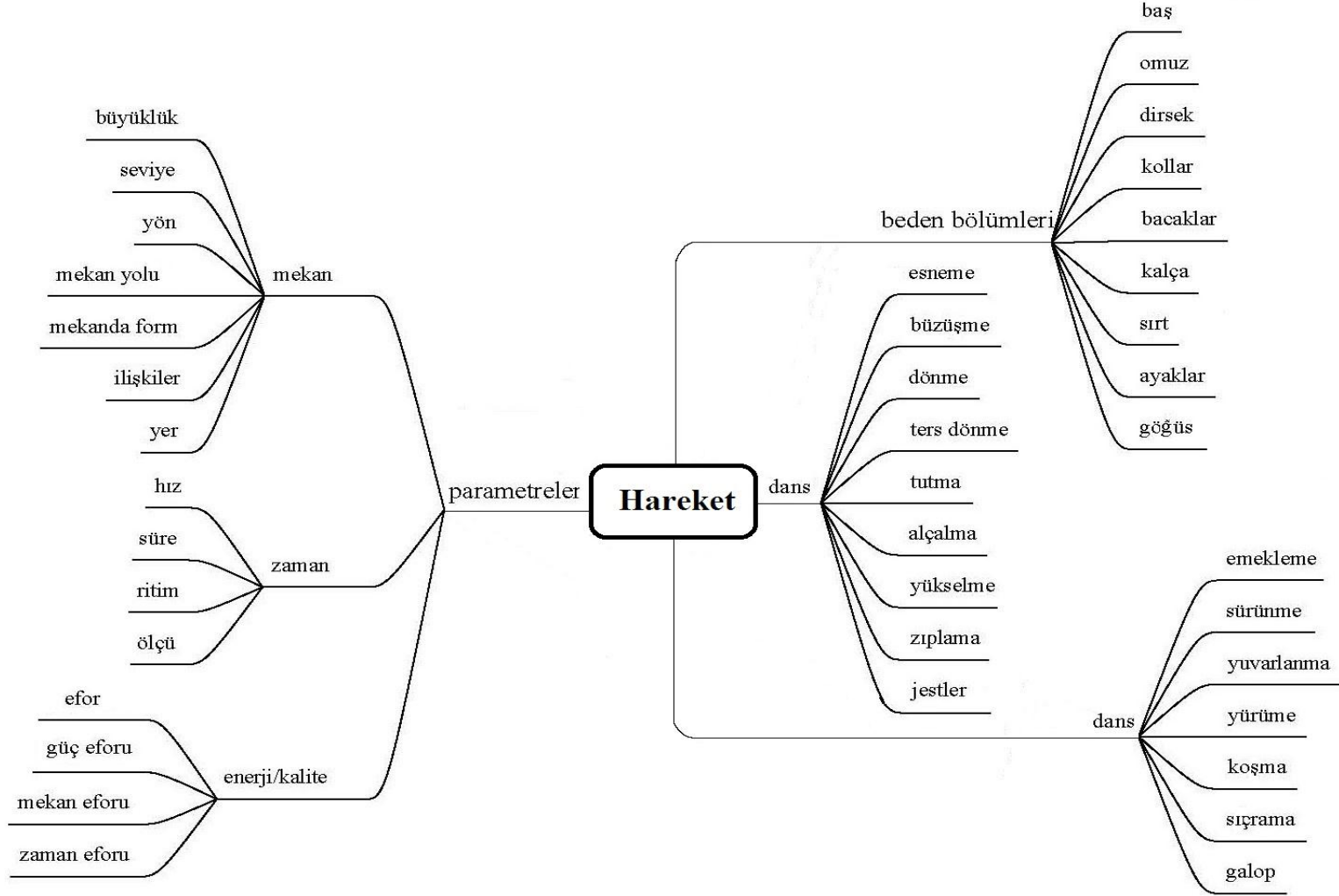
Çalışmada Kullanılan Grafikler

Aktaran: Onur EROL (Türkçe Çevri)

Grafik 1. İletişim Sürecinde Müzik

Grafik 2. İletişim Sürecinde Hareket

EK- 5

Polonya Evresi

POLONYA EVRESİ

Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programları kapsamında Polonya Bialystok Őehrinde müzik terapisti (15/09/2009, 14/06/2010) asistanı olarak bulunulmuştur. Bir eğitim ğretim dönemini kapsayan süreçte, Müzik Terapisti Dr. Agnieszka GIL-RYNKIEWICZ'in görev yaptığı “SOSW: Specjalny Osrodek Szkolno- Wychowawczy” (<http://www.sosw.bialystok.pl/>). Special Education School and Rehabilitation Center'da down sendromlu, zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocuklar ve otizm tanısı almış çocuklar ile çalışılmıştır.

Müzik Terapisti Dr. Agnieszka GIL-RYNKIEWICZ'in uzmanlık alanı “Orff Müzik Terapi” (Pedagojik Müzik Terapi) yöntemi üzerinedir. Asistanlık sırasında bu alan üzerine yođunlaŐılmıŐ ve terapi teknikler öğrenilmiştir. Hafta içi 10:00- 16:00 arası müzik terapistinin çalışmalarına yardımın yanında uluslararası ve yerel, bilimsel etkinliklere katılma firsatı yakalanmıŐtır.

Bunlar;

1. “Workshop of the Music Therapy” – “Warsztatach Muzukoterapii” Centrum Promocji, Polonya,
2. “Discover Your Abilities” – Odkrywamy Zdolnosci”, F. Chopin Music University, Polonya,
3. “Rhythm, Dance, Harmony, Music” München Orff Zentrum, Almanya.

Polonya Evresi Görsel Materyalleri Bkz: Ek CD.

POLONYA EVRESİ GÖRSELLERİ

Dr. Agnieszka Gil Hareket Eğitimi

Orff –Schulwerk Ritim Gösterisinden

Tomatis Tekniği

Elementer Müzikli Drama

Müzik Dersinden

Dr. Agnieszka Gil'in Terapi Sınıfı

EK- 6
FOTOĞRAFLAR

ÇALIŞMA SIRASINDA KULLANILAN MATERYALLERİN GÖRSELLERİ

1. EVRE

2. EVRE

3. EVRE

4. EVRE

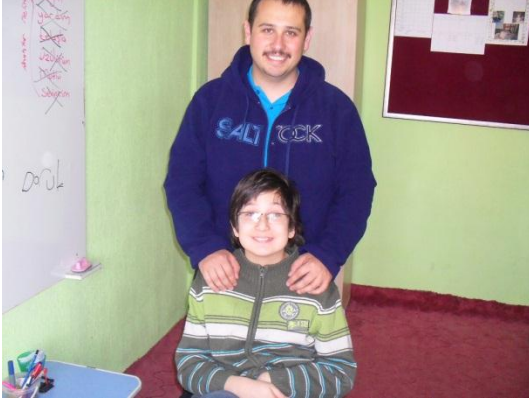

5. EVRE FİNAL ÇALIŞMASI

ÇALIŞMA SIRASINDA ELDE EDİLEN GÖRSELLER

1. EVRE

2. EVRE

3. EVRE

4. EVRE

5. EVRE FİNAL ÇALIŞMASI

GÖRÜŞME

Çalışma Kayıtları Bkz: Ek CD.